

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický ústav

Diplomová práce

**Okresní výbor KSČ Benešov u Prahy
1948–1953**

Autor: BcA. Lukáš Valenta
Studijní program: H7105 – Historické vědy Mgr.
Studijní obor: Historie
Forma studia: kombinovaná
Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Hradecký, Ph.D.

Hradec Králové, 2021



Zadání diplomové práce

Autor: BcA. Lukáš Valenta

Studium: F18NK0017

Studijní program: N7105 Historické vědy

Studijní obor: Historie

Název diplomové práce: Okresní výbor KSČ Benešov u Prahy 1948-1953

Název diplomové práce AJ: The committee of the Communist party of Czechoslovakia in the Benesov-district area 1948-1953

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Magisterská práce se zabývá činností Komunistické strany Československa (s důrazem na okresní výbor strany) na regionální úrovni (s ohledem na celostátní politiku), její činností a jejím vlivem na život obyvatelstva v Benešovském okrese v době od únorového převzetí moci v až po konec zakladatelského období.

Prameny: Státní okresní archiv Benešov Okresní výbor KSČ Benešov, Votice, Vlašim, Červený Újezd Archiv bezpečnostních složek, OOMV Benešov Literatura: Karel KAPLAN, Aparát ÚV KSČ v letech 1948-1968: studie a dokumenty, Praha 1993. Jacques RUPNIK, Dějiny Komunistické strany Československa: od počátků do převzetí moci, Praha 2002. Jan RATAJ, KSČ a Československo I. (1945-1960), Praha 2003. Jiřina DVOŘÁKOVÁ, Státní bezpečnost v letech 1945-1953: (organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek), Praha 2007.

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Hradecký, Ph.D.

Oponent: prof. PhDr. Ondřej Felcman, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 23.4.2018

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 21. srpna 2021

Anotace

VALENTA, Lukáš. *Okresní výbor KSČ Benešov u Prahy 1948–1953*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Universita Hradec Králové, 2021, 81 stran. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá činností Komunistické strany Československa na regionální úrovni (s ohledem na celostátní politiku) a jejím vlivem na život obyvatelstva v benešovském okrese od únorového převzetí moci až po skončení zakladatelského období v roce 1953. Vedle obligatorních politických rozměrů v podobě budování a fungování organizační struktury, ustavování a kontroly místních institucí a vytváření členské základny zkoumá primárně sociální a kulturní dopad na „běžné“ městské i venkovské obyvatelstvo v podstatných aspektech každodenního života.

Klíčová slova

Benešov, Benešovsko, OV KSČ, KSČ, Komunistická strana Československa, únor 1948, Katolická akce, JZD, aparát KSČ, Československo 1948–1953.

Annotation

VALENTA, Lukas. *Der beneschauer Bezirksausschuss der Kommunistischen Partei der Tschechoslowakei 1948–1953*. Königgrätz : Philosophische Fakultät, Die Universität Königgrätz, 2021, 81 Seiten. Diplomarbeit.

Die Diplomarbeit untersucht die Tätigkeit der Kommunistischen Partei der Tschechoslowakei (mit dem Bezug auf die Staatspolitik) und erforscht ihr Einfluss aufs Leben des Volkes im beneschauer Bezirke zwischen den Jahren 1948–1953. Sie betont nicht nur die obligatorischen politischen Probleme, sondern beschäftigt sie sich auch mit den sozialen und kulturellen Auswirkungen auf das gewöhnliche Volk sowohl in den Städten, als auch auf dem Lande lebende Tschechen und Slowaken.

Schlüsselwörter

Beneschau, Beneschauer Bezirk, Bezirksausschuss KPTsch, Kommunistische Partei der Tschechoslowakei, Februar 1948, Katholische Aktion, Apparat der KPTsch, Tschechoslowakei 1948–1953.

Obsah

Úvod.....	2
1. Okresní konference.....	4
1.1 Organizace okresních konferencí.....	4
1.2 Průběh konferencí.....	7
1.3 Komise.....	9
1.4 Referát vedoucího tajemníka.....	10
1.5 Závazky.....	14
1.6 Usnesení.....	15
2. Plénium OV KSČ.....	17
2.1 Plníme plán. Prověřujeme. Připojujeme se k Pražskému kraji. (1948).....	17
2.2 Stavíme kádry. Budujeme národní církev. Střežíme sekretariát. (1949).....	19
2.3 Školíme. Agitujeme. Vymáháme a trestáme. (1950).....	21
2.4 Stranu si rozbíjet nedáme. Rozoráváme meze. Ve výkupu jsme nejlepší. (1951).....	23
2.5 Propadá žactvo. Soukromníkům neobděláváme. Komunisti v církvi? Nikdy! (1952).....	26
2.6 Čestná stráž – truchlíme. Strana je více než rodina. Sebevražda v Mrači. (1953).....	29
3. Předsednictvo OV KSČ.....	32
3.1 Nabíráme členy. Budujeme městský výbor. Občané za 30, vojsko za 15 Kčs. (1948).....	32
3.2 Zakládáme družstva. Zostřujeme třídní boj. Alkohol ne, raději Rudé právo! (1949).....	34
3.3 Rekreaty tu nechceme. Za mír, za vlast, za socialismus! Strana jen pro mladé a zdravé. (1950).....	41
3.4 Sabotážím zabráníme. Socialisticky soutěžíme. Muži do výroby, ženy do Jednoty. (1951).....	45
3.5 Mladí do dolů a hutí. Vedoucí tajemník z kola ven. Odstraňme konečně ze škol kříže. (1952).....	49
3.6 Zdravý komunisti – dobrý komunisti. Soudíme kulactvo. Maňáskové divadlo pro dospělé. (1953).....	56
Závěr.....	64
Příloha.....	65
Seznam použitých zkratk.....	80
Seznam použitých pramenů a literatury.....	81

Úvod

Jak již napovídá název, záměrem této diplomové práce je zmapovat činnost Okresního výboru KSČ v Benešově během zakladatelského období monopolní vlády Komunistické strany v Československu. Práce vychází z dochovaných archivních dokumentů Státního okresního archivu v Benešově v podobě fondu Okresního výboru KSČ Benešov. Jedná se o zápisy ze schůzí předsednictva (byra) KSČ, zápisy z plenárních zasedání OV a zápisy z okresních konferencí. Jako základ pro grafické zobrazení a dokreslení pojednávaných událostí posloužily Vesnické noviny Benešovska (později Jiskra) vydávané pravidelně od roku 1952 Okresním národním výborem, avšak fakticky řízené OV KSČ. Stav archivních materiálů v jednotlivých letech zkoumaného období je značně rozdílný, dokumenty z období před rokem 1948 se nechovaly žádné, o událostech roku 1948 se dozvídáme pouze z jednotlivých zápisů předsednictva a pléna či z dochovaných zápisů pozdějších let. Oproti roku 1948, který trpí značným nedostatkem dochovaného materiálu, máme naopak z let 1952 a 1953 dokumentů takové množství, že by vydaly na samostatnou práci. Postupem let se totiž činnost Okresního výboru systematizovala a profesionalizovala, o čemž svědčí pečlivě zaznamenané průběhy jednotlivých zasedání včetně doslovných zápisů z diskuzí a množství dochovaných podkladů a zpráv, které se během jednání používaly a sloužily jako jejich východiska.

Benešovský okres byl svou povahou okresem zemědělským, čemuž odpovídal i obsah politické práce KSČ – vrcholnými okamžiky roku byly žně, podzimní práce a setí. Tomu odpovídala i náplň jednání Okresního výboru, která kladla největší důraz na zakládání a správné fungování Jednotných zemědělských družstev a jejich přechod na vyšší typy. Zemědělská otázka měla tedy prvořadý význam a z tohoto důvodu se výbor na svých zasedáních často věnoval také zemědělským závodům – Československým státním statkům, Strojní a traktorové stanici – a samozřejmě Jednotnému svazu československých zemědělců. Přestože byl okres převážně zemědělský, na okrese bylo i několik významných průmyslových podniků jako byly Metalurgické závody Týnec nad Sázavou a sousední Jawa v Brodčích.

Vzhledem k faktu, že Okresní výbor prakticky řídil celý společenský, politický a kulturní život na okrese – a to buď přímo nebo prostřednictvím lidové správy –,

pokusím se v práci postihnout jednotlivé oblasti, do kterých OV KSČ zasahoval. Ať už se jednalo o oblast školství, zdravotnictví, soudnictví, bezpečnosti, kulturního vyžití či organizace významných výročí. Snahou práce bude zmapovat i fungování jednotlivých organizací Okresního akčního výboru Národní fronty, jako byly Československý svaz mládeže, Svaz pro spolupráci s armádou, Svaz československo-sovětského přátelství a další.

Stav bádání v oblasti problematiky okresních výborů KSČ má poslední dobou vzestupnou tendenci. Po letech, kdy v odborné literatuře dominovala celostátní témata, dochází postupem času ke zvýšenému zájmu o regionální činnost Komunistické strany. Byly popsány i některé sousední okresní stranické organizace jako Příbram, Sedlčany, avšak Benešovsko dosud zůstalo stranou badatelského zájmu.

Členění práce je provedeno dle struktury dochovaných pramenů, ze kterých práce vychází. Úvodní kapitola, věnovaná okresním konferencím, se zabývá principem fungování tohoto nejvyššího stranického orgánu, který na období jednoho roku stanovoval náplň práce celého výboru a volil jeho členy, jeho dramaturgií a obsahem a proměnami v jednotlivých letech. Druhá a třetí kapitola jsou již pojímány chronologicky, protože záměrem autora bylo přiblížit čtenáři činnost okresního výboru zevnitř, pohledem pozorovatele, který se pokouší události postihnout v jejich časovém ukotvení a následně podrobit kritické analýze. Dalším důvodem pro chronologické uspořádání podkapitol je i skutečnost, že povaha a absence některých pramenů tematické uspořádání často neumožňuje. Druhá kapitola nabízí pohled do fungování plenárních zasedání okresního výboru, což byl orgán, který co do důležitosti a autonomie rozhodování byl hluboko pod okresní konferencí i předsednictvem (byrem) a vyvolával dojem zdánlivé demokracie ve správě okresu. Nejdůležitějším výkonným orgánem tak bylo předsednictvo, které na každotýdenních zasedáních doslova řídilo celý život okresu a jeho obyvatel a mělo dnes již stěží představitelné pravomoci.

1. Okresní konference 1948–1953

Okresní konference byly nejvyšší okresní stranický orgán a ve zkoumaném časovém období se odehrávaly v jarních měsících (nejčastěji v březnu a dubnu) v rámci dvoudenního programu (s výjimkou roku 1948, kdy se konala konference jednodenní). Jevišťem okresní konference byl benešovský hotel Pošta (později sokolovna), který účastníkům mimo prostor pro schůzování nabízel i kulturní, gastronomické a ubytovací vyžití. Předmětem rozboru bude program konferencí, jejich jednotlivé části – referáty, diskuze, zprávy mandátových, revizních, návrhových a volebních komisí, zprávy konference, její hodnocení, příprava, včetně výběru, voleb a složení delegátů a jejich demografického a sociálního zařazení. Rovněž zanalyzujeme vztah celostátní a zahraniční politiky a témat a jejich reflexe v rámci konference a to primárně na základě vztahu k zasedáním Ústředního výboru KSČ, k celostátním sjezdům KSČ a stěžejním stranickým dokumentům (10 bodů referátu Klementa Gottwalda), protože tyto události a dokumenty určovaly náplň každé konference.

1.1 Organizace okresních konferencí

Okresní konference se konaly v jarních měsících (duben a březen) během pátku a soboty v sále benešovského hotelu Pošta a v sokolovně. Pevně daný harmonogram a průběh konferencí stanovoval a kontroloval Krajský výbor KSČ, přičemž byl pro všechny okresy obdobný a v jednotlivých okresech se lišil pouze v drobných detailech, kupříkladu ve dnech, ve kterých konference konaly. Směrnice KV KSČ obsahovaly detailní instrukce pro okresní výbory, které měly naplnit předem připravený scénář průběhu konference. Z dokumentů, označených stupněm „tajné“ či „důvěrné“, vyplývá, že delegátem na okresní konferenci mohl být zvolen výhradně řádný člen strany, který byl zároveň zvolen na výroční členské schůzi (závodní či místní organizace) členy strany, přičemž kandidátům hlasovat umožněno nebylo, ani nemohli být voleni za delegáty. Kandidátům se však doporučovalo, aby se okresní konference zúčastnili jako hosté a přijali účast na konferenci jako politickou školu. Počet delegátů na okresní konferenci určoval poměr 1:50, kdy 50 členům strany odpovídal jeden delegát. Zároveň se však konference mohli zúčastnit i hosté, kteří zastupovali ve stejném poměru kandidáty

strany. Pokud bylo tedy v okrese 50 kandidátů, získal tím jeden kandidát právo účasti na konferenci jako host. Takové pravidlo platilo pouze pro závodní organizace, v místních organizacích se delegáti volili výhradně na základě počtu placících členů. Delegát řádně zvolený na výroční členské schůzi základní organizace měl současně hlas rozhodující, hlasem poradním disponovali členové ONV a členové strany při ONV, KNV a poslanci Národního shromáždění s bydlištěm na okrese, pokud nebyli zvoleni řádnými delegáty. Hosty konference tvořili účastníci, kteří zastávali významné veřejné funkce – úderníci, členové závodních rad, vzorní socialističtí hospodáři, funkcionáři JZD, ČSSS, STS, či zasloužilí členové strany, jako tomu bylo na konferenci roku 1951, na kterou spadalo 30. výročí založení strany, vzniknuvší v květnu 1921 s tehdy ještě původním názvem Československá komunistická strana.¹ Zbývající místa pro hosty obsazovali kandidáti strany, pro které se účast měla stát politickou školou. Okresní konference volila 21–30 členů OV KSČ (včetně předsedy) a sedm náhradníků. Jako řadoví členové OV byli voleni také vedoucí tajemník a předseda Okresního národní výboru. Pro volbu za člena OV byli upřednostňováni politicky nejvyspělejší dělníci, funkcionáři dělnického původu a funkcionáři z řad rolníků a inteligence. Z důvodu souběhu funkcí se vyžadovalo, aby do OV bylo voleno co nejméně placených funkcionářů strany a referentů ONV. Klíčem pro volbu do předsednictva OV bylo ustanovení, že jeho řadovým členem může být výhradně člen strany, který je členem KSČ alespoň rok, přičemž ve funkcích předsedy a vedoucího tajemníka platila podmínka minimálně dvouletého členství.² Doporučený počet členů předsednictva se pohyboval v rozpětí šest až devět. Důležitou součástí volby členů OV byl předem vypracovaný kádrový posudek, který zohledňoval dosavadní politickou minulost kandidáta na člena, jeho činnost ve straně, výpis jeho dosavadních stranických a veřejných funkcí, jeho pověst ve straně i na veřejnosti, nevyjímaje jeho politickou průpravu a docházku na stranická školení. Významnou roli hrálo i datum vstupu člena do strany, protože jednoznačně prioritizováni byli členové „předúnoroví“, „póúnoroví“ naopak budili předsudky, že vstupovali do KSČ ze zjištěných a oportunistických důvodů, kvůli čemuž byli nahlíženi jako nespolehliví. Součástí prověrky byl posudek závodní a místní organizace, souhrnně nazývaný jako posudek okresu. Navržený

1 Jacques RUPNIK, *Dějiny Komunistické strany Československa. Od počátků do převzetí moci*, Praha 2003.

2 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Dokument k přípravě okresní konference KSČ (15. – 16. dubna 1950)*, neinvent.

člen vyplňoval kádrový dotazník. Dosavadní předsednictvo návrh na nový OV, náhradníky a členy revizní komise, včetně souvisejícího kádrový materiálu projednávalo v předstihu před zahájením konference s tím, že volba vedoucího tajemníka podléhala schválení krajského výboru, který v kandidátce mohl provádět změny. Krajský výbor následně zasílal mandáty pro delegáty, které byly vyplněny OV. Delegátům byly zasílány společně s výroční zprávou několik dní před konáním konference a byly předem prostudovány a projednány na výboru místní organizace, aby byla stanoviska delegáta a organizace směrem k OV v patřičném souladu.

Výroční zprávu vydával v tištěné podobě okresní výbor ve formátu cca 50 stran, pročež byla zvolena šestičlenná redakční rada schválená vedoucím tajemníkem. Obsah zprávy vždy projednávalo předsednictvo a bylo zasíláno KV k posouzení. Náplní výročních zpráv byly informace, jakým způsobem OV plnil usnesení posledního sjezdu KSČ, jakým způsobem byly plněny úkoly a závazky z poslední okresní konference a jak probíhá plnění 10 bodů z referátu Klementa Gottwalda zvaném *Kupředu v budování socialismu v naší vlasti*, které Gottwald pokládal za nejdůležitější směrnice v otázce budování socialismu v ČSR.³

Do čestného předsednictva byli pravidelně voleni přední představitelé zahraničních komunistických stran i té domácí. Mezi jinými J. V. Stalin, Mao Ce-tung, Kim Ir-sen, Mátyás Rákosi, Palmiro Togliatti, Bolesław Bierut, W. Pick, G. Dej, V. Červenkov, D. Ibárruri a členové předsednictva KSČ, v čele s Klementem Gottwaldem.

Pracovní předsednictvo připravoval sekretariát a schvalovalo jej POV ze členů stávajícího OV, poslanců NS s bydlištěm v okrese, ze zástupců KV a ze zvlášť zasloužilých členů strany. Počet členů se pohyboval mezi 10–15 včetně předsedy a dvou místopředsedů volených za účelem střídání během řízení schůze.

Návrh na návrhovou, mandátovou a volební komisi připravovalo POV z politicky nejuvědomělejších delegátů a doporučený počet členů byl stanoven na deset. Předsedou volební komise byl volen člen POV a u návrhové komise byl na předsedu navrhován politicky vyspělý člen strany. Členem návrhové komise měl být zvolen i vedoucí tajemník.

Nejdůležitější body usnesení konference, vyplývající z generální linie strany a z usnesení zasedání ÚV, byly předem projednány na POV za přítomnosti instruktora

3 Jiří PERNES, *Kolektivizace zemědělství v Československu v letech 1948–1960*, in: Forum Historiae 2016, roč. 10, č. 1, s. 13.

KV. Závěrečný text usnesení byl vypracován první den konference návrhovou komisí.

Na technickou přípravu dohlížely tři pracovní skupiny pověřené POV, v jejichž čele stáli vybraní členové OV – organizační pracovní skupina, kulturně-propagační a technicko-hospodářská.

Úkolem **organizačně-pracovní skupiny** bylo zajištění dopravy delegátů do Benešova a zpět, zajištění ubytování, místnosti pro konání konference, vypracování písemných pokynů a informací pro delegáty (předem schválené POV), vydání lístků na nocleh a obědy. Dále zajišťovala přihlášky do diskuze, zařizovala dvě místnosti pro informace (jednu vedle hlasovací místnosti a druhou na okresním sekretariátě). Dalším úkolem bylo zajištění alespoň dvacetičlenného pořadatelského sboru pověřeného řízením nástupu delegátů, kontrolou legitimací a zajištěním prezenční listiny delegátů a hostů. Poslední povinností organizační skupiny bylo rozeslání tištěné zprávy okresu do základních organizací (několik dní před konáním konference).

Kulturně-propagační skupina se zaměřovala na výzdobu konferenční místnosti, výzdobu okresního sekretariátu, nádraží a významných budov okresního města. Ve výkladních skříních byly vystaveny fotografie nejlepších úderníků a pracovníků. Výzdobě podléhaly rovněž autobusy, které svážely delegáty a hosty, závody v okresním městě a sekretariáty složek NF a rozhlasové zařízení.

Technicko-hospodářská pracovní skupina na podkladě schváleného rozpočtu zajišťovala hromadné stravování účastníků a byla zodpovědná za dodržení výdajů na organizaci, výzdobu a ostatní nákladové položky. Tento rozpočet byl s měsíčním předstihem zasílán KV ke schválení.

1.2 Průběh konferencí

Konference zahajoval v sobotu dopoledne končící předseda OV KSČ uvítáním delegátů v podobě pětiminutového projevu. Následovalo formální jednohlasé zvolení čestného předsednictva, pracovního předsednictva a návrhové, mandátové a volební komise. Po zvolení pracovního předsednictva se řízení konference ujal předseda.

Na dalším programu byl přibližně hodinový referát vedoucího tajemníka, ve kterém podal zprávu o činnosti okresu za poslední rok a o nadcházejících úkolech okresní organizace. Zpráva tajemníka procházela schválením ze strany POV a

instruktora KV.

Dalším bodem byla zpráva předsedy Okresní revizní komise, který zhodnotil hospodářský stav okresu a okresní stranické organizace. Následně se do diskuze zapojili delegáti a průběh diskuze stejně jako průběh celé konference pečlivě zachycovali zapisovatelé se znalostí těsnopisu, které vybíral okresní sekretariát. První den konference končil v podvečer, načež měli delegáti možnosti kulturního vyžití v podobě návštěvy divadla nebo jiného připraveného programu.

Na začátku druhého dne jednání zazněly státní hymny Československa a Sovětského svazu a Píseň práce. Politickou situaci hodnotil zástupce KV KSČ, který zároveň uzavíral i sérii diskuzních příspěvků. Následovaly zprávy jednotlivých komisí, které přednesl jejich předseda. Předseda konference řídil volbu nového okresního výboru, revizní komise a schválení vedoucího (politického) tajemníka.

Po zvolení nového okresního výboru strany předložila návrhová komise vypracovanou rezoluci, jejímž obsahem byly představy, jakým způsobem na svém území zajistí okres plnění generální linie sjezdu KSČ a usnesení ze zasedání ÚV KSČ. Po přečtení a schválení usnesení se řízení konference ujal nově zvolený předseda OV, přednesl pětiminutový projev a závěrem zazněla Internacionála. Protokol z celé konference se zasílal do 14 dnů organizačnímu a instruktážnímu oddělení KV strany.

Pokyny k okresní konferenci v roce 1950 se zaměřovaly primárně na 10 bodů z referátu Klementa Gottwalda (hlavně na bod čtvrtý – socializaci vesnice) a generální linii IX. sjezdu KSČ. Duchem konference (nejen této) se stalo heslo „*dobrého větru kritiky a sebekritiky*“, bdělosti a ostražitosti, nutnosti získávání úderníků do strany, význam osobní agitace či význam živého spojení se základními organizacemi.⁴

Stěžejním tématem každé konference byly přípravy oslav 1. máje, které se v závodech pojily s organizací socialistické soutěže, s podepisováním osobních smluv, organizací soutěží o nejlepšího dělníka či o nejlepší dílnu. Každý desítkář se měl stát organizátorem přesvědčovací kampaně, učil svou desítku agitovat a přesvědčovat ji o užitečnosti této činnosti. U příležitosti 1. máje byla rovněž organizována soutěž o vzorové JZD, o společně vzorně obdělávaná pole či společný žňový plán. Hlavní roli hrála osobní agitace, která měla být

4 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z okresní konference KSČ (15. – 16. dubna 1950)*, neinvent.

„manifestační přehlídkou výsledků docílených JZD, strojnými stanicemi a státními statky“.⁵ Heslem 1. máje bylo „Za mír, za vlast, za socialismus“. Pokyny k okresní konferenci důkladněji rozebíraly i osmý bod referátu Klementa Gottwalda, v ryze ofenzivní rovině. Úkolem konference mělo být vyjádření boje proti reakci a „zvláště a pečlivě zpracován“ měl být boj proti církevní hierarchii.⁶ Zároveň se zdůrazňovalo, že budování socialismu a boj za mír není v rozporu s křesťanstvím a že všichni věřící mají povinnost plnit úkoly vytčené stranou a Národní frontou.⁷ Vrcholným aktem každé konference byly volby nového okresního výboru. Kandidátku OV sestavovalo předsednictvo po pečlivém výběru kandidátů kádrovým tajemníkem, který shromažďoval kádrové dotazníky a předsednictvu tak předkládal jednotlivé kandidáty s odůvodněním, proč budou navrženi a jaké mají dosavadní stranické výsledky. Volba okresního tajemníka byla vesměs formální, protože jeho jméno bylo s předstihem vybráno a schváleno Krajským výborem KSČ.

1.3 Komise

Mandátová komise na okresní konferenci prováděla evidenci a kontrolu delegátů. Zjišťovala počty přítomných delegátů (s hlasem poradním, s hlasem rozhodujícím) a hostů. Zaznamenávala počty delegátů dle pohlaví, věku, národnosti, vyznání, délky členství ve straně, členství v JZD a účasti na Roce stranického školení. Dále evidovala členy dle sociálního zařazení a dle zařazení ve stranickém aparátu. Na okresní úrovni zaznamenávala počty a zastoupení závodních, vesnických a uličních organizací. Kontrolovala stav stranických legitimací a placení příspěvků. Zjišťovala počty místních, městských a závodních organizací, uváděla počty funkcionářů základních organizací, počty funkcionářů ve vyšších stranických funkcích a funkcionářů veřejných včetně masových organizací.

Díky zprávám mandátových komisí, které se předkládaly ve druhém dni konference, máme tak důkladný záznam o složení delegátů. Pro ilustraci nahlédneme na složení delegátů na okresních konferencích v letech 1949, 1952 a 1953.

5 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z okresní konference KSČ (14. – 15. dubna 1951)*, neinvent.

6 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z okresní konference KSČ (22. – 23. března 1952)*, neinvent.

7 *Tamtéž.*

Tabulka 1: Počty delegátů a hostů

Rok	Celkem		Rozhodující		Poradní		Hostů	
	1. den	2. den	1. den	2. den	1. den	2. den	1. den	2. den
1949	271	283	203	197	18	19	50	67
1952	278	256	171	152	48	58	59	46
1953	246	218	177	155	27	25	42	38

Tabulka 2: Věkové rozložení delegátů a hostů

Věk	Rozhodující		Poradní		Hosté	
	1952	1953	1952	1953	1952	1953
do 25 let	6	2	1	1	11	4
do 35 let	38	53	17	9	19	18
do 45 let	58	51	21	10	16	15
do 60 let	60	61	9	6	11	3
nad 60 let	9	10	0	1	2	2

Tabulka 3: Doba členství ve straně

Členství	Rozhodující		Poradní		Hosté	
	1952	1953	1952	1953	1952	1953
před. r. 1945	4	2	1	1	4	2
do II. 1948	129	112	40	23	36	21
od II. 1948	38	63	7	3	19	19

Jádro členů strany na okrese tedy tvořili komunisté mezi 35 a 60 lety, kteří do strany vstoupili v poválečném období a současně před únorem 1948.

Okresní revizní komise podávala zprávu o hospodářském stavu okresu, okresního majetku, dohlížela na místní revizní komise, prováděla instruktáž a kontrolu pokladníků a revizorů, kontrolovala finanční plán okresu a jeho dodržování, prováděla evidenci placení členských příspěvků a vylepených známek, přičemž na okresní konferenci podávala zprávu o své předchozí roční činnosti. V roce 1952 měla okresní organizace 86 místních a 54 závodních organizací.

1.4 Referát vedoucího tajemníka

Nejvýznamnějším a nejmocnějším politickým funkcionářem na okrese byl vedoucí (politický) tajemník, který sice formálně podléhal kolektivnímu orgánu předsednictva, avšak ve skutečnosti tomu bylo spíše naopak.⁸ Důležitým bodem každé konference proto byla zpráva dosluhujícího vedoucího (politického) tajemníka, který svým většinou hodinovým referátem po úvodních organizačních a ceremoniálních záležitostech zahajoval samotné jednání. V první části referátu zhodnotil činnost okresního výboru strany a jeho předsednictva za uplynulý rok. Rok 1948 byl hodnocen jako „*definitivní vítězství lidu*“.⁹

Vedoucí tajemník na V. okresní konferenci v roce 1949 jednoznačně kladně hodnotí Vítězný únor, který je zároveň centrálním tématem jeho projevu, protože pounorové snahy KSČ se zaměřovaly právě na „*zabezpečení únorového vítězství*“.¹⁰ Tento úkol považoval za splněný, poukázal na porážku reakce a očištění veřejné správy, armády, SNB a ostatních korporací a spolků od jejich vlivů. V souvislosti s pětiletým plánem se odvolával na provedenou reorganizaci lidové správy a vytvoření krajských národních výborů, jakož i na změnu náplně práce AV NF, které namísto kontrolní a iniciativní činnosti, přebraly výchovnou, kulturní a propagační linii, která s sebou nutně nesla i změny personální v jejich organizaci.¹¹

Ve výčtu nedostatků zmínil souběh funkcí členů AV NF, kteří byli nejen členy NF, ale zároveň členy základních organizací nebo MNV. Tato výtka na okresních konferencích zaznívala opakovaně. Dalším nedostatkem AV, který tajemník zmiňoval, bylo stranické zařazení jejich členů, kteří byli bez výjimky členy KSČ, což podle jeho názoru „*pozbývalo charakteru NF a vlivu na širokou veřejnost*“.¹² Výtka zazněla i proti faktu, že AV si přisvojovaly exekutivní a nařizovací moc, čímž se dostávaly do kolize s ONV a OV KSČ. Jejich role měla být pouze na

8 Matěj BÍLÝ – Marián LÓŽI – Jakub ŠLOUF, *Nervová vlákna diktatury, Regionální elity a komunikace uvnitř KSČ 1945–1956*, Praha 2019, s. 130.

9 „*Uplynulý rok 1948, byl rokem, v němž byly definitivně vítězstvím lidu odstraněny hlavní překážky a potíže, které se až do února působením reakce stavěly v cestu. Rok 1948 byl však současně i rokem mnohonásobně zvýšených úkolů pro naši stranu, již bezesporu připadlo převzít plnou zodpovědnost za osud republiky a národa. Po IV. okresní konferenci vstupovali jsme do nového období s pracovním plánem, založeným na 4 základních úkolech: 1) Zabezpečit únorové vítězství pracujících. 2) Zajistit účast na výstavbě státu. t. j. splnění 2 LP do 28. 10. 1948 a připravit nástup do 5 LP. 3) Zajistit výživu národa a vnést pořádek do distribuce. 4) Dobudovat organizační aparát strany a zvýšit politickou úroveň členstva.*“

10 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z okresní konference OV KSČ (9. – 10. dubna 1949)*, neinvent.

11 *Tamtéž.*

12 *Tamtéž.*

úrovni podpory MNV a jejich složek, v podpoře masových organizací jako byly JSČZ, ROH, ČSM, a Sokola a měly se starat o zvýšení politického a ideologického uvědomění jejich členů.¹³

*„Není dobrý funkcionář ten, kdo je nepostradatelný, nenahraditelný, kdo dělá všechno sám, ale ten, kdo umí kádry vychovat, rozestavit a řídit.“*¹⁴ Tímto citátem Rudolfa Slánského uvozoval politický tajemník kritiku fungování MV KSČ, u kterých docházelo ke krajní fluktuaci jejich funkcionářů, kteří organizace využívali jako odrazový můstek k vyšším funkcím, docházelo totiž i k situacím, kdy byl předseda základní organizace měněn až čtyřikrát ročně.

Poukazoval i na malou účast rolníků tohoto převážně zemědělského okresu v práci ve straně, MNV či MAV.

Hodnocení druhého úkolu roku 1948, tedy splnění dvouletého plánu do 28. října 1948 doprovázelo konstatování, že byl splněn na 100 %, avšak řečník si postěžoval na to, že malí rolníci oproti velkým sedlákům vykazovali mnohem větší výnos na hektar, a kriticky vnímal také dosud neskončený boj s vesnickým boháčem.¹⁵

Úkol třetí zavazoval OV k zajištění výživy a uvedení distribuce do pořádku. V něm se nepodařilo splnit dodávky obilí, nebyly dodrženy osevní plány a byly nesprávně provedeny rozpisy. Nepodařilo se splnit dodávky mléka, které byly pod celostátním průměrem, což bylo zapříčiněno zčásti neúrodným rokem 1948 a špatným stavem dobytka, obzvláště v obcích, které byly vystěhovány v průběhu okupace.¹⁶ Okres postihl i mor slepic a obrna vepřů. Tajemník poukazoval i na to, že zatímco malý rolník choval 1 ks hovězího dobytka na 1 ha, u velkých to byly 1–2 ks na 20 ha.¹⁷ OV kromě kontroly dojivosti sahal k sankcím, kdy zbavoval výhod zemědělce, kteří dodávky neplnili, a sahal k trestům, obzvláště v otázce sabotáže. Jako příklad uveďme alespoň mlýn v Živohošti, kde byly objeveny textilie a obuv, či statkáře Zoula, u kterého kontrola objevila 11 prasat chovaných načerno.

Referát zmiňoval i výhody přednostního zásobování pracujících, kterým byly vydány šatenky, a zavedl se volný prodej, čímž *„byla zasazena smrtelná rána*

13 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z okresní konference OV KSČ (9. – 10. dubna 1949)*, neinvent.

14 *Tamtéž.*

15 *Tamtéž.*

16 *Tamtéž.*

17 *Tamtéž.*

černému obchodu, který vnášel největší anarchii do distribuce.“¹⁸ Budovaly se družstevní prodejny, znárodnily se textilní podniky, které následně sdružoval národní podnik Tep.

Posledním bodem byla organizační výstavba strany. Okresní výbor původně určil jednoho instruktora pro 3–5 organizací, což se časem ukázalo jako nedostatečné, takže se přešlo na systém jeden instruktor na jednu organizaci. Snížil se počet újezdních tajemníků, přičemž benešovský okres byl rozdělen na čtyři obvody a ke každému byl přidělen jeden tajemník. Řešení se neukázala jako efektivní, obzvláště kvůli zřízení instruktorského sboru, újezdní tajemníky tedy následně nahradili na okresním sekretariátě tajemníci pro různé oblasti řízení – zemědělství, kádrové věci, pro peněžnictví průmysl a obchod (PPO) a kulturně-propagační oblast. Vedoucí tajemník závěrem zmínil nedostatečnou síť desítkových důvěrníků a nepravidelné schůzování výborů základních organizací.¹⁹

*„Cesta k socialismu je i po únoru cestou třídního boje. I kdybychom chtěli zapomenout, třídní nepřítel zapomenout nedá. O své existenci dá vždycky znát. My jim také dáme znát svou existenci a budeme provádět heslo „republiku si rozvracet nedáme““.*²⁰

O rok později byl ústředním tématem referátu IX. sjezd KSČ a Deset bodů referátu Klementa Gottwalda. Tajemník na úvod apeloval na delegáty, aby nesnili o snadné cestě k socialismu, pokud nebude definitivně poražen vesnický boháč, a vyzval k zostřenému třídnímu boji. Vytкнуł delegátům, že nejsou dostatečně zapojeni do práce ve straně. Zmiňuje trestní případy, například kněze Urbana, uvězněného na 14 let.²¹

*„Ta nejhorší pakáž, kterou jsme zbabili jejich bezpracných zisků, se hned táhla do Čihoště, snad aby si znovu vymodlila své fabriky a statky. To je část těch, kteří své večery věnují tomu, aby nám ztížili práci, a neštítí se ani přistoupit k zákeřným útokům.“*²²

Nebyly to však jen útoky na duchovenstvo a věřící, ale i dovnitř strany: *„Soudruh Novák, ředitel hospodářského družstva v okrese Vlašim, patřil k předním činitelům v okrese. Jeho činnost i ve straně horlivostí až překvapovala, všichni o*

18 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, Zápis z okresní konference OV KSČ (9. – 10. dubna 1949), neinvent.

19 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, Zápis z okresní konference OV KSČ (9. – 10. dubna 1949), neinvent.

20 Tamtéž.

21 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, Referát vedoucího tajemníka na okresní konferenci OV KSČ (15. – 16. dubna 1950), neinvent.

22 Tamtéž.

něm tvrdili, jak on, člověk z vyššího postavení, se umí přiblížit lidu. A co se ukázalo? Celé měsíce byl hlavou špionážní skupiny a připravoval a prováděl velezrádné akce.²³ Následovalo odsouzení zbytků domácí reakce, zahraniční reakce, podporované „agenty-lupiči“, „černým a jezuitským Vatikánem“ a „hitlerovskými následovníky“.²⁴

V průmyslové oblasti tohoto zemědělského okresu zmínil závazky k V. okresní konferenci, socialistické smlouvy a nové úderníky. Po IX. sjezdu KSČ narostl na okrese počet socialisticky soutěžících na 12 % všech pracovníků v průmyslu, až dosáhl na konci roku 40 %. Hlavní jádro socialistických smluv tvořily čtyři podniky – METAZ Týnec n./sáz., Moto-JAWA Brodce, TOS Čtyřkoly a Interiér Bystřice.

Nejvýznamnější část referátu věnoval tajemník přirozeně zemědělství, založeném na čtvrtém bodu referátu Klementa Gottwalda – „*Pro socialismus máme získat vesnici, malého a středního rolníka a izolovat vesnického boháče.*“ Opět poukázal na nedostatečný výkup u velkých sedláků a splnění úkoly u malých rolníků.²⁵

1.5 Závazky ke konferenci

Nedílnou součástí každé konference byly závazky, kterými pracující přispívali k plnění ekonomického plánu okresu. V roce 1949 zahajoval slavnostní čtení závazků tehdejší divadelní herec a později režisér Otomar Krejča recitací Wolkerových a Neumannových básní. Učitelská delegace se zavázala vychovávat mládež k budovatelskému úsilí, aby byla schopna „*převzít a rozvíjet dědictví velikých uskutečňovatelů socialismu*“ (mimo jiné Marxe, Engelse, Lenina, Zápotockého a Gottwalda).²⁶ Dělníci ze Spojených oceláren Benešov a jejich závodní organizace KSČ přislíbili jako dar k IX. sjezdu strany zvýšit výrobu vložek o 25 %, ušetřit 5 % elektrického proudu a snížit odpad. II. základní organizace v Benešově přispěla 100 odpracovanými brigádnickými hodinami a zasazením lípy Klementa Gottwalda. Závodní organizace MNV Benešov měla vystavět drůbežárnu a přesvědčila rolníky k bezplatnému poskytnutí obilí, mléka a

23 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Referát vedoucího tajemníka na okresní konferenci OV KSČ (15. – 16. dubna 1950)*, neinvent.

24 *Tamtéž.*

25 *Tamtéž.*

26 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Závazky k okresní konferenci OV KSČ (9. – 10. dubna 1949)*, neinvent.

slámy.²⁷ U dalších podniků a stranických organizací to potom byly závazky snižování absence, budování sborů desítkových důvěrníků, zřizování umývár, vytváření údernických skupin či poskytování finanční hotovosti. Některé závazky podniků se jeví jako komické. Československé státní dráhy na VII. konferenci v roce 1951 přislíbily nulovou nehodovost vlaků.²⁸ Zaměstnanci masného průmyslu se na týden zřekli naturálních dávek, METAZ hodlal odpracovat „mírovou směnu“ v hodnotě 69 746 Kčs, ČSAD přispěla vybudováním dechových hudebních souborů k oslavám 1. máje.²⁹ Zaměstnanci PAL Mrač vycestovali do Ostravy na týdenní pomoc výstavbě tamnějších hutí a vypomohli také při stavbě ropovodu Družba. Vesměs se tedy jednalo o závazky ekonomického charakteru, práci zdarma a přesčas, přičemž pod rouškou dobrovolnosti se pro zaměstnance často jednalo o povinnost, kterou zaměstnancům nařídila závodní organizace KSČ, avšak nutno dodat, že počátkem 50. let se nemalá část dělníků těmto závazkům ke konferenci podřizovala se skutečným „budovatelským“ zápalem a dobrovolně. Závazky tvořily významnou část hospodaření okresu, každoročně se pohybovaly v milionových částkách a desítkách tisíc bez nároku na odměnu za odpracované hodiny.

1.6 Usnesení

Kromě volby nového okresního výboru byla důležitou součástí konferencí jejich usnesení, která definovala práci OV do další konference, a do značné míry přirozeně kopírovala politiku Ústředního výboru KSČ a závěry celostátních sjezdů KSČ. Byla připravována s předstihem samotným končícím OV, který pro tuto záležitost zřizoval komisi, a jejich projednání a schválení hlasováním na konferenci tak byla pouhá formalita, o které se vedla opět pouze formální diskuze. V prvním roce pětiletky přirozeně dominovala snaha splnit v průmyslové a zemědělské oblasti vytyčený pětiletý plán, což byla zodpovědnost všech členů výboru a jeho předsednictva. Dělo se tak prostřednictvím socialistického soutěžení, zvyšování produktivity práce, budováním údernického hnutí, kádrovou politikou a zakládáním družstev. V politické oblasti bylo jako cíl práce vytyčeno vybudování aparátu agitátorů, sboru referentů, desítkových důvěrníků, okresních

²⁷ *Tamtéž.*

²⁸ SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Závazky k okresní konferenci OV KSČ (14. – 15. dubna 1951)*, neinvent.

²⁹ SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Závazky k okresní konferenci OV KSČ (22. – 23. března 1952)*, neinvent.

instruktorů a školení členů v krajských školách. Pozornost se soustředila i na masové organizace, které měly přesvědčovat obyvatelstvo o správnosti politiky KSČ. Nepřítelem číslo jedna v zemědělské otázce byl samozřejmě vesnický boháč a nutnost jeho odkrytí, izolace a zabránění jeho vniku do JZD a jeho převedení do výroby.³⁰ To byla oblast, kterou OV KSČ v Benešově dlouhodobě trápila a za celé sledované období se s ní nedokázal vypořádat, vesničtí boháčtí členy družstva byli a zemědělskou otázku na okrese významně ovlivňovali. Jak se politická situace vyvíjela, vyvíjela se i usnesení okresní konference. V dubnu roku 1953 se konference usnesla na propagaci stranického tisku, ustavování tiskových a literárních důvěrníků, budováním stranických skupin podle nových stanov či zajišťováním chodu závodních škol práce.³¹ Pozornost se soustředila na výběr dělnických dětí na vyšší stupně studia, prosazování státní a pracovní disciplíny, hospodářsko-technickou úpravu půdy a zdravotní péči na základě usnesení strany a vlády. Nemohl chybět ani boj za udržení světového míru proti snahám „válečných štváčů a západních imperialistů“.³²

30 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Usnesení okresní konference OV KSČ (14. – 15. dubna 1951)*, neinvent.

31 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Usnesení okresní konference OV KSČ (11. – 12. dubna 1953)*, neinvent.

32 *Tamtéž.*

2. Plénum OV 1948—1953

2.1

Plníme plán. Prověřujeme. Připojujeme se k Pražskému kraji. (1948)

Vzhledem k tomu, že z roku 1948 se dochoval jediný zápis schůze pléna, zaslouží si detailnější pozornost. Této schůze se účastnil i tehdejší tajemník pražské organizace KSČ František Kriegel, který se později zapsal jako jediný člen moskevské delegace, který odmítl podepsat Moskevské protokoly. Schůze se konala 5. 12. 1948 v hale bývalé záložny a František Kriegel z ní o den později pořídil zprávu. Této schůze se zúčastnilo 151 okresních funkcionářů (kromě členů pléna i referentský a instruktorský sbor). Počet místních organizací na okrese činil k tomuto datu 107 a na zasedání byly zastoupeny v počtu 66. Z celkového počtu 21 závodních organizací se zúčastnilo 16, přičemž tato slabá účast členstva byla omlouvána špatným stavem silnic a nedostatkem benzínu. Kriegel přednesl devadesátiminutový referát o zasedání Ústředního výboru KSČ³³, po čemž následoval referát politického sekretáře okresu tematicky zaměřený na referát krajského výboru. Kriegel vnímal jako zásadní problém, že kontingent obilí byl toho roku splněn jen na 86 % a že prověrka členstva, celostátně zavedená v říjnu 1948 kvůli snaze očistit stranu od „rušivých elementů“ a kariéristů, byla na okrese splněna jen z 27 %.³⁴ Ve zprávě pochválil diskuzi, které se zúčastnilo 13 diskutujících jejímiž tématy byla konkretizace usnesení ÚV v závodě Moto-Jawa v Týnci nad Sázavou, špatný stav Československých státních statků, Státní strojní stanice, plnění kontingentů, práce s mládeží, Svaz přátel SSSR, metody práce vyživovacích komisí, práce žen a obtíže drobných rolníků.³⁵ Kriegel též poukázal na to, že benešovský okres vychoval řadu dobrých kádrů. U usnesení, které je uvedeno níže, si postěžoval na jeho nekonkrétnost, jako příklad uvedl zajištění výkrmu 1 500 prasat, u čehož postrádal detailnější určení, kdo za něj bude odpovědný a kde bude zajištěn.³⁶

V usnesení plénum uvítalo připojení benešovského okresu k nově vznikнувšímu Pražskému kraji, vzhledem k tomu, že s účinností od 24. 12. 1948 proběhla územně-správní reforma (Zákon č. 280/1948 Sb. o krajském zřízení), který

33 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 5. 12. 1948*, neinvent.

34 *Tamtéž.*

35 *Tamtéž.*

36 *Tamtéž.*

dosavadní zemské zřízení nahradil v českých zemích 13 kraji.³⁷ Prvním bodem usnesení byl závazek započít k 1. 1. 1949 školení členů strany a to nejméně jedenkrát do měsíce po dva dny. Jako školitelé byli určeni instruktoři a členové referentského sboru. Plénum přijalo návrh předsednictva na obsazení funkcí jednotlivých komisí a to komise organizační, zemědělské, družstevní, kádrové, komise pro lidovou správu, komise odborové, národohospodářské, kulturně-propagační, komise žen, mládeže a komise živnostenského odboru. V oblasti výživy a zemědělství plénum požadovalo řádnou instruktáž a činnost mimořádných vyživovacích komisí.³⁸ Zemědělský plán na rok 1949 obsahoval nutnost splnění dodávek obilí, kontingentů brambor, sledování řádného rozpisu směrných čísel mléka, rozšíření výkrmny prasat na nejméně 1 500 kusů, nutnost kontroly osevních plánů, přípravy strojních stanic na jarní a žňové práce a zajištění valných hromad do družstev. Na úseku průmyslu usnesení apelovalo na všechny závody, aby v nich proběhly řádné schůze, na kterých zazní devět bodů z referátu Klementa Gottwalda a referátu Rudolfa Slánského, které byly součástí posledního zasedání ÚV. Za provedení usnesení byli zodpovědní členové pléna i členové závodních organizací. Mezi stěžejní průmyslové podniky v roce 1948 patřily Zbrojovka Týnec, Zbrojovka Brodce, Drátovny a šroubárny Hvězdovice, Slévárna Čtyřkoly, Pilana Bystřice a závod Růženín, které usnesení zavázalo k řádnému projednání prvního pětiletého plánu na léta 1949–1953. V oblasti lidové správy měli tři členové pléna společně s kádrovou komisí dokončit nábor újezdních tajemníků pro obce a do jednoho týdne (!) vybrat lidové soudce, s nimiž měla být provedena instruktáž a byly jim oznámeny základní úkoly.³⁹ Na základě výsledků prověrky se mělo v lednu 1949 odehrát školení předsedů místních národních výborů a místních akčních výborů Národní fronty. V souladu s vládním nařízením o zřízení újezdních tajemníků proběhlo rozdělení obcí do jednotlivých újezdů a stanovila se náplň práce pro újezdní tajemníky. Organizační komisi bylo uloženo, aby zajistila přenášení úkolů z usnesení ÚV KSČ a OV KSČ do základních organizací, které byly povinny jejich rozplánováním a plněním, přičemž na celý proces dohlíželi obvodní tajemníci. Organizační komise společně s kádrovou měla dohlédnout na to, aby se do konce roku 1949 dokončila prověrka všech členů strany.

37 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 5. 12. 1948*, neinvent.

38 *Tamtéž*.

39 *Tamtéž*.

2.2

Stavíme kádry. Budujeme národní církev. Střežíme sekretariát.

(1949)

První zasedání nově zvoleného okresního výboru v roce 1949 se uskutečnilo 10. 4. 1949, tedy ve stejný den, kdy bylo plénium zvoleno na okresní konferenci, za účasti poslance Břetislava Horáka jako instruktora. Okresní výbor se usnesl, že dvanáctičlenné předsednictvo se bude scházet každé úterý v 17 hodin v místnosti okresního sekretariátu a plénium každé třetí úterý rovněž od 17 hodin. Na další schůzi byl zasedací den změněn na středu. V případě, že schůze předsednictva i pléna vycházela na stejný den, sešlo se předsednictvo o hodinu dříve.

Na schůzi 28. 4. se plénium zabývalo přípravou 1. máje. Očekávalo se, že průvodů se zúčastní až 9 000 obyvatel okresu. Důležitým bodem jednání byla zemědělská otázka – ke stejnému datu bylo na okrese sedm založených JZD a další tři byla v přípravné fázi. Okresní výbor v otázce JZD organizoval po schválení předsednictvem veřejné projevy po dvou referentech, z nichž jeden měl být politicky vyspělý a druhý odborně vybavený. Referenti byli současně vysíláni i do armády.

Tématem srpnového zasedání byly žně a jejich zabezpečení. Hospodářské družstvo v Benešově a jednotlivá skladiště obilí byla pod celodenním dohledem hlídačů, jejichž počet se měl ještě navýšit a všichni zaměstnanci hospodářského družstva byli odvoláni z dovolené. Na počátku května uváděla Státní strojní stanice sklizení 362 ha obilí, což odpovídalo splnění na 25 %. Ze zprávy Okresní žňové komise vyplývá, že celkově bylo posekáno 5 000 ha žita, 1 200 ha pšenice, 1 100 ha ječmene, 500 ha ovsa a 300 ha řepky. Celkové hodnocení žní proběhlo o měsíc později (14. 9.). Plénium upozornilo na nedostatečnou aplikaci zákona 55/1947 Sb., který určoval povinnost soukromých rolníků obrátit se na MNV v případě, že nejsou schopni z důvodu nedostatku strojů či pracovních sil splnit dodávky. Žita bylo celkově dodáno 304 vagonů, pšenice 90 vagonů, ječmene 11, ovsa 17, olejin 10 a brambor 44.

Na říjnovém zasedání byl každému členu pléna přiřazen svěřený úsek práce. Předseda okresního výboru měl zodpovídat za malou distribuci, ostatní členové za oblast velkých závodů, oblast tisku a nástěnkářů, JZD, bezpečnosti, Lidových milicí a Státní strojní stanice, za oblast kádrů, Československých státních statků, školení, dále za oblasti malých závodů, branné politiky a organizace stranických

akcí, Sokola a Katolické akce, výživy a Československého svazu mládeže. Každý člen předsednictva měl přinášet předsednictvu kádrové návrhy. Otázka kádrů byla obecně pro KSČ podstatnou součástí její politiky, podle Stalina kádr rozhodoval vše a dle usnesení PÚV KSČ z 31. 1. 1949 bylo třeba, aby ve státních a hospodářských orgánech byla prováděna důsledná bolševická politika a aby strana samotná tuto politiku prováděla a prováděla její kontrolu.⁴⁰ Na tomto zasedání byli schváleni, po předchozí akceptaci ze strany předsednictva, noví členové rady Okresního národního výboru a to zemědělský referent a finanční referent a bylo konstatováno, že pro referát plánovací a technický je třeba najít vhodné adepty.⁴¹ Do 7. listopadu měla být svolána městská konference, na níž mělo dojít ke zvolení nového městského výboru KSČ. Na programu byl i zemědělský operativní plán na rok 1950. Plénium se usneslo, že celkem 44 obcí zatajuje skutečné výrobní možnosti.⁴² Na 2. – k 6. listopadu byly svolány členské schůze JZD, na které měl dohlížet sekretariát OV. Jejich tématem bylo převzetí půdy do 15 ha, na které se podle zákona 46/1948 Sb. o druhé pozemkové reformě měla aplikovat vyšší forma hospodaření⁴³. Vzhledem k tomu, že na ČSSS scházelo 120 pracovních sil, tlačil okresní výbor na referenta ONV v úseku sociálně-politickém, aby převedl veškeré pracovní síly ze soukromého sektoru na státní statky.⁴⁴ Každý člen Okresního výboru dostal za úkol, aby každý měsíc přinášel návrhy na členy instruktorského sboru místních a závodních organizací, protože v současném stavu byli instruktoři přetížení funkcemi. Plénium se s ohledem na započatou Katolickou akci zabývalo vytvořením jejích místních výborů a organizací veřejných projevů. Podstatou katolické akce bylo vytvořit z církve instituci národní, poslušnou státní ideologii a nezávislou na jejím centru ve Vatikánu. Slovy Alexeje Čepičky sledovala akce i jiný cíl, totiž „vzít kněžím vše, co dosud mají“.⁴⁵ Podle prohlášení ustavující konference KA z 10. června 1949 v Praze bylo jejím úkolem zintenzivnit náboženský a mravní život v církvi, usilovat o náboženskou výchovu dětí, pečovat o rozšíření katolického tisku, zabezpečit hmotně činnost církve, rozšířit činnost charity a řešit poměr státu a církve v duchu soužití a spolupráce.⁴⁶ Do konce roku měl být rovněž vypracován plán práce Okresního výboru Katolické akce. V

40 Karel KAPLAN – *Únor 1948, Komentované dokumenty*, Praha 2018, s. 452.

41 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 19. 10. 1949*, neinvent.

42 *Tamtéž*.

43 <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-46>.

44 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 19. 10. 1949*, neinvent.

45 Karel KAPLAN, *Stát a církev v Československu 1948-1953*, Brno 1993, s. 77.

46 *Tamtéž*, s. 79.

souvislosti s oslavami 28. října požadoval OV po přípravném výboru, aby měly slavnosti v roce 1949 budovatelský ráz, aby v budovatelském duchu byly vyzdobeny veřejné budovy.⁴⁷ V podnicích byla organizována socialistická soutěž a na vesnici vzorné výkupy zemědělských výrobků. Plénum schválilo přípravy prvního Roku stranického školení a vytvoření večerní školy v Čerčanech a Neveklově.

Na posledním plenárním zasedání OV 22. 12. 1949 byl předložen zápis bezpečnostní trojky, která se sešla ve stejný den. Účastní byli politický tajemník, okresní velitel SNB a bezpečnostní referent ONV. Ze zápisu je patrné, že OV KSČ se obával útoku na sekretariát, který byl celodenně střežen hlídkou, která disponovala klíčem od sekretariátu v zapečetěné obálce pro případ požáru.⁴⁸ Hlídkou byla pověřena kontrolou půdy budovy, zdali do ní není možné proniknout ze soudních domů. Hlídkou měla být posílena na Vánoce a Silvestra, kdy se očekávalo zvýšené nebezpečí útoku na sekretariát. Sbor národní bezpečnosti byl pověřen důkladným hlídáním závodů a obilných skladů a pravidelnou kontrolou silničního provozu v nočních hodinách.

2.3

Školíme. Agitujeme. Vymáháme a trestáme.

(1950)

Počátkem roku 1950 si okresní výbor vyžádal výsledky počátečních měsíců prvního roku stranického školení. Z nich vyplývá, že v listopadu 1949 bylo na okrese celkem 266 skupin a 30 kroužků. Základního školení se účastnilo 2 295 členů, kroužků 237, do večerní školy docházelo 74 členů a instruktáže učitelů se účastnilo 70 % posluchačů. Celkem se v listopadu účastnilo školení 2 506 členů okresní organizace, což činilo přibližně 30 % všech okresních straníků. V dalších měsících účast postupně klesala, prosincového školení se zúčastnilo 2 485 posluchačů a lednového pouze 2 192. Zájem výrazně opadl u učitelské instruktáže, kde počet účastníků klesl k 50 %. Stranické školení měla na starosti Okresní poradna a studovna se sídlem v Benešově (později také v Čerčanech), která se mimo jiné starala i o distribuci stranického tisku a udržování Knihovny Klementa Gottwalda, která měla být dle usnesení ústředního sekretariátu zřízena v

47 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 19. 10. 1949*, neinvent.

48 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis ze schůze bezpečnostní trojky ze dne 22. 12. 1949*, neinvent.

každé organizaci.⁴⁹ Na květnové schůzi plénum hodnotilo oslavy 1. máje ve výrazně kritickém duchu. Nedostatků byly shledány v nedostatečném zvaní, za které byly zodpovědny agitační dvojice, které obcházely domácnosti a pokoušely se přesvědčit obyvatele k účasti na manifestaci. Výzdoba neodpovídala duchu boje za mír a plnění plánu.⁵⁰ Nebyl dostatečně zajištěn zpěv a volání hesel, orchestry nehrály pokrokové písně a mládež neměla připraveny vlajky.⁵¹ Přesvědčovací kampani agitačních dvojic předcházely aktivity agitátorů, které se konaly v devíti obvodech. 23. 4. 1950 se zvaní na 1. máj účastnilo 417 dvojic, které navštívily 8 420 rodin. Zvaní na závodech zajišťovali desítkoví důvěrníci.

V dubnu 1950 proběhl na okrese Měsíc vzorné práce instruktorů a desítkových důvěrníků. Systém instruktorů byl na Benešovsku zřízen v listopadu 1949 a od té doby byl neustále doplňován. Instruktoři v dubnu absolvovali jednodenní školení. Sbor desítkových důvěrníků prošel personální obměnou a doplněním stavu. Na závodech se projednávaly referáty ze zasedání Ústředního výboru KSČ ze dne 24.–26. února. Celkem se konalo 65 výborových schůzí za účasti 209 desítkových důvěrníků. V dubnu 1950 došlo ve 36 základních organizacích k ustavení sboru agitačních důvěrníků v celkovém počtu 136 z plánovaných 487. Na říjnovém plénu proběhlo hodnocení výkupu obilí. Pšenice byla vykoupena na 97,9 %, žito 109,75 %, ječmen 94,28 % a oves na 91 %. 85 rolníků s hospodářstvím nad 20 ha dodávky nesplnilo, s 15–20 ha jich bylo 72, s 10–15 ha 76, s 5–10 ha 105, s 2–5 ha 70 a s hospodářstvím do 2 ha 11 zemědělců. Za těmito zemědělci byla vysílány delegace, které je k plnění dodávek donucovali a to ve složení újezdni tajemník, důvěrník Hospodářského družstva, důvěrník Okresní komise pro výrobu a výkup a funkcionáři Hospodářského družstva a lidové správy. Okresní výbor poté devět případů „kulaků“ nad 20 ha odeslal k potrestání. JZD v Choceradech, Poříčí nad Sázavou, Nesvačilech a Krchlebích přijala provozní řády II. stupně a JZD v Týnci nad Sázavou provozní řád III. stupně. Přípravné výbory JZD byly ustaveny v Chrástanech, Bystřici a Netvořicích.

V říjnu probíhaly prověrky v závodních, městských a místních organizacích a na říjnové schůzi byl vyhodnocen celookresní aktiv funkcionářů. Na aktivu, který se konal ve vojenském kinosále v Benešově zazněl referát Marie Švermové a zúčastnilo se ho 338 předsedů organizací instruktorů a členů prověřovacích

49 Václav KAŠKA, *Indoktrinace členů KSČ během tzv. Dnů komunistické výchovy 1948–1949:*

Organizace, ideologické zázemí, lokální průběh, in: *Dějiny, teorie, kritika*, 2008, č. 1, s. 50.

50 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 2. 5. 1950*, neinvent.

51 *Tamtéž*.

komisí. Hlavní politický referát se týkal mezinárodní politické situace, prověrky organizací, roku stranického školení a výkupu brambor.

2.4

Stranu si rozbíjet nedáme. Rozoráváme meze. Ve výkupu jsme nejlepší.

(1951)

První lednová schůze roku 1951 přinesla hodnocení druhého roku pětiletého plánu, který všechny důležité podniky na okrese splnily v průměru na 100,1 %. Nejhůře dopadla Cihelna Benešov, jejíž výsledek byl pouze 56 %, který zavínil nedostatek zaměstnanců. Výkup byl globálně splněn na 100 %, v podzimní orbě skončil benešovský okres dokonce na prvním místě v Pražském kraji. Na počátku roku 1951 bylo na okrese pouze pět JZD, která přijala provozní řády, což bylo často zapříčiněno nedostatečnou členskou základnou. Strojní a traktorová stanice splnila plán jen na 68,3 %, na což okresní výbor reagoval ustavením stálého instruktora závodní organizace STS a zvýšením dohledu nad skupinou ČSM, neboť 70 % zaměstnanců STS tvořila mládež.

V lednu 1951 pokračovala prověrka členstva. 4 412 členů bylo dosud prověřeno kladně, 414 kandidátů bylo převedeno na členy, 581 uchazečů bylo převedeno do stavu kandidátů, 761 vyškrtáno a 16 členů bylo vyloučeno. V oblasti divadelní tvorby vyčetl okresní výbor dramatickému souboru v Netvořicích, že je nutné zaměřovat se na současnou dobu a nenacvičovat hry z dřívějších časů.⁵² Plénum požadovalo, aby byl program předem schvalován Okresním národním výborem a nikoliv až po nacvičení hry.

Během ledna 1951 došlo k založení dalších tří přípravných výborů JZD ve Václavících, Krusičanech a Čelivu, čímž se počet JZD zvýšil na 18. Na únorové schůzi se projednával případ zatčené Marie Švermové. Politický tajemník v rámci referátu přednesl dopis Ústředního výboru, který hodnotil situaci jako „snahu cizí propagandy rozbít stranu, aby dělnická třída ztratila svého vůdce“⁵³. Okresní výbor odeslal ÚV dopis, ve kterém Švermovou odsoudil. Zatčení Marie Švermové úzce souviselo s agresivnější kampaní KSČ proti vesnickému boháči, která v roce 1951 započala, a Švermové se kladlo za vinu, že „*prosazovala smířlivecké názory o škodlivosti zákroků proti vesnickému boháči*“.⁵⁴

52 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 6. 1. 1951*, neinvent.

53 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 10. 2. 1951*, neinvent.

54 Karel JECH, *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*, Praha 2008, s. 84.

Plénum zhodnotilo pořádání veřejných schůzí „Hovory s lidem“, které proběhly ve všech 86 obcích. Zúčastnilo se jich 131 agitačních dvojic, které občanstvu vysvětlovaly smysl boje za mír.

Důležitým bodem byla příprava okresní konference, na kterou už byly navrženy přípravné komise. Snahou pléna bylo vytvořit kampaň závazků. Na dubnové ustavující schůzi po okresní konferenci dostal každý člen pléna svěřený úsek.⁵⁵ Červencové jednání roku 1951 přineslo projednávání referátu Rudolfa Slánského ze zasedání Ústředního výboru. Jeho stěžejním tématem bylo rozorání mezí, která se okresní výbor snažil provést mezi žněmi a podzimním osemem. Okresní výbor chtěl hospodářsko-technickou úpravu půdy, jak se rozorávání mezí oficiálně nazývalo, zatraktivnit tím, že u malých a středních rolníků proběhnou žně společnou formou, čímž se rolníci přesvědčí o výhodách socialistického hospodaření. Slánského referát zmiňoval dobrovolnost při vstupu do JZD, ve skutečnosti se však jednalo o nátlak a nucený vstup, či dokonce nucené vystěhování. Zápis z této schůze hovoří o rodině v Bezejovicích, která na svém dvoře údajně nepracuje. Této rodině má Místní národní výbor v Zahradce zajistit náhradní byt, „*aby ještě do žni mohla býti z bezpečnostních důvodů přestěhována*“.⁵⁶ Ve skutečnosti se však jednalo o nucené vystěhování a zabavení majetku v rámci kampaně na konečnou likvidaci vesnických boháčů, která na celostátní úrovni započala koncem června.⁵⁷

Na zasedání 26. 7. 1951 proběhlo hodnocení druhého Roku stranického školení. V okresních a krajských školách bylo proškoleny celkem 280 učitelů. Školení proběhlo ve všech místních i závodních organizacích s výjimkou místní organizace Rabyně a Živohošť. Na školení se podílelo 340 školících útvarů, přičemž díky slučování jich na konci roku zůstalo 290. Účast na školení nebyla vždy ideální. V případě kurzu s názvem „Prověrka norem a žně“ se zapsalo 85 % členů na okrese, avšak reálně jich docházelo pouze 55 %. Výbor se pokoušel získat pro školení také indiferenty, protože personální deficit na okrese byl značný

55 V roce 1951 to byly tyto úseky: Úsek desítkových důvěrníků, úsek lidové správy, zajištění spolupráce mezi OV ČSM a OV KSČ, styk mezi Městským výborem KSČ a OV KSČ, úsek disciplinárních případů, úsek Rady žen, úsek odborářský, úsek JZD a JSČZ, přenášení úkolů na OAV NF, úsek kádrový a bezpečnostní, instruktor pro závody Jawa-Brodce a METAZ Týnec nad Sázavou, úsek organizační, úsek průmyslový, svaz přátel SSSR, práce na závodech po linii ČSM a organizování socialistického soutěžení mezi mládeží, vedoucí obvodu Struhařov, Chocerady, Neveklov, úsek práce mezi zemědělskými ženami, obvod Jablonná, úsek Roku stranického školení a Okresní poradny a studovny, obvod Týnec nad Sázavou, obvod Kozmice, zajišťování kádrů do škol a předseda Komise pro výrobu a výkup.

56 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 26. 7. 1951*, neinvent.

57 Karel JECH – *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*, Praha 2008, s. 102.

a bylo potřeba vyhledávat nové kádry. Srpnové zasedání se již tradičně zabývalo žňovými pracemi a každý člen, který měl přidělený žňový obvod, referoval o poznacích ze své návštěvy. V Teplýšovicích proběhly žně uspokojivě, ale Kozmice a Čeňovice byly pozadu z důvodu vysoké polohy, která způsobovala pozdější zrání. V Netvořicích, Lešanech a Břežanech probíhaly žně průměrně z toho důvodu, že údajně nefungovala strana a objevily se stížnosti na Strojní a traktorovou stanici. Stížnosti na STS byly i v Přestavlkách, ve Lstění se nevyskytoval žádný kompetentní činitel.⁵⁸ Ve Čtyřkolech odmítlo Hospodářské družstvo převzít odevzdávané obilí. Čtyři z devíti členů výborů své žňové obvody vůbec nenavštívili, povětšinou s prostým konstatováním, že nikde nebyli nebo že o tom nevěděli⁵⁹.

V roce 1951 byl benešovský okres na prvním místě ve výkupu v Pražském kraji a to i díky dennímu zajišťování. Vyskytla se však i negativa v podobě přezrálé řepky na Československých státních statcích. Svou roli sehrálo i počasí a sobotní a nedělní bouřky, které celý proces žni zdržely, vysoká poruchovost strojů STS, ale i nedostatek brigádníků zapříčiněný nízkou hodinovou mzdou ve výši 2,30 Kčs, načež OV zareagoval odměňováním podle norem. Na zářijovém zasedání si plénum postěžovalo, že ze žni nebyl žádný politický zisk, což se projevilo i na členské základně JZD, která nadále stagnovala.⁶⁰ Z celorepublikového hlediska splnil benešovský okres žně jako 25.

Na jednání se dostala i disciplinární agenda, v rámci které hned tři členové okresního výboru obdrželi důtku s výstrahou a jeden člen dostal s důtkou i doložku, která mu zakazovala vykonávání všech stranických funkcí, jeden člen byl ze strany vyloučen.

Po dlouhé době byla obsazena funkce vedoucího Okresní poradny a studovny, která splnila plán školení učitelů na 130 %, přičemž 100 % učitelů byly dělnické kádry. Na program říjnové schůze se opět dostal Rok stranického školení. Na letním školení ve Stránčicích se proškolilo pouze 240 kandidátů pro RSS, což představovalo pouhých 70 % plánu. Čtyři organizace stále postrádaly učitele, konkrétně Zádolí, Vestec, Vlkonice a Milovanovice. Brožury si od OPaS objednala pouze polovina organizací. Pro třetí Rok stranického školení bylo získáno celkem 38 bezpartijních.

Zpráva o podzimních pracích pracovala s 94% splněním seťové orby, 90,9%

58 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 10. 8. 1951*, neinvent.

59 *Tamtéž*.

60 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 28. 9. 1951*, neinvent.

sklízí brambor a 97% sklízí cukrové řepy. Setí žita bylo splněno na 90 %, setí pšenice na 75 % a výkup brambor na 91,9 %. Znovu se konstatovalo, že výsledky prací neměly žádný politický přínos a neaktivizovali rolníky pro hospodářsko-technickou úpravu půdy ani je nepřiměly ke vstupu do JZD.⁶¹ Dne 7. 12. 1951 se konala poslední schůze roku. Výbor se připojil k celostátní Akci 5 000 veřejných schůzí ke čtvrtému roku pětiletého plánu, z nichž mělo na Benešovsku proběhnout 27 a uskutečnily se 27. prosince. Hodnocení podzimních prací obsahovalo zjištění, že STS splnila plán na 28,07 %, hluboká orba byla splněna na 99 %. Výbor si pochvaloval zavedení zkušeností sovětských kolchozníků kdy křížovým osevem bylo na Československých státních statcích zaseto 28 ha.⁶²

2.5

Propadá žactvo. Soukromníkům neobděláváme. Komunista v církvi? Nikdy! (1952)

První dochovaný zápis schůze pléna z roku 1952 je datovaný 30. května, protože výbor od začátku roku pracoval v provizoriu a prakticky se nescházel, a věnoval se práci předsednictva. Jednalo se o čistě formální akt, vzhledem k tomu, že žádný ze členů nesáhl ke kritice. Oproti tomu došlo ke kritice školského referátu Okresního národního výboru, dále zazněla kritika instruktorského sboru, ČSSS – na statcích byla hrubá nečistota, nevydojovaly se dojnice a statky byly špatně organizovány.⁶³ Okresní výbor uložil předsednictvu, aby se zabývalo situací na odděleních ONV a především prací veterinární služby. Jednotlivým členům OV byly přiděleny obce, ve kterých měli vytvářet předpoklady pro JZD a jedenkrát měsíčně o tom podávat zprávu. Výbor na tomto zasedání přijal dvě rezoluce: V první, namířené proti OSN, odsoudil podepsání Generální smlouvy z 26. 5. 1952, kterou byla uznána plná suverenita SRN a ve druhé, adresované francouzskému velvyslanectví, ve kterém se vymezil proti zatčení Jacquese Duclose a „fašistickým způsobům francouzské vlády“⁶⁴.

Výboru byla předložena zpráva o činnosti POV, která uvádí pouhou 50% účast na RSŠ a která stále klesala. Školský referát ONV uvedl, že odborná úroveň učitelů je obecně vysoká, ale stěžoval si na jejich nedostatečnou politickou vyspělost.⁶⁵

61 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 26. 10. 1951*, neinvent.

62 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 7. 12. 1951*, neinvent.

63 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 30. 5. 1952*, neinvent.

64 *Tamtéž.*

65 *Tamtéž.*

Učitelé měli být zapojeni do veřejného dění i mimo školu. Potíže činilo rovněž vysoké procento propadání žactva, na což OV reagoval zavedením doučovacích kroužků ve školách, kde bylo více než 5 % propadajících žáků. Ředitelé škol měli zavést politické desetiminutovky pro učitelský sbor. Učitelé se dále měli aktivně zapojit do budování JZD a provádět besedy s rolníky na téma socializace vesnice. Na jednání 26. 6. se výbor zabýval usnesením strany a vlády o JZD. V souvislosti s ním získaly Bukovany sedm nových přihlášek do JZD, Jezero deset a Soběhrdy osm. V Nesvačilech 30 % zemědělců souhlasilo s HTÚP a v Teplýšovicích měl být založen přípravný výbor. Bylo rozhodnuto, že Strojní a traktorová stanice již nebude soukromníkům obdělávat pole s výjimkou, pokud by o to požádal místní národní výbor. Velkým zemědělcům bylo dle zákona 55/1947 Sb.⁶⁶ nařízeno poskytnout koně pro malé a střední rolníky.

V otázce církevní politiky OV konstatoval, že člen KSČ nesmí být zároveň členem církve. Nedělo se tak ve vakuu, neboť v červenci 1952 vedení KSČ schválilo dokument, který přímo vylučoval členství v církvi současně s členstvím v KSČ.⁶⁷ V červenci se výbor věnoval STS a filmovému štábu, který na okrese natáčel dokumentární film na téma život družstva, slavnostní svoz obilí a rozorávání mezí, s čímž pomáhal člen výboru. Jednalo se i o zasedání vedoucích tajemníků v Praze. Jeho výstupem byla likvidace starých JZD, tzv. „dědečků“ a snaha o dodržování nočních hlídek. Na okrese se opět rozšířila mandelinka bramborová, což výbor řešil jejím sběrem, který nebyl úspěšný, protože mezi sběrači byli i „nepřátelé, kteří ji dále rozšiřovali“⁶⁸. Současně byla nařízena likvidace amerických filmů.

OV učinil závazek, že do 31. srpna bude na okrese 30 JZD a v deseti z nich bude provedena HTÚP. Snahou OV bylo utvoření výboru žen při MNV, které byly 25. 7. utvořeny ve 23 obcích. Na jednání se dostala i zpráva o agitační práci, která spočívala v přesvědčování rolníků o výhodách socialistické velkovýroby a zakládání a vstupu do JZD. Agitační kampaň byla prováděna prostřednictvím agitačních dvojic, veřejných schůzí strany, besed na pracovištích, obecního rozhlasu, Vesnických novin a nástěnek. V srpnu 1952 byl ustanoven přípravný výbor JZD v Konopišti a 17. září byl ve Václavicích položen památný kámen při příležitosti pětistého družstva v Pražském kraji, ve kterém byla provedena

66 <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1947-55>.

67 Josef CUCHRA, *KSČ, stát a římskokatolická církev (1948–1989)*, in: *Soudobé dějiny*, 2002, roč. VIII, č. 2-3, s. 276.

68 SOKA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 25. 7. 1952*, neinvent.

hospodářsko-technická úprava půdy.

Výbor se zabýval přípravou IV. Roku stranického školení. Do tohoto ročníku bylo zařazeno 3 603 členů a kandidátů KSČ a 212 bezpartijních. Na školení se podílelo 257 propagandistů, kteří měli být během léta vyškoleni a zařazeni do jednotlivých obvodů. Potom, co okresní výbor rozpracoval Usnesení strany a vlády o rozvoji JZD, ujaly se aktivizační dvojice jeho aplikace na jednotlivé obce. Bylo vybráno 20 obcí, ve kterých mělo být v průběhu žní založeno družstvo. Dalším úkolem, vyplývajícím z tohoto usnesení, bylo rozšiřování členské základny. Jako první byla vybrána družstva v Bystřici a Nesvačilech, kde byla současně provedena HTÚP. Na akci se podílela i Okresní poradna a studovna, která v obcích, kde se měla HTÚP provést, uspořádala přednášky o HTÚP, o významu JZD a přechodu na vyšší typy hospodaření. Do socialistického soutěžení, které spočívalo ve zvyšování výnosů, užitekosti dobytka a zvyšování přírůstků, bylo zapojeno šest družstev – v Poříčí nad Sázavou, Choceradech, Týnci nad Sázavou, Krchlebích, v Bystřici a v Nesvačilech, přičemž za červenec bylo vyhodnoceno jako nejlepší družstvo v Poříčí díky 100% splnění křížového setí, vysoké doživosti a nulovému úhynu telat. 10. listopadu 1952 se konal rozšířený OV o instruktory, referenty a předsedy základních organizací. Hlavním tématem byly nové rozpracované stanovy KSČ a seznámení členů a hostů s jejich obsahem, přičemž účastníci dávali své návrhy na jejich vylepšení. Mezi členstvem panovala obava, že nové stanovy povedou k čistkám. Nutno podotknout, že právem, protože účast některých členů výboru na zasedáních byla spíše sporadická, někteří dle ostatních členů vůbec nepracovali a podmínkou členství ve straně byla aktivní činnost ve prospěch usnesení strany. Pasivita a formální poměr ke straně byla důvodem k vyloučení.⁶⁹ Někteří členové OV ve stanovách postrádali povinnost místních organizací zakládat JZD. Předsedovi organizačního výboru ONV ve stanovách chyběla povinnost člena odebírat a číst Rudé právo. Zástupce SNB požadoval, aby žádný marxista nesměl být členem církve.⁷⁰

69 *Stanovy komunistické strany Československa*, Praha 1953.

70 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 10. 11. 1952*, neinvent.

2.6

**Čestná stráž – truchlíme. Strana je více než rodina. Sebevražda v Mrači.
(1953)**

Na březnovém zasedání roku 1953 konaného 18. 3., čtyři dny po smrti Klementa Gottwalda, plénum uctilo jeho památku povstáním před začátkem schůze. Projednávala se i organizace jeho pohřbu. Schůze byla ukončena předčasně, protože většina členů OV odjela večer do Prahy jako čestná stráž ke Gottwaldově hrobu. Dubnové zasedání se věnovalo přípravě okresní konference ga každý člen OV byl vyzván, aby zhodnotil svou práci i práci celého výboru. Člen OV Kříž vnímal kriticky svou nízkou docházku do večerní školy a absenci na školení, což omlouval vstáváním v půl čtvrté. Soudruh Kalina byl zatížen funkcemi v soudnictví a neučinil vše pro uvedení nových stanov v život. Soudruh Mareš neplnil poctivě funkci člena OV, protože byl příliš mladý, většinu času věnoval mládeži a OV vytkl, že práci s mládeží podceňuje. Soudruh Styblík shledal, že jeho referáty na schůzích byly příliš dlouhé a postěžoval si, že účast žactva na hodinách náboženství je stále 100%. Soudruh Kolátor, potrestaný za to stranickou důtkou, se omluvil za spotřebování erárního benzínu pro osobní účely. Soudruh Sosnovský dle svých slov na svou funkci v OV nestačil, neboť byl člověkem nepraktickým a mnoha věcem nerozuměl.⁷¹

Na mimořádné dubnové schůzi byl tradičně na programu 1. máj, který se toho roku konal v Benešově, Neveklově a Choceradech, slavnost 9. května, která probíhala v krajských městech a na místní úrovni se konaly v předvečer slavnostní schůze MNV za spolupráce vesnických organizací KSČ a Místního akčního výboru Národní fronty. Pozoruhodná na tomto setkání byla otázka obsazení lidového referenta ONV IV. referátu. Navrhovaný kandidát byl členem OV tázán, proč se stal v roce 1945 členem Československé strany národně socialistické. Odpověděl, že v tomto roce ještě „nechápal vývoj a teprve Únor mu otevřel oči a po vstupu do KSČ se rozešel s rodinou“.⁷²

Zasedání 24. 6. 1953 mělo na programu kromě vnitrostranických úkolů otázku měnové reformy. Jednání se účastnil poslanec Břetislav Horák, který reformu obhajoval tím, že nebyla provedena jen proto, aby byly vyměněny staré peníze za nové.⁷³ Člověk měl žít střídavě, nikoliv blahobytně, protože společnost nedokázala

71 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 8. 4. 1953*, neinvent.

72 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 22. 4. 1953*, neinvent.

73 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 24. 6. 1953*, neinvent.

vyrobit tolik, kolik může spotřebovat. Upozornil na nepřátelské postoje vůči měnové reformě, které se projeví v závodech v Kladně, v Tesle, v Orlu a u mládeže. Na Benešovsku však výraznější protesty nenastaly, jejich náznaky dokázal OV včas utlumit. Jedinou výjimkou byl podnik Autobrzdý Mrač, kde dělníci přerušili práci. Okresní výbor si to vysvětlil nedostatečnou informovaností komunistů na závodě a po zákroku OV a vedení závodu se dělníci do práce vrátili a navíc se zavázali, že zameškaný čas napracují⁷⁴. Zaměstnanec Autobrzd Mrač Hruška se však do práce již nevrátil, protože na protest proti měnové reformě spáchal sebevraždu střelnou zbraní. Odmítavý postoj k měnové reformě se později vymstil i dvěma členům Okresního výboru, kteří byli byrem potrestáni, v jednom případě nepomenutím (za výhrady proti reformě projevované v opilosti) a ve druhém případě (za veřejně projevovaný nesouhlas za ztrátu úspor určených na nový nábytek) důtkou s výstrahou.⁷⁵ Celkem bylo na okrese vyměněno 134 000 000 Kčs a vyplaceno 4 000 000 Kčs nových peněz. Měnová reforma reagovala na vznikající hospodářskou krizi, měla odstranit rozpor mezi kupní silou obyvatelstva a nedostatkem zboží a primárně na úkor občanů odstranit státní dluh.⁷⁶ Dne 10. září 1953 se konalo mimořádné zasedání rozšířeného výboru, jehož jediným bodem byl referát Antonína Zápotockého, přednesený na zasedání Ústředního výboru dne 4. září. V otázce třídního boje proti kulakům zazněla výjimečně otevřená výzva k eliminaci vesnických boháčů a přiznání, že velkým zemědělcům se úmyslně předepisovaly nesplnitelné dodávky: „*Soudružka dále hovořila o otázce likvidace kulactva. V některých případech si soudruzi funkcionáři mysleli, že zlikvidují kulactvo tím, že prostě kulaka z jeho usedlosti vystěhují. Dělal se to tou formou, že kulak při rozpisu dostal takové množství, že je nemohl splnit a potom pro nesplnění byl trestán atd. Takto bychom s kulaky neskoncovali. Je třeba je potlačovat, ale ne takovouto formou*“.⁷⁷ Do 18. 11. 1953 bylo do strany přijato 38 kandidátů, vyloučeno bylo 168 členů a kandidátů. 10. prosince se okresní výbor věnoval kontrole usnesení IX. konference v témže roce, jejíž podstatnou součástí byly nové stanovy KSČ, které požadovaly po členech a kandidátech zvýšenou ideologickou, politickou a organizační aktivitu, která se však na Benešovsku neprojevila, protože OV neměl dostatečné spojení se základními organizacemi a nedokázal přesvědčit členy strany i bezpartijní o

74 *Tamtéž.*

75 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 24. 6. 1953*, neinvent.

76 Jan RATAJ, *KSČ a Československo I., 1948-1960*, Praha 2003, s. 148.

77 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 10. 9. 1953*, neinvent.

přínosu měnové reformy a nepodařilo se mu oslovit bezpartijní k účasti na Roku stranického školení, kterých v roce 1953 bylo pouze 90, což byl oproti předchozímu roku pokles o 122 posluchačů.⁷⁸ V souvislosti s měnovou reformou poklesl odběr stranického tisku, což se OV nepodařilo zastavit. V zemědělské otázce se usnesení okresní konference nepodařilo splnit vůbec, neboť od 1. června se z JZD odhlásilo 282 zemědělců s celkovou výměrou 800 ha. Výkup obilí byl splněn pouze na 63 % a výkup brambor na 60 %. Plénum zhodnotilo průběh měsíce SČSP. Oslavy Velkého října se konaly v 70 obcích s nejvyšší účastí v Benešově (2 500), Bystřici (400), Hvězdonicích (200), Choceradech (600) a Týnci nad Sázavou (450). Rok 1953 byl i rokem nedostatku elektrického proudu a jeho častého vypínání, v důsledku čehož docházelo k tomu, že na ČSSS a JZD se jednou došlo strojem a jindy ručně. V závodech, kde se pracovalo na dvě směny, výpadky proudu znemožnily socialistickou soutěž, přičemž některé závody byly v listopadu bez proudu i 115 hodin, což se projevilo i na výdělcích dělníků a jejich motivaci. Na předposledním prosincovém zasedání se OV věnoval náboženské otázce. Vzhledem k tomu, že na Benešovsku probíhala volební kampaň, netroufal si OV omezovat počty žáků na hodinách náboženství. Byl si však vědom, že náboženskou otázku na okrese je třeba naléhavě řešit, protože věřících na okrese bylo stále velké množství a to i mezi straníky a učiteli. OV kladl jednotlivým členům na srdce, že náboženství je třeba „*správně používat*“.⁷⁹

Plénum okresního výboru tedy v hierarchii OV tvořilo nejspodnější článek, který byl přímo podřízen předsednictvu, pro které sloužilo jako servisní a exekutivní složka. Jeho hlavním úkolem bylo provádění denní stranické politiky přímo v jednotlivých závodech, podnicích, družstvech, lidové správě a ústavech. Jednotliví členové přicházeli do styku s občany, věnovali se agitaci, přesvědčování a obhajobě správnosti politiky KSČ. Důležitou složkou náplně práce pléna byla příprava a dohled nad významnými výročími a státními svátky a současně kádrová, personální a disciplinární agenda. Plénum obstarávalo prověrky členů, jejich školení a doporučovalo straníky do jednotlivých úřadů a podniků. Členové se rovněž významně podíleli na přípravě a průběhu nejvyššího stranického orgánu — okresní konference.

78 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z pléna OV KSČ 18. 11. 1953*, neinvent.

79 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, neinventarizováno, *Zápis z pléna OV KSČ 10. 12. 1953*.

3. Předsednictvo OV 1948–1953

3.1

Nabíráme členy. Budujeme městský výbor. Občané za 30, vojsko za 15 Kčs. (1948)

Stejně jako v případě archivních dokumentů ze zasedání pléna z roku 1948, je značně omezené i množství materiálů, které se dochovaly ze schůzí předsednictva téhož roku, přesto bude snahou objasnit některé události a podívat se na jednotlivá zasedání blíže. První dochovaný zápis pochází z 6. března 1948, jednalo se o první ustavující zasedání POV po okresní konferenci. Předsednictvo provedlo rozdělení funkcí jednotlivých referátů ONV, kdy obsadilo osm referátů – předseda ONV se stal zároveň bezpečnostním referentem, dále referát zemědělský, samosprávný, finanční, živnostenský, vyživovací, školský a sociálně-zdravotnický. Zbývalo obsadit další tři referáty, čímž byla pověřena Okresní odborová rada. Mimo disciplinárních a kádrových otázek a prověrky okresního a lidového soudu se projednával i nábor straníků v rámci Gottwaldova týdne. KSČ byla v té době stále otevřená novým členům a v kontrastu s koncem roku, kdy se spustily prověrky, bylo žádoucí přijmout co nejvíce straníků. Na Benešovsku bylo cílem přijmout za jeden týden na 600 nových členů a přijato jich bylo 634. Do května pak měla strana přijmout dalších 1 658 členů. S počtem členů 2,6 mil. byla koncem roku 1948 KSČ v poměru k počtu obyvatel největší komunistickou stranou na světě.⁸⁰ Padlo rozhodnutí uspořádat 1. máj (tábor lidu) ve městech Benešov a Neveklov a za pomoci kulturně-propagační a organizační komise připravit májový výbor. Na schůzi 23. 11. 1948 už se na programu schůze objevila prověrka členstva včetně členů předsednictva. K tomuto datu byla prověrka zahájena v 97 organizacích, prověřilo se 1 224 členů, vyloučeno bylo 14 členů, do stavu kandidátů bylo převedeno 17. Tříměsíční lhůta byla uložena 46 členům a šestiměsíční 16 členům. Pro účely prověřování příslušníků armády byla Okresní kádrovou komisí sestavena komise prověřovací, komise branná a komise bezpečnostní. Okresní kádrové komisi bylo uloženo, aby sestavila návrh na nově vznikající Městský výbor v Benešově, který byl předsednictvem o týden později schválen. Do konce roku bylo na Benešovsku z celkového počtu 9 119 členů

⁸⁰ Jan RATAJ, *KSČ a Československo*, Praha 2003, s. 79.

prověřeno 5 309, tj. více než 50 %, z nich bylo kladně prověřeno 4 062 členů, 44 vyloučeno, 26 vyškrtáno ze stavu kandidátů, tříměsíční lhůta uložena 262 členům, 333 členům uložena šestiměsíční lhůta, jednoročních kandidátů bylo 288 a dvouročních kandidátů 294. Celá prověrka měla být provedena do 7. 1. 1949. Předsednictvo na průběh prověrky důsledně dohlíželo a v případě podezření na pochybení a z obavy o nedostatečnou důslednost, posílalo do dotyčných obcí člena OV, který měl na místě situaci řešit. V posledních prosincových dnech za pomoci ONV tak zajel celkem do 18 obcí – do Bedrče, Ostředku, Vodsliv, Choratic, Žiňan, Mezihoří, Lhoty Vranovské, Hvězdonic, Petroupimi, do Čerčan, do Lstění, Čtyřkol, Nesvačil, Lhoty Mokré, Líšna, Bystřice, Bukovan a do Úročnice. Předsednictvo se usneslo i na slavnostním závěru roku – silvestrovský večer se konal v sále hotelu Pošta a Na Knížecí při vstupném 30 Kčs (vojsko 15 Kčs) a jako termín okresního plesu KSČ byl vybrán 15. leden 1949 při vstupném 25 Kčs (vojsko 10 Kčs). Na zasedání 14. 12. 1948 schválilo předsednictvo vcelku likvidační pokuty pro rolníky, kteří údajně „úmyslně sabotovali výživu národa“.⁸¹ Na základě podnětu Mimořádné vyživovací komise, která dohlížela na plnění dodávek, měli zemědělci, kteří odvedli méně obilí, než činila sklizeň, zaplatit za každý neodvedený q pšenice 2 000 Kčs a u žita 1 500 Kčs, přičemž jasně platila směrnice, že více obilí musí dodávat vesnický boháč. Na konci roku 1948 probíhal též výběr újezdních tajemníků, kteří měli mít na starosti po linii lidové správy každý maximálně tři obce a měli dohlížet na činnost Místních národních výborů. Svou činnost zahajovali absolvováním školení 10. 1. 1949. Újezdů bylo na Benešovsku vytvořeno celkem šest a to Neveklov, Benešov, Netvořice, Kozmice, Postupice a město Benešov. V prosinci proběhla úprava okresních hranic, kdy neveklovské obce Hořetice, Křečovice a Šebáňovice byly připojeny k Sedlčansku a naopak k Benešovsku byla připojena obec Chocerady. 21. 12. se zasedání účastnil zástupce KV KSČ, který seznámil předsednictvo s vytvořením krajského zřízení, platného od 1. 1. 1949. Krajský národní výbor sestával ze 72 členů a stranické kvóty byly určeny následovně: 80 % členů KSČ, 10 % členů ČSS a 10 % ČSL. Krajská rada byla sestavena z 12 členů. Za benešovský okres byli členy KNV dva členové ONV. Pražský kraj, jehož součástí se stal okres Benešov, byl tvořen 1 261 obcemi, 26 správními okresy a 1 402 000 obyvateli mimo hlavní město Prahu.

Okresní sekretariát byl pověřen vydáváním cyklostilovaného měsíčníku

81 SOKA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 14. 12. 1948*, neinvent.

Instruktor, určený pro všechny okresní organizace, tematicky zaměřený na pokyny akčním výborům, místním národním výborům, Mimořádné výživovací komisi, uděloval pokyny organizační, zemědělské, družstevnické, zaměřené na odbory, ženy a mládež s uzávěrkou k pátému v každém měsíci.

3.2

Zakládáme družstva. Zostřujeme třídní boj. Alkohol ne, raději Rudé právo. (1949)

Prověrka členů na okrese byla ukončena počátkem února 1949. Z 9 292 členů a kandidátů bylo kladně prověřeno 58,1 % (5 384), tříměsíční lhůta byla uložena 531 komunistům, šestiměsíční 710, jednoroční kandidatura byla stanovena 991 členům a kandidátům, dvouletá 1 248, vyloučeno bylo 218 straníků a vyškrtnuto jich bylo 210. Prověrkou tedy neprošlo necelých 5 % členů a kandidátů. Kromě dokončení prověrky se předsednictvo počátkem roku zabývalo budováním sboru desítkových důvěrníků a okrskových instruktorů. S předstihem se začalo s přípravou okresní konference, včetně organizace výročních členských schůzí v základních organizacích, a aktivizací členstva na IX. sjezd KSČ, ke kterému Benešov přispěl ve formě darů charakteru zvyšování produktivity práce. Zavázal se docílit úspor v hodnotě 5 661 246 Kčs (splnil 7 252 230 Kčs), zvýšit výrobnost o 2 330 875 Kčs (splnil 4 073 131 Kčs) a slíbil odpracovat formou brigády 8 122 hod (splnil 12 189 hod.). Jako každoročně bylo důležitým momentem zasedání Ústředního výboru konaného 24. 2. 1949, které bylo přenášeno rozhlasem a OV pro členy strany zorganizoval hromadný poslech. Současně se tématem stalo výročí únorových událostí a 20. rok vedení strany Klementem Gottwaldem. Únor byl též měsícem zahájení stranických škol. V Týnci nad Sázavou byla 7. 2. zahájena internátní Okresní škola KSČ s účastí 53 žáků, o den později zahájila vyučování Okresní škola KSČ v Benešově se 46 žáky. Okresní zemědělská škola zahájila 7. února.

Závěrem měsíce po zhodnocení prověrky a zaslání jejích výsledků nadřízenému orgánu Pražského kraje předložil organizační tajemník předsednictvu statistické hlášení ohledně stavu členstva. V závodních organizacích bylo evidováno 2 485 členů a 450 kandidátů, z nichž bylo 1 474 mužů a 425 žen. Členů a kandidátů do 25 let bylo 652, do 45 let 2 235, přes 45 let 368. Z toho 901 kvalifikovaných dělníků, 499 dělníků nekvalifikovaných, pracovníků v lesnictví a rybářství 34,

zřízenců 94, 345 úředníků, devět učitelů a sedm lékařů a občanů se svobodným povoláním v zaměstnaneckém stavu. Místní organizace registrovaly 5 394 členů a 1 299 kandidátů, z toho 3 804 mužů a 1 581 žen. Do 25 let bylo evidováno 652 členů, do 45 let 2 235 a přes 45 let 2 255. 289 straníků mělo člena rodiny v zemědělství. Zemědělci do 5 ha bylo v místních organizacích 533, do 10 ha 235, do 15 ha 98, do 20 ha 53, přes 20 ha 62. Živnostníci bez zaměstnanců měli stranické knížky v 358 případech, 59 živnostníků zaměstnávalo 1–2 síly, 17 zaměstnávalo do pěti zaměstnanců, další tři zaměstnávali do 20 zaměstnanců a pouze jednomu vypomáhalo více než 20 zaměstnanců. 46 komunistů mělo člena rodiny živnostníka. Studentů se stranickou knížkou bylo 22, důchodců 349, žen v domácnosti dělníků 496 a celkem bylo na okrese 109 učitelů a profesorů. Počátkem března se předsednictvo za asistence krajského instruktora zabývalo složením nového okresního výboru, který měl být formálně potvrzen a zvolen na okresní konferenci. Každý člen předsednictva byl pověřen navržením deseti členů výboru. Celkem bylo vybráno 21 kandidátů OV (z nichž devět mělo současně zasedat v POV) a sedm náhradníků. Z navržených kandidátů na členy předsednictva byli čtyři dělníci, rolník, žena v domácnosti, osvětový inspektor, zemědělský dělník, politický tajemník, zedník, úředník a předseda ONV. Mezi zbývajících šestnácti členy OV a náhradníky bylo pět dělníků, poštovní úředník, sklář, člen ČSA, vedoucí traktorové stanice, rolník, zedník, zemědělský dělník, úředník a důchodce. Okresní konference, který se blížila, byla od března na programu každého jednání. Koncem března byla kádrovou komisí ustavena pětičlenná mandátová a volební komise, sedmičlenná návrhová komise a jedenáctičlenné pracovní předsednictvo konference. Zahájila se redakce výroční zprávy, objednaná v počtu 500 ks, kterou obdržel každý delegát před zahájením konference. Objednána byla reprodukováná hudba prostřednictvím místního rozhlasu. Na 6. dubna byla svolána porada předsedů místních a závodních organizací a vedoucích podniků, kteří byli instruováni, jak vyzdobit výkladní skříně, závody a nádraží. Heslem bylo plnění závazků a darů k IX. sjezdu KSČ, kterého se později zúčastnilo sedm členů OV. Dopředu pečlivě připravována byla i dramaturgie konference, obsah diskuze a zdravotní byly předem dané a jejich podobu určovalo POV. Nové předsednictvo si mezi sebe rozdělilo tyto pracovní úseky: vyživovací, vedoucí desítkových důvěrníků, lidová správa, peněžnictví, průmysl a obchod, kádrový úsek, zemědělsko-družstevní, úsek žen, disciplinární úsek, kulturně-propagační, organizační, úsek mládeže, bezpečnostní, úsek

branného instruktora, úsek odborů a hospodářsko-finanční.

Po skončení okresní konference byly stěžejním tématem přípravné výbory JZD, kterých bylo založeno v první fázi 20 a byly vytipovávány další obce pro jejich založení. Krajský instruktor a poslanec Břetislav Horák vyzval v tomto ohledu na zasedání 12. dubna k zostřenému třídnímu boji na vesnici.⁸² Ve druhé etapě mělo být vybráno deset obcí, ve kterých byly podmínky pro založení družstva a byly v nich naplánovány výborové a členské schůze. V poslední fázi se zjišťovaly podmínky ve zbývajících obcích. Na přípravné výbory dohlíželi instruktoři JZD. V osvětě pomáhal i Okresní akční výbor Národní fronty, který instruoval jinostraníky a indiferentní zemědělce, kteří měli na vesnici vliv, aby otázku JZD na vesnici prosazovali. Z těchto zemědělců OAV NF vybral vždy tři referenty pro každou vesnici, kde promlouvali v rámci veřejných projevů. Zájem OV KSČ bylo ve věci JZD přesvědčit i ženy, kde tuto otázku propagoval pomocí schůzí žen v družstevních prádelnách. Veřejné projevy se často nesetkaly s očekávaným úspěchem. V Nahorubech projev organizovaně narušili „opozičníci“, čímž docílili toho, že přípravný výbor vůbec nebyl založen.⁸³ V Netvořicích proti JZD dokonce vystoupil člen KSČ. 1. máje se v roce 1949 zúčastnilo v průvodu 7 980 osob a na projevech 9 100 obyvatel, z toho 1680 mládežníků. Předsednictvo žádné větší nedostatky nezaznamenalo, s výjimkou Netvořic, kde byla stranické organizaci udělena důtka za slabou výzdobu a dekoraci.

V květnu se předsednictvo zabývalo situací ve stavebnictví. K 1. březnu bylo na benešovském okrese 27 soukromých firem se 237 zaměstnanci a jejich počet v důsledku politiky KSČ na konci roku klesl na tři soukromé firmy se třiceti zaměstnanci. Současně se k říjnu 1949 zvýšil počet národních a komunálních stavebních podniků na 11 s počtem zaměstnanců 513. POV prověřovalo místní pobočku Pragostavu, která byla důkladně prokádrována, a pokoušelo se založit závodní organizaci, což se podařilo až na podzim. Pro stavební obnovu žádal okres 105 000 000 Kčs, bylo mu však přiděleno pouhých 10 mil. Kčs. Ze zprávy ze stavebnictví vyplývá, že v květnu 1949 bylo na okrese pouhých devět podnikatelů v tomto oboru. V květnu se na okrese rozeběhla prověrka černých staveb, k čemuž byla k 1. 6. ustavena také komise při ONV, která potrestala za stavbu vily na Rabyni částkou 50 000 Kčs továrníka z Prahy, a další obyvatele ve Lstění a Benešově částkou 5 000 Kčs, resp. 2 000 Kčs. V tomto období probíhaly

82 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 12. 4. 1949*, neinvent.

83 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 27. 4. 1949*, neinvent.

přípravy ke stavbě Slapské přehrady, na kterou měl OV dodat pracovní síly a byl to i jeden z důvodů, proč OV prověrku černých staveb prováděl, aby na Slapy mohl dodat pracovní síly, které byly k černým stavbám využívány. Celkem dodal Benešov na stavbu Slapské přehrady do konce roku 117 pracovních sil. Výsledkem prověrky bylo i několik trestních oznámení. Celkově na rok 1949 pracoval okres s částkou na stavebnictví ve výši 56 000 000 Kčs.

Na červnovém předsednictvu proběhlo hodnocení osevního plánu a lze si tak udělat obrázek, jak tento vesměs zemědělský okres hospodařil. Žito bylo zaseto na 5 198 ha, pšenice na 2 986 ha, ječmen pokrýval 1 786 ha, oves 4 965 ha, hrách 204 ha, směska 198 ha, brambory 3 115 ha, cukrovka 93 ha, řepa 609 ha, olejnin 665 ha, pícniny 7 008 ha, jahody 50 ha.

16. června se na okrese rozeběhla podpisová Katolická akce, která se konala ve všech závodech na okrese za účasti vlivných funkcionářů Národní fronty, kteří zároveň navštěvovali jednotlivé fary a nutili faráře k podepsání rezoluce. V místech, kde byly závody, vysílali tyto na fary své deputátníky. Současně byl předsednictvem schválen církevní referent ONV. V obcích probíhaly veřejné projevy. V prosinci byl ustaven Okresní výbor Katolické akce. POV se dokonce pokusilo spojit vánoční svátky s oslavou narozenin J. V. Stalina. Byla vypracována rezoluce, která byla následně předložena kněžím na okrese a zaslána Informbyru, Informačnímu byru komunistických a dělnických stran, jehož cílem bylo sjednotit politiku Sovětského svazu a urychlit rozdělení Evropy na dva tábory.⁸⁴

Předsednictvo se v polovině července věnovalo i otázce bezpečnosti samotného okresního sekretariátu potom, co zástupce Krajského výboru zkontroloval jeho zabezpečení a vydal doporučení napravit závady, především s ohledem na nadcházející žňové práce a potenciální útoky na sekretariát. Telefonní centrála musela být přemístěna od okna za trezor, aby byla kryta.⁸⁵ Hlídači byli nově instruováni, jaká preventivní opatření provádět, zůstalo pouze nepatrné osvětlení a pro případy výpadků elektrického proudu, které bylo časté, bylo zaopatřeno nouzové světlo v podobě petrolejové nebo kapesní baterie. Na nedělní denní i noční služby byla zavedena dvojčlenná hlídka. Byl obstarán patentní zámek a zasouvací řetízek. Na okna v přízemí a poschodí byly instalovány mříže.

V otázkách trestních mělo POV významné pravomoci, kdy nejenže aktivně

84 Jacques RUPNIK, *Dějiny Komunistické strany Československa. Od počátků do převzetí moci*, Praha, 2003, s. 225.

85 SOKA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 13. 7. 1949*, neinvent.

podávalo žaloby, ale rovněž zasahovalo do probíhajících trestních řízení. 13. 7. rozhodlo o ponechání zatčeného ve vyšetřovací vazbě. O týden později jednalo POV o disciplinárních záležitostech újezdních tajemníků. Důvodem byla opilost, což byl na častý jev a přestupek nejen u újezdních tajemníků. Újezdní tajemník Buriánek „*byl několikrát nepřičetně opilý*“, Doležal „*ležel opilý v autogaráži p. Moravce v Břežanech, který je znám jako zapřísáhlý odpůrce komunismu a lidově demokratického zřízení*“, Urban „*byl na slavnosti v Krchlebích opilý*“.⁸⁶ Pro toto disciplinární řízení byla ustavena čtyřčlenná komise ze členů OV. Současně byl spatřen opilý i člen místní organizace, kterýžto případ byl předán k vyšetření místní organizaci. POV podalo trestní oznámení na člena KSČ, autodopravce z Kozmic, pro hanobení a urážení strany v silně podnapilém stavu, přičemž se současně věnoval řízení vozidla.⁸⁷ Tento případ předalo POV bezpečnostnímu oddělení ONV a jako trest navrhlo zastavení přidělu benzínu a odebrání vůdčího listu. Místní organizaci v Kozmicích bylo doporučeno jeho vyloučení z KSČ. V září se POV jednomyslně usneslo, že nedoporučuje vyhovět návrhu na zrušení trestu Josefa Dobrovolného ze Soběhrd, což byl případ, se kterým se na předsednictvo obrátilo kádrové oddělení Ministerstva spravedlnosti.

V souvislosti se zahajováním prvního Roku stranické výchovy (od konce roku 1949 nazvaném Rok stranického školení) vznikla okresní večerní škola v Benešově, Neveklově, Týnci nad Sázavou a v Čerčanech. Mezi hlavní povinnosti posluchačů Roku stranické výchovy, tj. indoktrinace členů směrem dovnitř (oproti agitaci, která se zaměřovala na mimostranickou propagaci ideologie), mělo být soustavné vzdělávání v oblasti marxismu-leninismu, rozšiřování a uplatňování politických vědomostí, idejí strany, odběr a čtení stranického tisku, na což měly dohlížet základní organizace.⁸⁸

Na prvním listopadovém zasedání se POV usneslo, že je nezbytné vylepšit existenční podmínky politických i administrativních sil sekretariátu, díky čemuž je možné se dozvědět, jaká byla výše platů jednotlivých funkcionářů. Plat vedoucího tajemníka činil 6 000 Kčs čisté mzdy, zemědělský tajemník si přišel na 4 475 Kčs, kulturně-propagační a kádrový tajemník na 5 000 Kčs, pokladník na 3 000 Kčs, administrativní pracovnice pobíraly 2 500 Kčs, uklízečka 1 700 Kčs a vrátný 2 000 Kčs. Na zasedání POV 16. 11. 1949 bylo pozváno 9 členů JZD v

⁸⁶ SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 27. 7. 1949*, neinvent.

⁸⁷ *Tamtéž*.

⁸⁸ Václav KAŠKA – *Indoktrinace členů KSČ během tzv. Dnů komunistické výchovy 1948–1949: Organizace, ideologické zázemí, lokální průběh*, in: *Dějiny, teorie, kritika*, 2008, č. 1, s. 44.

Maršovcích, což vytváří zajímavý obrázek, jak JZD na okrese pracovala. Maršovice, obec o 408 obyvatelích, měla výměru půdy 769 ha, z čehož Československé státní statky obhospodařovaly 6 ha a církev 46 ha. Členská základna JZD čítala 34 členů, z toho 19 zemědělců s celkovou výměrou 118 ha. JZD mělo ve vlastnictví dva traktory Zetor 15 a 25, dva samovazy pěti- a šestistopé, mlátičku, vlečný vůz, vlečný potahový vůz, čtyři travní sekačky, dva vyorávače brambor, dva pluhy, rozmetadlo hnojiv, dva pohrabáče, kladívkový šrotovník, hrudní smyk, výfukovou řezačku, dva travní žací stroje, pluh a diskové brány. Celkový příjem tohoto JZD za rok činil 53 000 Kčs a výdaje 33 000 Kčs. JZD Maršovice kvůli roztržitosti půdy požadovalo po POV scelení pozemků a doporučovalo převzít veškerou církevní půdu. Předsednictvo toto doporučení vyslyšelo a převzetí církevní půdy jednomyslně schválilo. Zemědělci nad 20 ha byli dva, od 15 do 20 ha čtyři a od 10 do 15 ha čtyři. Ostatní drobní a střední rolníci vlastnili půdu do 10 ha.

V listopadu se na okrese konala podpisová akce ke Stalinovým narozeninám, pod kterou se podepsalo 28 218 obyvatel okresu, tj. 74 % všech obyvatel z celkového počtu 37 834 občanů.

Jako názorná ukázka politické situace a třídního rozvrstvení tehdejší vesnice poslouží obec Chleby, jejíž zástupci místní organizace se zúčastnili POV 23. 11. 1949. V této obci byly čtyři zemědělci do 2 ha, 14 zemědělců do 5 ha, 16 zemědělců do 15 ha, tři zemědělci do 20 ha a pět zemědělců nad 20 ha, přičemž největší výměra jednoho zemědělce činila 48 ha. Celková výměra obce činila 371 ha. Do února 1948 měla v obci nadpoloviční většinu národně-socialistická strana, lidovci měli 16 členů a KSČ členy tři. Po únoru 1948 se do KSČ přihlásilo 22 členů, z větší míry z obavy, že přijdou o honitbu, a polovinu tvořili velcí sedláci. Prověrkou byli prověřeni kladně pouze tři členové z 25, čtyřem byla udělena tříměsíční lhůta, osmi šestiměsíční lhůta, dva byli ve stavu kandidátů na dva roky, jeden kandidát byl vyškrtnut a sedm členů vyloučeno. Díky opozičním tendencím a předsedovi MNV, kteří na obci působili proti KSČ, byli pouze tři členové, na které se strana mohla spolehnout.⁸⁹ V obci se 48 popisnými čísly žilo 187 obyvatel. Zdravici ke Stalinovým narozeninám podepsalo nejprve 14 obyvatel, načež zasáhl újezdní tajemník a na listině tak rázem přibylo dalších 71 podpisů. Předsedu MNV hodnotili místní komunisté jako reakční živel, který nesouhlasí s lidově demokratickým zřízením, což prohlásil i veřejně současně s tím, že proti

⁸⁹ SOKA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 23. 11. 1949*, neinvent.

JZD bude bojovat do poslední chvíle.⁹⁰ „*Administrativu má sice v pořádku, avšak provádí to z chytráctví, aby si vytvořil alibi.*“⁹¹ Chlebská organizace KSČ se sice pokoušela předsedu MNV zbavit funkce, protože předseda odmítl dát k dispozici rozhlas pro svolání schůze. Proti předsedovi MNV shromažďovala místní organizace kompromitující materiál podle zákona na ochranu republiky, byl zahájen soudní proces, ale přímí svědkové svědčit odmítli, díky čemuž byl nakonec osvobozen. Dalším nepřítelem lidově demokratického zřízení byl Vajgl z Dunávic, který měl za první republiky několik dobře placených funkcí, které mu vynesly více než hospodářství.⁹² Od roku 1945 byl exponentem ČSL a po únorových událostech byl vyloučen ze všech funkcí. V samotném MNV dosud byli čtyři vesničtí boháči nad 20 ha, kteří celý výbor ovládali.

Jednotný svaz českých zemědělců měl koncem roku 88 místních sdružení, čímž pokrýval všechny obce a dvě osady – Mlékovice (Stranný) a Bukovou Lhotu (Bukovany). Členem měl být dle zákona 145/47 Sb. každý zemědělec nad 1 ha, avšak kvůli chybějícímu vládnímu nařízení nenabyl do té doby platnosti. Členství tak zůstalo dobrovolné s příspěvkem 5 Kčs za měsíc. Členy svazu bylo 2 875 mužů a 184 žen. Výbory byly šestičlenné, což odpovídalo cca 500 funkcionářům, ale ve většině případů se vůbec nescházely a agendu často vyřizoval pouze předseda výboru. Nevalná práce JSCZ byla i na okresní úrovni, jejichž schůzi se zúčastňovali pouze tři funkcionáři. Zapojil se však do kampaně na podporu JZD, kdy svaz pořádal hovory se zemědělci a přesvědčoval je k založení družstva. Pořádal šestidenní kurzy lidových agronomů, kterých vyškolil 25, dále kurzy traktoristů a ošetřovatelů hospodářských strojů. Vypomáhal v době žní, kdy zaměstnanci zajišťovali žně a výmlat.

Svaz československo-sovětského přátelství byl v Benešově založen již v roce 1945 (s původním názvem Svaz přátel SSSR) a v témže roce zahájily provoz pobočky v Poříčí nad Sázavou, Čerčanech a Týnci nad Sázavou. V roce 1945 čítal svaz 919 členů. Roku 1947 byl v souvislosti s 30. výročím VŘSR proveden nábor a ustaveny pobočky v dalších sedmi místech. Po prověrce členů na konci roku 1948 byl nábor otevřen znovu a otevřeny další pobočky. V dubnu 1949 byl ustaven Okresní výbor SČSP, pod který spadalo 20 poboček, do nichž bylo získáno dalších 191 členů a do Benešova nově 213 členů. Poslední náborová akce proběhla 2. října 1949 s celkovým počtem 1 264 nově přihlášených. V polovině

⁹⁰ *Tamtéž.*

⁹¹ *Tamtéž.*

⁹² SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 23. 11. 1949*, neinvent.

prosince tedy svaz čítal 27 poboček s 2 189 členy, přičemž jen pobočka Benešov měla členů 962.

POV na poslední prosincové schůzi projednávalo otázku Československého svazu mládeže. Cílem bylo mít na okrese do konce roku 700 svazáků a celkový počet dosáhl dokonce 800. Bylo ustaveno osm vesnických skupin ČSM a dvě závodní a to ve Státní traktorové stanici a v Okresním národním podniku Benešov. Na školách III. stupně bylo svazáků 60.

3.3

Rekreanty tu nechceme. Ať žije mír! Strana jen pro mladé a zdravé.

(1950)

Hlavní náplní práce POV na počátku roku byla likvidace smluv zemědělských produktů. Touto cestou se mělo umožnit malým a středním rolníkům splnit předepsané kontingenty náhradním plněním a u vesnických boháčů naopak provést domovní prohlídky. Do každé obce byl vyslán okresní zmocněnec, který měl akci provádět po stránce politické, a úředník Hospodářského družstva, který se staral o administrativu, přičemž dohledem byla pověřena Okresní mimořádná vyživovací komise. Obecně možno říci, že nesplněné dodávky byly zapříčiněny objektivními důvody, zejména špatně provedeným rozpisem na jednotlivé obce, nedodržením osevního a sadbového plánu, krupobitím, chorobami dobytka a jeho podlimitními počty. Stížnosti byly i na to, že produkty z Posázaví a Povltaví byly „odčerpány nedělnickými živly, přijíždějícími na rekreaci z Prahy“.⁹³ Sankce byly drastické. Při nesplnění nad 20 ha byla požadována náhrada v plné ceně produktů na volném trhu. Z větší části nesplnili dodávky velcí zemědělci, což si POV vysvětloval jako třídní sabotáž.⁹⁴

17. 3. se POV zabývalo přípravou okresní konference. Rozpočet na rok 1950 byl stanoven ve výši 66 000 Kčs. Účastnit se mělo až 400 delegátů a hostů. POV dopředu organizovalo i průběh diskuze, jména jednotlivých diskutujících i obsah jejich vystoupení. Bez námitek schválil kandidátku, kterou mu předložila návrhová komise a následně ji zaslal KV KSČ k projednání. Podobu konference určoval KV KSČ, který POV písemně instruoval. Téma konference bylo na každém jednání předsednictva, zejména bylo nutné projednat výroční členské

⁹³ SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 30. 1. 1950*, neinvent.

⁹⁴ *Tamtéž.*

schůzce základních organizací, na kterých se volili delegáti, a závazky jednotlivých členů KSČ a závodů. Dále bylo nutné projednat, připravit a schválit zprávu vedoucího tajemníka, kandidátku a provést organizačně-technické přípravy. Jestliže delegáty volily základní organizace, o hostech rozhodovalo předsednictvo. Hosty měli být nejlepší úderníci, vynikající technici, hospodářští činitelé, osvědčení funkcionáři JZD, kulturní pracovníci, vedoucí funkcionáři KSČ, učitelé, učitelé Roku stranického školení či příslušníci armády a SNB. 1. máj se v roce 1950 uskutečnil pouze v Benešově, protože výbor nechtěl oslavy tříštit a proto soustředil masy pracujících do jednoho střediska. Heslem 1. máje bylo „ZA MÍR, ZA VLAST, ZA SOCIALISMUS“. Svátek práce měl být „velkou manifestací mezinárodní dělnické třídy a pracujících celého světa v boji za mír, proti imperialistickým podněcovatelům nové války a přehlídkou bojové síly světového tábora míru v čele se Sovětským svazem a velikým Stalinem“.⁹⁵ V roce 1950 se totiž předpokládalo, že dojde ke třetímu světovému válečnému konfliktu a sám Sovětský svaz ho považoval za nevyhnutelný.⁹⁶ Pokyny pro základní organizace v oblasti průmyslu obsahovaly instrukce, aby se zdůrazňovalo plnění plánu a závazků, rozvoj socialistického soutěžení, rozvoj údernického hnutí, zpevňování norem a vymezování se proti kapitalistickým státům. V oblasti zemědělské měly na oslavách zaznít výsledky práce JZD, provedení plánů jarních prací, úsilí o rozšíření členské základny družstev, výhody společného obdělávání půdy, to vše pod heslem „*získáme vesnici pro socialismus*“.⁹⁷ Mobilizace byla prováděna v první řadě na pracovištích prostřednictvím ROH, školní mládež byla aktivizována školními skupinami ČSM a Pionýra. Domácnosti obcházely agitační dvojice, složené z členů KSČ, nestraníků i členů masových organizací, které přesvědčovaly obyvatele k účasti. Pozornost se věnovala výzdobě domů, závodů, podniků, škol, ústavů, výkladních skříní, oken, skříněk, vlaků a nádraží vlajkami, portréty a hesly. Národní fronta společně s MNV vyzývala občany, aby měl každý pro tento den vyzdobené okno. Nejdůležitější složkou oslav byl průvod, který měl být živý, bojovný a radostný.⁹⁸ Průvodu se účastnily organizované skupiny, které řídily provolávání hesel a zpěv písní, což byly aktivity, které byly předem důkladně nacvičovány. V průvodu zazněly písně Kupředu, zpátky ni krok,

95 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zpráva sekretariátu OV KSČ místním organizacím z 8. 4. 1950*, neinvent.

96 Karel KAPLAN, *Československo v RVHP 1949–1956*, Praha 1995, s. 124.

97 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zpráva sekretariátu OV KSČ místním organizacím z 8. 4. 1950*, neinvent.

98 *Tamtéž*.

Budujeme, Kamarádi, Píseň vítězného února, Směr Praha, Píseň brigády, Pochod závodních milic, Ještě já se podívám a Chodíme, chodíme.

Výroční členské schůze základních organizací byly rozděleny na dvě části. V první části, která proběhla v období 10. února – 2. března, se konalo schůzí 150. Součástí byl referát o TGM, který v organizacích přednášeli instruktoři. Po referátu následovaly nepříliš úspěšné diskuze, do kterých se zapojovali legionáři, kteří Masaryka kritizovali nebo dělníci, kteří odsoudili jeho poměr k SSSR. Naopak zemědělci se do diskuze nezapojovali vůbec. Rok 1950 byl obratem v názírání TGM a spustila se štvavá protimasarykovská kampaň. Nově byl líčen jako zaprodanec Západu, který patří historii a který také úmyslně nechal střílet do dělníků.⁹⁹ Což je nálepka, která přetrvala dodnes. Ve druhé části proběhlo členských schůzí 148 a na nich byly voleny nové výbory základních organizací. Voleni byli převážně členové, kteří se osvědčili v dosavadní práci nebo měli odpovídající třídní původ a byli politicky uvědomělí. Vesnický boháč nebyl zvolen žádný, v některých místech však z personální nouze byli zvoleni členové, kteří „kolísali“ a těm měla být věnována „zvláštní pozornost a péče“.¹⁰⁰

Rok 1950 byl poznamenán nedostatkem pracovních sil na Československých státních statcích, který se Národní fronta snažila řešit pomocí vylepování plakátů, Svaz československých žen při výdeji potravinových lístků a nábor probíhal také na jednotlivých závodech, pomocí pracovních úřadů, ROH a ČSM. Bylo třeba shromáždit celkem 400 brigádníků. Vzhledem k neúspěchu této kampaně přistoupilo POV dokonce k nařízení pracovní povinnosti v délce 40 hodin.

Na zářijovém zasedání byl na pořadu schůze Svaz československých žen. Okresní výbor svazu se scházel jedenkrát měsíčně. V roce 1950 se svaz zapojil do oslav 1. května, 9. května a vydával potravinové lístky za účast na brigádě při zemědělských pracích. Zapojil se i do Lánské akce při náboru dělníků do hornictví, účastnil se stockholmské podpisové mírové akce a podpisové akce k americké „agresi“ v Koreji.¹⁰¹ V obcích svaz prováděl besedy, kde přesvědčoval ženy k účasti na lidové správě a informoval je o atomové energii, o mandelince bramborové, přesvědčoval k náboru do JSČZ. Do svazu dále probíhal nábor, protože institucionalizace žen byla pro KSČ významnou součástí politiky. V polovině září probíhala na okrese Akce smluv, která měla zajistit stoprocentní

99 Jan RATAJ – Přemysl HOUDA, *Československo v proměnách komunistického režimu*, Praha 2010, s. 94.

100 SOKA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zpráva sekretariátu OV KSČ Ústřednímu sekretariátu KSČ z 11. 4. 1950*, neinvent.

101 SOKA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 15. 9. 1950*, neinvent.

dodávky všech zemědělců ve všech produktech na základě rozhodnutí vlády. Akci zajišťovali organizační pracovníci Hospodářského družstva, důvěrník Okresní komise pro zemědělskou výrobu a výkup, zástupci místních organizací KSČ, MNV a JSČZ. Pomocí přesvědčovací akce vytvářeli podmínky pro splnění malých a středních rolníků, u velkých zemědělců se naopak pokoušeli vyhledat neplniče a sabotéry, které oproti malým a středním měly postihnout další akce a případy. Ve výsledku bylo vypracováno 168 upomínek pro nesplnění, které byly odeslány pouze vesnickým boháčům a těm uloženy výměry a to i v případě prokazatelné neúrody. Malým a středním rolníkům bylo umožněno náhradní plnění.

Koncem září byl na programu II. ročník Roku stranického školení. Snahou bylo zajistit dostatečný počet kvalifikovaných učitelů. Výbory základních organizací rozvrhly platící členy do základních kurzů, kroužků a večerních škol s maximálním počtem 15 posluchačů pro jeden útvar. Pro každý útvar organizace následně vybraly učitele a pomocníka, přičemž podmínky pro výběr učitele stanovilo v usnesení předsednictvo ÚV KSČ otištěné v Rudém právu 16. listopadu. Tito učitelé následně prošli letním školením a večerními a odpoledními doučovacími semináři v obvodech Benešov, Čerčany, Netvořice a Brodce, které se konaly dvakrát týdně, na nichž se probírala tematika II. RSS. Pro učitele, kteří se těchto školení nemohli zúčastnit, byla připravena alternativa v podobě školení internátního. II. RSS se zúčastnilo na 400 učitelů a vyučování započalo 21. října. V září byla ustavena čtyřčlenná rada nově vznikajících Vesnických novin Benešovska. V říjnu schvalovalo POV návrh na jedenáctičlennou radu ONV, která se sestávala z předsedy, tajemníka, bezpečnostního referenta, plánovacího referenta, referenta technického, zemědělského, referenta sociální péče a práce, referenta vnitřního obchodu a výživy, referenta finančního, hospodářského a školského. Kandidátka se ke konečnému schválení posílala na KV KSČ, který byl oprávněn v ní provádět úpravy. Kromě složení rady ONV měl KV KSČ a výběru vedoucího tajemníka OV v okresním měřítku poslední slovo také při výběru okresních tajemníků ONV a okresních tajemníků všech masových a zájmových organizací.¹⁰²

V průběhu podzimu byly POV některým členům aparátu zvýšeny platy. Vedoucímu tajemníkovi bylo schváleno 8 500 Kčs hrubé mzdy, zemědělskému tajemníkovi 7 500 Kčs, kádrovému 7 000 Kčs, kulturně-propagačnímu 6 500 Kčs

102 Karel KAPLAN, *Únor 1948, Komentované dokumenty*, Praha 2018, s. 458.

a stálým instruktorům připadlo 5 500 Kčs. Pro rok 1951 byla na osobní a sociální náklady schváleno celkem 1 257 000 Kčs, na administrativní náklady sekretariátu připadlo 106 000 Kčs, organizační náklady sekretariátu činily 50 000 Kčs, náklady agitační 21 000 Kčs, náklady na dopravu byly stanoveny ve výši 500 000 Kčs, na náklady školy vyčleněno 110 000 Kčs, na prodejnu literatury připadlo 110 000 Kčs, na politické akce 140 000 Kčs, na investiční zařízení 336 000 Kčs a na nákup příspěvkových známek 1 074 000 Kčs. Celkové náklady na benešovský okresní sekretariát tak byly vyčísleny na 3 769 000 Kčs. Výnosy počítaly s částkou 2 701 000 Kčs. Hlavním výnosem byly příspěvkové známky v hodnotě 1 164 000 Kčs, dary a dary stranických organizací 120 000 Kčs, tržby za politickou literaturu 396 000 Kčs, tržby za prodané investiční zařízení 100 000 Kčs a výnosy z akcí 920 000 Kčs. Byl tedy naplánován schodek ve výši 1 068 000 Kčs.

Také v roce 1950 se konala prověrka členstva. Z celkového počtu 6 386 kandidátů bylo vyškrtáno přes 200 a vyloučených méně než 20. Vyškrtnutí byli všichni úředníci a to z důvodu špatného poměru ke straně a zřízení, který se projevoval odsuzováním státního soudu nebo zpronevěrou. Vyškrtnutí se týkalo primárně členů, kteří byli dle hodnocení KSČ „přestárlí“ či příliš nemocní.¹⁰³

3.4

Sabotážím zabráníme. Socialisticky soutěžíme z 89,5 %.

Muži do výroby, ženy do Jednoty.

(1951)

Počátkem roku se předsednictvo zabývalo bezpečnostní otázkou na okrese, které bylo třeba věnovat zvýšenou pozornost. Při budování JZD bylo nutné bránit sabotážím na jejich majetku, což bylo úkolem každého člena družstva především při jarních pracích. Totéž se týkalo i Státní traktorové stanice. Zde se SNB zaměřoval na požární opatření a vnitřní bezpečnost a provozuschopnost strojů. Bylo zjištěno že z celkového stavu traktorů a vlečných vozů bylo pro veřejnou dopravu možné využít pouze 3 %. Snahou bylo navazovat styk s traktory a zjišťovat jejich poměr k lidově-demokratickému zřízení, především u vesnických boháčů. Na Československých státních statcích bylo zjištěno nedostatečné garážování vozového parku, nedostatečné ubytování zaměstnanců nebo naopak

¹⁰³ SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 5. 12. 1950*, neinvent.

zabírání místa občany, kteří blokovali ubytovací prostory pro zaměstnance ČSSS.¹⁰⁴ Kádrové obsazení ČSSS bylo sporné, neboť někteří zaměstnanci nebyli dostatečnou zárukou pro hladký průchod budování socialismu a nevyvíjeli v jeho propagaci žádnou činnost. Na inseminační stanici se v noci necházela otevřená okna a vrata, což SNB vyhodnocoval jako riziko sabotáží.¹⁰⁵ Na úseku protipožární ochrany byl deficit v nedostatku hasících přístrojů a některé závody nebyly řádně proti požáru zabezpečeny (Dereda Tloskov, TOS Čtyřkoly, Drátovny a šroubárny Benešov). U hasičských sborů proběhla prověrka, jejíž cílem bylo odstranit z vedoucích pozic osoby nepřátelské socialistické myšlenky. Významným problémem na okrese byl alkoholismus, včetně vysoce postavených komunistů. SNB upozorňoval na problém, že Jednota prodává lihoviny, čímž umožňuje alkoholikům si tyto neomezeně zakoupit.¹⁰⁶ Někteří vedoucí Jednot byli zatčeni za zpronevěru či obchodování s moukou.

Rozmáhal se černý obchod s pozemky v Posázaví, kdy místní obyvatelé prodávali pozemky zájemcům z Prahy za účelem stavby chat, čímž docházelo k narušování hospodářského plánu. Zamezit tomu mělo instruování místních národních výborů ONV, MNV bylo ukládáno, aby tyto prodeje neschvalovaly. Ve zprávě okresního velitele STB se objevil povzdech, že místní obyvatelé odmítali otevřeně mluvit, či zakrývali činnost reakce. Tvrdil, že reakce je řízena ze zahraničí, chce své lidi dostat na důležitá místa a staví v oblasti své ilegální organizace.¹⁰⁷ Předsednictvo se usneslo, že v novém OV zasedne člen SNB.

Během akce převodu administrativních sil do výroby bylo vyčleněno na okrese 146 osob, převážně do hutnictví, stavebnictví, auto-leteckého průmyslu a do strojírenství. Okresní konferenci v tomto roce zahájil sbor neveklovských pionýrů a armády. Se svým referátem zde vystoupil poslanec Národního shromáždění Bohumil Klícha, jehož referát byl předsednictvem kladně přijat. Auditoriu objasnil mezinárodní situaci a rozebral poslední usnesení ÚV KSČ. Obecenstvo seznámil s „rozvratnou“ činností Otto Šlinga a Marie Švermové.¹⁰⁸ Devadesátiminutový referát vedoucího tajemníka hodnotil plnění plánu na závodech, plnění úkolů na zemědělském úseku a práci OV KSČ v základních organizacích. Postěžoval si na nedostatečně vybudovaný sbor instruktorů. Jeho referát však předsednictvo nepochválilo, tajemníkovi naopak vyčetlo, že postrádal názorné příklady a okres,

104 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 14. 2. 1951*, neinvent.

105 *Tamtéž*.

106 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 14. 2. 1951*, neinvent.

107 *Tamtéž*.

108 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 25. 4. 1951*, neinvent.

do kterého přišel v srpnu 1950, dostatečně nepoznal.¹⁰⁹ Do desetihodinové diskuze se přihlásilo celkem 78 delegátů, z nichž 55 v diskuzi vystoupilo. Z původního okresního výboru zůstalo v novém šest členů. Placených funkcionářů bylo po této okresní konferenci pět – vedoucí tajemník, kádrový tajemník, předseda ONV, referentka žen při ONV a okresní velitel Lidových milic. Zástupce Krajského výboru KSČ z bezpečnostního oddělení, pozorovatel na okresní konferenci, výboru vyčetl, že předseda ONV a zástupce vedoucího tajemníka nemají být členy OV. Na to předsednictvo reagovalo konstatováním, že nezná směrnice k okresní konferenci a ani organizační řád strany.¹¹⁰ Výtěžek z této konference, na který se složily jednotlivé organizace, činil 169 485 Kčs, tj. průměr 1 120 Kčs na organizaci.

V květnu a červnu se na okrese uskutečnilo hlasování proti remilitarizaci Německé spolkové republiky a uzavření paktu pěti velmocí. Úvodem proběhl 18. května aktiv okresních instruktorů. Hlasovalo se v závodech, školách, místech i domácnostech. Byly vyčleněny dvojice, které navštěvovaly rodiny, přičemž na každou dvojici připadalo 15 občanů. V případě, že se někdo odmítl k akci připojit, byly dvojice instruovány, aby takovou osobu navštívily dokonce třikrát.

Pro neplnění dodávek bylo v květnu potrestáno 65 neplničů s 15-20 ha, kterým byla uložena pokuta. Menších zemědělců, kteří nesplnili, bylo 336, těmto byly rozeslány dopisy upozorňující na jejich občanskou povinnost. Koncem května bylo předsednictvo seznámeno s peticí, ve které občané Poříčí nad Sázavou a okolí protestovali proti přeložení tamnějšího faráře. Předsednictvo rozhodlo žádosti z politických důvodů nevyhovět a celou věc předalo církevnímu oddělení KNV. Předsednictvo se usneslo, že ONV bude s rozhlasovými vozem objíždět vesnice, kde bude veřejně vyhlášovat neplniče a vzorné hospodáře. Pohřbu Václava Burdy, zavražděného v rámci „aféry Slepíčka“, se zúčastnili tři členové okresního výboru a odevzdali věnec.

Během první poloviny roku 1951 prošlo okresní krajskou školou ve Stránčicích celkem 92 žáků, kteří z velké většiny představovali funkcionáře základních organizací, ve zbývajících případech se jednalo o kandidáty na funkci. Krajskými školami prošlo od ledna 15 komunistů, 13 z nich absolvovalo školy pro zemědělské pracovníky a dva pro průmyslové. Po absolvování škol se zapojili jako instruktoři okresního výboru. Dva absolventi školy pro průmysl, peněžnictví

109 *Tamtéž.*

110 *Tamtéž.*

a obchod byli navrženi do stranického aparátu.

První pololetí roku 1951 bylo obdobím výrazného růstu počtů účastníků socialistické soutěže. Na začátku roku bylo v průmyslových závodech 54,4 % socialisticky soutěžících, přičemž v červnu dokonce 89,5 % ze všech průmyslových pracovníků.

Předsednictvo se na svých zasedáních často věnovalo i intimním otázkám členů OV i vedoucích podniků. 18. 7. 1951, během diskuze o Strojní a traktorové stanici diskutovali ředitel STS Bareš a člen OV Plaček následovně. Ředitel STS: „*Soudruh Plaček říkal, že já jsem jezdil za nějakou ženskou. Není to pravda a mám dojem, že to má od Matějky a Kohouta. Já jsem udělal chybu v tom, že jsem při nástupu soudruha Plačka výbor neinformoval. Proti Plačkovi nic nemám a chci s ním samozřejmě dále spolupracovat.* Plaček: „*Sám jsem byl svědkem, když jsi několikrát telefonoval a nevěřím, že jsi s ní poměr ukončil.*“¹¹¹ Výsledkem diskuze bylo usnesení, že o setrvání Bareše ve funkci rozhodne úspěch či neúspěch žňových prací. Zvýšený zájem o ženy mohl také znamenat kariérní problémy, okresní instruktor byl takto suspendován a vrácen zpět na bývalé pracoviště TOS Čtyřkoly.

Letní příprava na III. Rok stranického školení započala 4. září 1951 školením učitelů, ovšem docházka se pohybovala jen mezi 50–60 %. Internátní školu ve Stránčicích navštěvovalo pouze 60–70 % posluchačů. Okresní poradna a studovna měla 36 členů a její funkcionáři si rozdělili tyto pozice: vedoucí, zástupce vedoucího (výstřižková služba), vedoucí pro přednášky, knihovník, vedoucí základních skupin, vedoucí marx-leninských kroužků, vedoucí konzultací a zapisovatel. Funkcionáři se scházeli každý pátek a předsednictvo ve středu dle potřeby. Koncem roku předsednictvo hodnotilo stav jednotlivých podniků. Strojní a traktorová stanice měla celkem 150 zaměstnanců, z nichž bylo 22 členů strany, přičemž na některých střediscích nebyli straníci vůbec žádní. Předseda závodní organizace byl na brigádě v Ostravě a práce organizace tak stagnovala.¹¹² Stanice byla ve ztrátě 30 % a podzimní plán zdaleka nesplnila. Předsednictvo vidělo řešení v zavedení dvousměnného provozu, který měli zajišťovat traktoristé JZD. Stanici bylo vedle toho uloženo, aby smlouvy s individuálními rolníky v místech, kde bylo družstvo, uzavírala pouze přes JZD. Klíčová byla i otázka zásobování a Jednoty. Jednota zásobovala 93 % obyvatelstva benešovského okresu, národní

111 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 18. 7. 1951*, neinvent.

112 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 28. 11. 1951*, neinvent.

podnik Pramen zbývajícími 7 %. V roce 1951 docházelo k masivnímu slučování prodejen z důvodu úspory pracovních sil, kterých byl nedostatek, a režie, což se setkávalo s odmítavým stanoviskem MNV. Snahou KSČ bylo uvolnit muže z vedoucích pozic do výroby a tyto nahradit ženami. Úspěch kampaně však nebyl velký, protože ženy místa vedoucích z důvodu příliš velké odpovědnosti zpravidla odmítaly. Okresnímu národnímu výboru bylo uloženo, aby do konce roku 1951 zcela zlikvidoval soukromý obchodní sektor a přinutil MNV, aby nebránily slučování prodejen. Na konci roku se projednával případ úředníka ONV Blažka, který byl zatčen pro mravopochestní delikt. V jeho bytě byla nalezena fotografie, na které byl oblečen v uniformě SS, Hitlerův Mein Kampf a knihy Emanuela Moravce. Suše se konstatovalo, že nelze počítat, že se vrátí do práce, protože se ani vrátit nemůže.¹¹³ Na jeho místo byl určen jiný kandidát.

3.5

Mladí do dolů a hutí. Vedoucí tajemník z kola ven. Kříže ze škol pryč! (1952)

Počátek roku byl poznamenán faktickým rozpadem okresního výboru. Už 9. ledna byla vytvořena šestičlenná komise pro výběr kandidátů pro složení okresního výboru nového. Předsednictvo se tak již od ledna s předstihem scházelo s kandidáty, se kterými se počítalo pro nový OV. I z tohoto důvodu byl schválen termín předčasné okresní konference již na 22. a 23. března.

Okresní poradna a studovna provedla v lednu průzkum o průběhu Roku stranického školení ve stěžejním závodě METAZ Týnec nad Sázavou. Školení se průměrně účastnilo pouhých 36 % posluchačů. Potíže nastaly i s účastí učitelů, z nichž někteří se na školení vůbec nedostavovali a zastupovali je jejich pomocníci. Problémem byla i schopnost učitelů podat látku, například v marx-leninském kroužku si učitel lekci rozdělil na dvě části, přičemž druhou část přednášel v rámci besedy, která byla určena ke kolektivní diskuzi a kratším referátům jednotlivých posluchačů.¹¹⁴ Celkově byla na okrese účast na RSS od počátku roku 60 %. Účast na Okresní večerní škole byla 80-90 %, ovšem ukázala se slabá úroveň žactva i učitelů, kteří si mnohdy ani nepřipravovali referáty. 17. února se v Praze konala přednáška na téma „Výrobně technická propaganda a technické

¹¹³ SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 19. 12. 1951*, neinvent.

¹¹⁴ SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 16. 1. 1952*, neinvent.

školení dělníků“ určená pro vedoucí závodních škol ROH. 24. února byla tématem „Úloha technické inteligence při budování socialismu“, tato přednáška se měla aplikovat primárně v závodech METAZ a JAWA. 10. února se na Slovanském ostrově v Praze konal celokrajský aktiv tajemníků OV, referentů propagandy, agitačních vedoucí OPaS, vedoucí seminářů základních skupin a marx-leninských kroužků, OV v Benešově byl zastoupen sedmi členy. V únoru se konaly i přednášky se zemědělskou a průmyslovou tematikou. Pro STS a JZD byla určena přednáška „Státní traktorové stanice – důležitý článek socializace na naší vesnici“ a pro pracovníky v průmyslu, ředitele a techniky „Organizace řízení průmyslu v SSSR a u nás“. OPaS závěrem zprávy předsednictvu poradil, aby si nastudovalo příručku s názvem „Jak pracovat s knihou“.¹¹⁵

Co se týče činnosti Pionýra, tak na jaře roku 1952 bylo na okrese 36 národních škol a ve 13 z nich byla vytvořena pionýrská skupina a pionýrů na okrese bylo celkem 1 195. Chyběli však vedoucí, přibližně 70, proto se předsednictvo snažilo stavy doplnit a zakládat skupiny další. Pionýr se snažil vypomoci i při Lánské akci, do hornictví, do kterého se mládež příliš nehlásila, získal do té doby 11 chlapců. Během března byla ve všech pionýrských skupinách pořádána beseda o významu Lánské akce s cílem přimět větší počet mládežníků pro práci hornictví a hutnictví. Na konci března došlo v předsednictvu k pozoruhodné události. Vedoucí tajemník byl po projednání případu KV KSC zbaven funkce za zamlčení informací ve svém životopise, že prošel zvláštním protektorátním školením pro vedoucí kuratoria a to i po výzvě KSC, aby všichni členové přiznali vše, co dříve zamlčeli.¹¹⁶ Vedoucí tajemník byl převeden do výroby, byl vystěhován mimo benešovský okres a byla mu udělena stranická důtka.

Májové oslavy byly naplánovány jako „manifestace mezinárodní solidarity dělnické třídy a pokrokových lidí v boji za světový mír a přehlídka síly světového tábora míru v čele se SSSR a velikým soudruhem Stalinem“.¹¹⁷ Doprovázela je hesla jako „Pevně semknuti kolem strany a vlády, v čele s presidentem Gottwaldem za mír a socialismus“ a „Ať sílí nerozborné přátelství s naším osvoboditelem Sovětským svazem, mocnou záštitou světového míru“. Bylo vytvořeno pět seřadišť a třemi proudy se šlo na benešovské náměstí. Událost zahájil půlhodinový projev zástupce ÚAV NF a následovala přehlídka májového průvodu před místním gymnáziem. V čele průvodu stál vlajkový les následovaný

115 SOkA Benešov, f. OV KSC Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSC 16. 1. 1952*, neinvent.

116 SOkA Benešov, f. OV KSC Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSC 26. 3. 1952*, neinvent.

117 SOkA Benešov, f. OV KSC Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSC 2. 4. 1952*, neinvent.

100 pionýry, 100 členy ČSM, 100 členy Lidových milic, dále zástupci jednotlivých závodů, vesnic a na konci průvodu stály krojované složky a alegorické vozy. Okres k účelu slavnosti zřídil 93 agitačních májových středisek. Tato střediska, která se po slavnostech zase rušila, promítala občanům filmy, pořádala besedy, přednášky a školila agitátory.¹¹⁸

Školská otázka se dostala na jednání předsednictva koncem dubna. Podle statistických dat bylo v benešovském okrese 11 mateřských škol, 36 národních škol, 11 středních a pět škol III. stupně. Na okrese učilo celkem 239 učitelů, z toho 15 na mateřských, 101 na národních, na středních 86 a 37 na školách III. stupně. Děti a žáků bylo celkem 5 997 (48 mateřské, 2920 národní, 1858 střední a 736 III. stupeň). Správních zaměstnanců (kuchařky, pěstounky, školníci, uklízečky, pomocné síly) pracovalo na okrese 120. Školní stravovny se nacházely na 17 místech s 1 333 strážníky. Učitelů-komunistů vyučovalo přes 50 % a současně všichni zastávali nějakou funkci, někteří z nich i významnou funkci v lidosprávě. S učiteli-komunisty se pravidelně konaly porady ohledně vnitřní práce ve škole, jejímž podkladem mělo být ideologicky a vědecky založené vyučování, důslednost v práci, příprava na vyučování a vytrvalá a cílevědomá práce mimo školu. Učitelé obecně byli povinni průběžně studovat, účastnit se instruktáží a školení v ideologických i odborných otázkách. Ředitelé škol dostali za úkol zavést a řídit politické desetiminutovky pro učitele. Vedle toho se učitelé museli aktivně účastnit budování JZD a provádět besedy s rolníky o socializaci vesnice. Zajímavostí je, že ve velkém počtu škol stále visely na stěnách kříže, což školský referát ONV navrhoval změnit o prázdninách tak, aby „*výzdoba plně odpovídala duchu doby*“.¹¹⁹ Dlouhodobým problémem byl vysoký poměr propadání žactva. Na národních školách propadlo 2,9 % žáků a na školách středních dokonce 14,8 % studentů, na což bylo předsednictvo nuceno reagovat zřízením doučovacích kroužků ve školách, kde bylo více než 5 % propadajících.

Na stranické hospodaření dohlížela pětičlenná Okresní revizní komise. Jednotliví členové si rozdělili tyto pracovní úkoly: revize pokladny sekretariátu, revize uzávěrek, kontrola hospodářství, revize distribučního střediska, kontrola administrativy, evidence dopravy a revize stranických podniků a kontrola inventáře. Komise zasedala jednou za 14 dní a jednou měsíčně současně s

118 Anna MACOURKOVÁ, *Naučíme lidi milovat socialistický život, Komunistická propaganda a agitace v období kolektivizace*, in: *Kolektivizace v Československu*, eds.: J. Rokoský a L. Svoboda, Praha 2013, s. 145.

119 SOKA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 22. 4. 1952*, neinvent.

pomocným sborem. Osobní a sociální náklady činily 296 000 Kčs, administrativní náklady 21 000 Kčs, organizační náklady 5 000 Kčs, agitační náklady 10 000 Kčs a náklady na dopravu ve výši 108 000 Kčs. Náklady na stranickou výchovu 23 000 Kčs. Celkově byly náklady okresního výboru za první čtvrtletí roku 1952 vyčísleny na 500 000 Kčs. V případě příspěvkových známek dosáhla v březnu tržba 376 000 Kčs za prodaných 15 855 ks známek v průměrné hodnotě 26,30 Kčs. Tržba za stranickou literaturu dosáhla 39 000 Kčs, každý člen průměrně nakoupil za 2,54 Kčs. Tržba za ostatní zboží (např. májové odznaky) činila 16 000 Kčs. V části investic pořídil OV osobní vůz Praga Golden, přestavěný na plynové palivo.

Československé státní statky a jejich hospodaření byly hlavním tématem schůzí v polovině května. ČSSS spravovaly v sedmi hospodářstvích a hřibárně 2 761 ha veškeré půdy na Benešovsku, což činilo 5,32 % celkové výměry benešovského okresu. Jednotlivá hospodářství byla umístěna v Benešově, Marianovicích, Poměnici, Červeném dvoře, Tvaršovicích, Poříčí a Roubíčkově lhotě, hřibárna pak v Pecínově. ČSSS vytvořily za loňský rok astronomickou ztrátu ve výši 41 milionů Kčs, což byl rozdíl 30 milionů oproti původnímu předpokladu. Ztráta byla zapříčiněna nadsazenými naplánovanými výnosy a s tím souvisejícím výrazným nesplněním plánu. Předpis kupříkladu počítal s výkupem 2 milionů litrů mléka, avšak dodáno bylo pouze 1,3 milionu litrů. Výkup vepřového pak činil o 50 000 kg méně, než stanovil plán. ČSSS měly zároveň zřízený úvěr u Státní banky, u které dluh dosahoval 33 milionů Kčs. Potíže s pracovní produktivitou se řešily zahájením závodní školy práce, na které se přednášely možnosti zhospořádání výroby a poměr k socialistickému vlastnictví, agrotechnická opatření a jejich problémy, zootechnická opatření a ošetřování dobytka, organizace práce a socialistického soutěžení a otázka norem a odměňování podle zásluhy. Z celkového počtu 514 zaměstnanců ČSSS bylo 142 členů KSČ. Jejich ideologická vyspělost se stala terčem kritiky hlavně proto, že straníci nenavštěvovali Rok stranického školení. V Mariánovicích odmítli na školení docházet úplně s odůvodněním, že nedostali selata.¹²⁰ Průměrný roční plat úředníků u ČSSS činil 68 415 Kčs, přičemž nejvyšší plat připadal správci statku ve výši 91 698 Kčs ročně a nejnižší dělnicím v rostlinné výrobě, celkem 34 702 Kč.

V oblasti odběru stranického tisku byla snaha dosáhnout splnění hesla „Do 1.

120 SOKA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 16. 5. 1952*, neinvent.

máje každý komunista předplatitelem Rudého práva“. Ne zcela se to podařilo. Deník Rudé právo mělo v květnu předplaceno pouhých 2 993 straníků, nedělní Rudé právo 3 316, Za trvalý mír a lidovou demokracii měl 523 odběratelů, Rolnické hlasy odebíralo 215 komunistů, Svět sovětů 815, Vlastu 1 365, Květy 1 086, Funkcionáře 655, Národní výbory 327, Knihovnu funkcionáře 365, Propagandistu 182, Rádkyni žen (Rozsévačku) 86 a Novou mysl 177 členů. Významným jevem byla zvýšená snaha o zdravotní péči obyvatel. Byl vytvořen Okresní ústav národního zdraví a národní pojištění bylo přeneseno na odbory. Prvním závodem, kam bylo národní pojištění přesunuto, byl METAZ Týnec, a stalo se tak 24. 3. 1952. Současně byla v Benešově, Týnci, Bystřici, Ostředku, Netvořicích a dalších místech budována nová zdravotní střediska. Okresní odborová rada dále zajišťovala rekreace ROH pro pracující, kteří vykazovali výjimečné pracovní výkony či o desítky procent překračovali pracovní plán.¹²¹ OOR také zaštiťovala závodní kluby (určené pro provozování kulturní a politické činnosti) ustavené v Pivovaru Benešov, v JAWĚ, v METAZU, v Konstruktivě Netvořice, v ČSD Čerčany a v Interieru Bystřice. Volené plénum Okresní odborové rady čítalo 30 členů a scházelo se jednou měsíčně a voleno bylo na návrhy podnikových závodních rad. OOR však řídilo primárně předsednictvo složené z nejvyspělejších okresních funkcionářů. Na okrese dále působilo sedm okresních výborů svazů – na úsecích kovo, doprava, potraviny, distribuce, stavba, dřevo a zemědělství.

7. září se v Konopišti konala dožínková slavnost, které předsednictvo věnovalo zvláštní péči. Pro pořádání těchto „Mírových dožínků“ byl ustaven devátnáctičlenný hlavní štáb, patnáctičlenná organizační komise, desetičlenná hospodářská komise, sedmičlenná technická komise, šestičlenná zásobovací komise a komise dopravně-bezpečnostní v počtu sedmi členů.¹²² Dopolední program byl vyplněn fískulturou, mezi 13. a 15. hodinou vystupovaly kulturní soubory a dechová tělesa, po čemž následoval projev člena OV. Na slavnosti byl zřízen koutek socialistického zemědělství, ve kterém JZD prodávalo své přebytky. Večer se v zámecké restauraci konala taneční zábava včetně tomboly, ve které bylo možno vyhrát ložnici, plynový sporák, rádio, loveckou výzbroj, vysoké boty, pánský či dámský oblek, obrazy, linoleum, knihovnu, čajový servis a husu. Letní školení propagandistů pro IV. Rok stranického školení obsahoval tři základní

121 Alžběta Čornejová, *Odborové rekreace v Československu v padesátých a šedesátých letech*, in: *Každodenní život v Československu 1945/8–1989*, ed. J. Pažout, Praha 2005, s. 118.

122 SOKA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 29. 7. 1952*, neinvent.

okruhy. Přednášky v prvním, základním kurzu, se věnovaly tématům jako „Co je a co chce KSČ“, „Socialistická industrializace v ČSR“, „Cesta naší vesnice k socialismu“, „O socialistickém vlastenectví a proletářském internacionalismu“, „Lidově demokratický stát – stát dělníků a rolníků“ a „Sovětský svaz – praporečník míru demokracie a socialismu“. II. tematický blok se věnoval životopisům V. I. Lenina a J. V. Stalina: „Jak pracovat s knihou a jak si připravit přednášku“, „Boj V. I. Lenina a J. V. Stalina za vytvoření sociálně-demokratické strany v Rusku“ a „Vytvoření sociálně-demokratické dělnické strany Ruska – vznik bolševické a menševické frakce ve straně“, „V. I. Lenin a J. V. Stalin v období přípravy a provedení první ruské revoluce“, „Leninův a Stalinův boj za obhájení teoretických základů strany, za ustavení samostatné bolševické strany“, „Strana bolševiků v období imperialistické války a druhá revoluce v Rusku“, „Lenin a Stalin v boji za vítězství Velké říjnové socialistické revoluce a upevnění moci dělnické třídy“. Poslední třetí blok se zaměřoval na dějiny Všesvazové komunistické strany bolševiků (VKS(b)): „Boj za vytvoření sociálně-demokratické strany dělnické v Rusku, vytvoření sociálně-demokratické strany Ruska a vznik bolševické a menševické frakce ve straně“, „Menševici a bolševici v období rusko-japonské války a první ruská revoluce“, „Menševici a bolševici v období stolypinské reakce – bolševici se organizují v samostatnou marxistickou stranu – strana bolševická v letech rozmachu dělnického hnutí před první imperialistickou válkou“, „Dialektický a historický materialismus“, „Strana bolševiků v období imperialistické války – druhá revoluce v Rusku“, „Strana bolševiků v období přípravy a provedení Říjnové socialistické revoluce“. O kulturní a kulturně-politické vyžití obyvatel se staralo Městské oblastní divadlo v Benešově, které zahájilo provoz na počátku sezony 1950/1951. Svou činnost neomezovalo jen na Benešovsko, ale obhospodařovalo celkem pět okresů: Benešov, Říčany, Vlašim, Sedlčany a Votice a celkem zajíždělo do 77 míst. Mateřská scéna a zkušebna se nacházela v bývalém benešovském hotelu Pošta a 13. října 1951 se uvedla premiérou Tylovy hry Strakonický dudák. Ještě před otevřením domovské scény provedl soubor v provizorních prostorách Tvrdohlavou ženu téhož autora, u které si předsednictvo pochvalovalo její pokrokovou tendenci. Mezi další nastudované hry patřila dramaturgie Jiráskova románu Mezi proudy, z nových her nastudovalo divadlo Hádají sa o rozumné Ilji Prachaře s aktuální tematikou JZD. Na repertoáru byla inscenace Jaroslava Tumlíře Než lípy rozkvetly a pro účely popularizace Lánské akce byla zvolena hra Makar Dubrava. Nezapomnělo se ani

na klasiky a diváci tak mohli zhlédnout i Zkrocení zlé ženy. V sezoně 1951/1952 byla oblast MOD v Benešově rozšířena ještě o okresy Tábor, Milevsko a Pacov, sehráno bylo celkem 294 představení. V sezoně 1952/1953 byl repertoár významně obměněn a zařazeny hry Radúz a Mahulena, Ztracená poezie (P. H. Freyer), Rytíř zlaté hvězdy (Semjon Babajevskij), Scapinova šibalství (Molière), Doktor Johánek (Tumlíř), Nejlepší synové a dcery (Vladimír Semrád), Jabloň (B. Gajdoš), Život začíná znova (V. Sobko) a Hospoda na ráně (A. N. Ostrovskij).

V říjnu se naplno rozeběhly přípravy na oslavy Měsíce československo-sovětského přátelství, vrchol celoroční činnosti Svazu československo-sovětského přátelství. Cílem strany bylo, aby se jej aktivně účastnily všechny složky Národní fronty a všichni občané. Jako řídicí orgán MČSP byla ustavená vládní komise v čele s ministrem financí a osvěty Václavem Kopeckým, v krajích a okresech to pak byly místní výbory MČSP, jejichž úkolem bylo řídit a koordinovat všechny akce a zajistit jejich ideovou náplň a politickou účinnost. Veškeré aktivity MČSP pak směřovaly k prohlubování přátelství mezi lidem ČSR a SSSR, k demonstraci úlohy SSSR v boji za světový mír a propagace socializace země podle sovětských zkušeností, zvláště pak upevnění družstevní myšlenky a produktivity práce, plnění plánu a novátorského hnutí. Od 7. do 29. listopadu se na vesnicích konaly besedy s občany na téma socialistického zemědělství a zdravotnictví a konaly se oslavy Velké říjnové socialistické revoluce a besedy o románu Marja Grigorije Medynskije. V závodech se besedovalo o socialistické pracovní kázní a sovětské vědě a technice. Nechyběla ani filmová a divadelní představení a výstavy obrazů. Všechny akce v místech se konaly od 20 hodin, v závodech pak od 14 hodin po pracovní době.

Další slavností, která se na okrese v listopadu odehrála, byla oslava narozenin Klementa Gottwalda, jejímž cílem bylo zvýšení ideologické vyspělosti funkcionářů a řadových členů, mobilizace k předčasnému splnění čtvrtého roku 5 LP a zvýšení počtu socialistických závazků. Odehrály se celkem v osmi závodech a osmi místech s vyvrcholením v okresním městě za povinné účasti všech okresních a městských funkcionářů KSČ a složek NF a za účasti spisovatele a poslance Jana Drdy na pozici referenta. Jako podklad pro besedy posloužily Gottwaldovy sebrané spisy, Košický vládní program, Ústava 9. května či Gottwaldovy novoroční projevy z let 1949-1952.

Jak již bylo zmíněno, OV v Benešově vydával od počátku 50. let vlastní Vesnické noviny Benešovska, avšak až do poloviny roku 1952 vycházely nepravidelně a do

konce roku 1952 vyšlo pouze sedm čísel s minimální prodejností a z nákladu 1000 ks zůstávala více než polovina na skladech zemědělského referátu ONV. Od poloviny roku vycházely již minimálně 1x týdně a k 5. 11. stoupl počet vydání na 32 pravidelných a 10 zvláštních a vycházely v počtu 2 200 ks, které už své odběratele měly. Noviny byly v tomto roce již v mírném zisku, utrženo bylo 44 378 Kčs a výdaje spojené s tiskem dosáhly 40 372 Kčs. Zprávy do Vesnických novin byly získávány jednak přes dopisovatele na závodech, od referentů ONV a dalších funkcionářů. Redakční rada pracovala v počtu sedmi osob. Dohledem nad Vesnickými novinami byl pověřen vedoucí tajemník OV KSČ.

VII. celostátní sjezd pedagogů v Praze vytyčil školské správě nové úkoly a zaměstnal předsednictvo v posledních prosincových dnech. Jednak měl být zlepšen neuspokojivý prospěch žactva, měla se věnovat větší pozornost při výchově k socialistickému vlastenectví, proletářskému internacionalismu a branné výchově a rozvíjet lásku k SSSR. Vedle toho měla být zlepšena státní disciplína, pořádek ve školách, družinách a v pionýrské organizaci. Předsednictvo se usneslo na potřebě péče o politický a odborný růst učitelstva, především prostřednictvím vhodné, zejména sovětské, pedagogické literatury. Velký důraz byl kladen na heslo tzv. jednotné školy a školní soustavy. Pedagogický sbor a zaměstnanci škol byli důkladně instruováni o socialistickém vlastenectví, internacionalismu a branné výchově. Organizovala se výzdoba škol, oslav významných výročí, orientace výuky na SSSR, brigády a sběry. Jako součást branné výchovy byly do škol rozeslány lékárníčky a do chlapeckých škol v Benešově polní telefony. Okresní pedagogický sbor, který sdružoval všechny učitele předškolní výchovy a národních a středních škol, pro své členy pravidelně organizoval porady, přednášky, hospitace, odborné kurzy a zájezdy. Učitelé povinně odebírali odborné Učitelské noviny. Pozoruhodné je, že na vyučování náboženství dosud docházelo 78,42 % dětí a dokonce 57 žáků z učitelských rodin, s čímž se předsednictvo nehodlalo smířit a již po několikáté se pokoušelo počet žáků na náboženství snížit.

3.6

Zdravý komunista – dobrý komunista. Soudíme kulactvo. Maňáskové divadlo pro dospělé. (1953)

Na lednovém programu předsednictva byl rozvoj socialistického zdravotnictví. Počátkem roku byla na okrese zřízena Okresní hygienicko-epidemiologická

stanice. Vedoucí stanice byla již v říjnu 1952 vyslána na čtyřměsíční školení a v listopadu proběhl nábor lidových hygieniků. Do závodů a MNV byly rozeslány agitační letáky. V okresním Ústavu národního zdraví došlo k osamostatnění infekčního oddělení. Byly zrušeny soukromé ordinace, které připadly OÚNZ a velká část soukromých lékařů přešla do veřejného sektoru. Po Ostředku bylo v plánu vybudovat další střediska OÚNZ v Čerčanech, Neveklově, v Bystřici, Postupicích, Týnci a Netvořicích. Hlavní pozornost z hlediska zdravotní péče získaly pro svou důležitost závody METAZ a JAWA, přičemž důraz byl kladen na péči preventivní. V METAZU byla dokonce vybudována pro zaměstnance, ubytované na tamnější svobodárně, ošetrovna. Mezi poskytovanou péčí nechyběla ani lázeňská léčba. Boj proti vysokému procentu pracovní neschopnosti byl veden prostřednictvím poradních lékařských komisí, které v obou hlavních závodech zasedaly dvakrát týdně. Na venkově byla zvýšená pozornost v oblasti preventivní a léčebné péče věnována členům JZD III. a IV. typu prostřednictvím pravidelných prohlídek a zakládáním jejich zdravotních karet. V oblasti péče o ženu a dítě působili na okrese odborní dětské lékaři. Jednoznačná preference zdraví v METAZU a JAWĚ se ukázala i v případě prevence rakoviny, kdy vyšetření podstupovaly všechny zaměstnankyně nad 40 let. V Benešově bylo nově zřízeno zubní středisko.

Na konci ledna se na okrese na základě výsledků celostátní konference konala **reorganizace uličních organizací**, a to v Benešově, Čerčanech, Hvězdonicích a Týnci nad Sázavou. V Benešově bylo zrušeno všech šest místních organizací a byla vytvořena jedna uliční. Do uliční organizace byli převedeni všichni členové, kteří nebyli přeřazeni do žádné závodní organizace ať už z toho důvodu, že jejich členství v závodě nemělo pro stranu žádný přínos, popřípadě byli „přestárlí“.¹²³ Ostatní členové místních organizací byli převedeni do jedné z 30 existujících, případně nově založených závodních organizací. Po reorganizaci tedy byla v Benešově jedna uliční organizace a 51 závodních. Do závodních organizací bylo převedeno 193 členů a nově ustavená uliční disponovala 105 členy. Podobně byla reorganizace provedena i ve zbylých třech městech s tou výjimkou, že uliční organizace byla vytvořena už pouze v Čerčanech. Důvodem pro reorganizaci byla snaha dosáhnout větší aktivity členstva a snaha o jeho důkladnější kontrolu.

K 24. únoru 1953 bylo na okrese již 52 Jednotných zemědělských družstev. JZD III. typu fungovalo 31, I. typu sedm a přípravný výbor byl založen ve 14

¹²³ SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 27. 1. 1953*, neinvent.

případech. Družstva I. typu využívala společné práce družstevníků. U II. typu již byla provedena HTÚP a probíhalo povinné nasazení vlastních pracovních sil a strojů. III. typ byl již úplným výrobním družstvem a IV. typ již při odměňování ignoroval velikost pozemku, který družstevník do družstva vložil.¹²⁴ Družstevníků měl okres 2 190 s výměrou 10 690 ha, z toho 8 916 půdy orné. Hospodářsko-technická úprava půdy proběhla ve 27 obcích.

V rámci Roku stranického školní byla uspořádána nová série přednášek na téma politické ekonomie pro lektory. Přednášky pro Okresní večerní školu obsahovaly témata jako hlavní ekonomické zákony soudobého kapitalismu a socialismu, zboží výrobu a zákon hodnoty v kapitalistické a socialistické společnosti, podmínky postupného přechodu od socialismu ke komunismu v SSSR, plánovitý rozvoj sovětského národního hospodářství a problémy socialistické výstavby v ČSR. V oblasti přednáškové propagandy se jednalo o státní a pracovní disciplínu, rozvoj těžkého průmyslu, socialistické soutěžení a význam hospodárnosti pro socialistickou výstavbu. Vedle toho se v Krajské poradně a studovně v Praze v Celetné ulici odehrávaly dobrovolné přednášky s ekonomickou tematikou jako socialistické vlastnictví, materiálně-technická základna socialismu, socialistické plánování, socialistická organizace společenské práce, chozrasčot, socialistická reprodukce v SSSR apod. Vše se neslo v duchu zvyšování ideologické politické a organizační práce strany.

Výbory žen při MNV byly do dubna 1953 založeny v 56 obcích, klíčem pro založení výboru byl počet obyvatel vyšší než 200. Kde byl počet obyvatel nižší byla snaha ženy umisťovat jako členky pléna MNV. Aktivita výborů žen byla nejcitelnější během významných svátků jako byl Mezinárodní den žen a 1. máj. Projevovala se uzavřenými závazky při dodávce mléka či vajec, přesvědčováním zemědělců k plnění dodávek nebo bezúplatnou pomocí při jarních a žňových pracích. Kupříkladu v Pořící se ženy zavázaly k obdělání 1,5 ha řepy, v Konopišti na JZD k 460 na polních pracích a v Benešově u Státního komunálního podniku odpracují 110 hodin při sázení zeleniny. Výbory žen byly dále zapojeny do osvětové a kulturní činnosti při místních lidových knihovnách, kde pořádaly přednášky pro dospělé i děti. Pořádaly kurzy šití a čtenářské kroužky. Předsednictvo uložilo členům výboru, aby do 15. 6. byly výbory žen založeny ve zbývajících 11 obcích.

124 Jiří PERNES, *Kolektivizace zemědělství v Československu v letech 1948–1960*, in: Forum Historiae, 2016, roč. 10, č. 1, s. 14.

Předsednictvo se pravidelně věnovalo i otázce okresního **lidového soudu**. Byro okresního výboru nejenže vyhledávalo, navrhovalo a schvalovalo soudce z lidu, v otázkách spravedlnosti mělo dokonce hlavní slovo, kdy mohl o osudu jednotlivých kauz rozhodovat například zastavením trestního stíhání či mohl rozhodnout o propuštění z vazby. Lidový soud a okresní prokuratura v Benešově měly vlastní závodní organizaci KSČ. Tato organizace se utvořila 31. ledna 1953 po vyhlášení nových stanov KSČ. Na počátku měla pět členů, jednoho kandidáta a tajemníka. V průběhu února byli ze zaměstnanců advokátní poradny vybráni další tři členové a tato osmičlenná organizace si 7. března 1953 zvolila tříčlenný výbor v čele s předsedou. Organizace ihned začala se stranickým školením v oblasti životopisů Lenina a Stalina. Výborové schůze probíhaly dvakrát do měsíce a členská schůze jednou za měsíc. Dohlížela na školení soudců z lidu a na jejich ekonomické a politické vzdělání. Takzvaných soudců z lidu bylo na okrese 51 (32 mužů a 19 žen), kvalifikací byli ve 30 případech dělníci, ve 14 rolníci, dva úředníci a pět žen v domácnosti. Institut lidových soudců, často bez maturity a bez jakékoliv znalosti trestního či občanského práva byl jednak důsledkem likvidační politiky KSČ v oblasti rušení právnických fakult, posílání soudců do výroby a čistkami z důvodu politické orientace, ale rovněž snahou instalovat do těchto funkcí pravověrné komunisty, kteří po absolvování krátkého právnického kurzu bez mrknutí oka vynášeli vysoké tresty zejména pro třídně nevyhovující občany.¹²⁵ Pro soudce z lidu a zaměstnance soudu se pravidelně jednou měsíčně konaly instruktáže a to jak pro trestní, tak pro občansko-právní senát. V březnu se přednášek zúčastnilo celkem 2 555 osob. Je pozoruhodné, že socialistická soutěž probíhala i na okresním soudu. Socialistický závazek předsedy trestního senátu spočíval v tom, že nejpozději 10. den ode dne nálezů musí být vynesena rozsudek v případech „nejzávažnějších“ trestných činů, kterými byla narušována bezpečnost státu a narušována pokojná cesta na cestě k socialistickému zemědělství.¹²⁶ Předseda občansko-právního senátu měl zase působit na manžele, aby se nerozváděli, a řádně platili výživné na děti. V porovnání s rokem 1952 stoupla trestní agenda na okrese o 40 %. Nebylo to však vykládáno jako zintenzivnění trestné činnosti, ale jako zintenzivnění práce Sboru národní bezpečnosti.¹²⁷ Mezi nejčastější trestné činy patřilo ublížení na zdraví z nedbalosti a drobné krádeže, naopak počet případů rozkrádání národního majetku nebyl nikterak vysoký,

125 Vilém HEJL, *Zpráva o organizovaném násilí*, Praha 1990, s. 184.

126 SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 3. 6. 1953*, neinvent.

127 *Tamtéž*.

obzvláště s ohledem na rok 1952, kdy okres v tomto ohledu patřil k nejhorším v Pražském kraji. V první polovině roku 1953 vzrostl počet stíhání kulaků, zapříčiněný převážně preventivními akcemi SNB, kterými odhalovala trestné činy venkovských boháčů a neplničů, které se okresní soud a prokuratura snažily stíhat a trestat ve velmi krátkém čase. Naprostá většina trestných činů však byla spáchána dělníky a to často pod vlivem alkoholu. K tomuto jevu se soud a prokuratura postavily tak, že při opakovaném spáchání takového trestného činu soud nařizoval protialkoholní léčení. V průmyslové oblasti byl počet trestných činů z důvodu malého počtu průmyslových podniků zanedbatelný. Přesto byl v tomto roce vydán odsuzující rozsudek s výměrou tří let za krádež trhavin v Teletíně, kterého se dopustil pomocný dělník. Za dopravní nehody bylo v prvním pololetí odsouzeno pět osob, vesměs podmíněnými tresty. Za ohrožení distribuce padlo osm rozsudků v rozmezí 14 dnů podmíněně až šest měsíců nepodmíněně. Odsouzeni byli střední zemědělec, tři živnostníci, důchodkyně, vedoucí prodejny, venkovský boháč a prodavač. V oblasti bezpečnosti a veřejné správy byl projednáván jeden veřejný proces pro sdružování proti republice. Souzení byli občané i za verbální trestné činy, opět ve většině případů dělníci. Odsouzeno bylo 11 osob s výměrou trestu od jednoho měsíce podmíněně až čtyři roky nepodmíněně (v případě venkovského boháče).

V roce 1953 proběhla na okrese rozsáhlá kulturně-osvětová kampaň pro zajištění žní. Měla jednak z úkol zajistit včasné zvládnutí žňových prací a vytvořit během nich pro obyvatelstvo kulturní vyžití. Práce započaly školením aktivistů, kteří se na kampani měli podílet (rozhlasoví pracovníci, loutkáři, pracovníci LUT). Následovaly besedy se zemědělci. Vznikaly nástěnné noviny, které se vylepovaly na tabulích v okresním městě, JZD, ČSSS, STS, na nádraží, ve sběrnách mléka, ve školách a v Jednotách (sáčky Jednoty se užívaly pro bleskovky). Významným médiem byl místní rozhlas, pro který vznikla celá řada relací vesměs na téma řádné přípravy, závazků, slavnostní zahájení, význam jednotlivých způsobů orby, či význam podmínky. Zavedla se pravidelná rozhlasová okénka, v období před žněmi 3x týdně a v průběhu žní 1x denně. ONV měl k dispozici i rozhlasový vůz, který zajížděl do obcí, kde nebyl rozhlas místní (ten byl v 72 obcích) a kde bylo třeba okamžitého zákroku. Žně započaly slavnostním zahájením, následovaly tzv. večery pod lipami – dechová hudba, vyhodnocení nejlepších pracovníků a taneční zábava. V době oddechu proběhly na ČSSS, v JZD a STS besedy ve formě rozhovorů s pracovními skupinami, četly se zprávy z denního tisku a Vesnických

novin, pořádaly se večery radosti a písní (LUT, maňásková představení a hudba) za zpěvu a tance občanů. Organizovaly se slavnostní svozy obilí, místní rozhlas vysílal zábavné budíčky (hudba a vyhodnocování nejlepších jedinců a skupin), vysílal denní zpravodajství i okénka do světa. Celá kampaň byla završena slavnostním zakončením okresní dožínkovou slavností v Konopišti a oblastními dožínkovými slavnostmi v Týnci, Bystřici, Nesvačilech, Neveklově, Netvořicích, Poříčí, Čerčanech, Choceradech, Kozmicích, Ostředku, Maršovicích, Postupicích, Popovicích a Jezeře. V popularizaci pomáhal i film, projekční filmové aparáty byly poskytnuty do 28 újezdů určené pro promítání krátkých filmů na návších. Nechyběly diaprojektory a epidiaskopy pro promítání hesel, agitek, bleskovek, výzev a mobilizací. Vyráběly se plakáty, letáčky, poutače.

V souvislosti se žňovými pracemi v roce 1953 ustavil školský referát ONV okresní agitační brigádu. Jejím úkolem bylo v součinnosti s osvětovými a kulturními pracovníky připravovat podmínky pro založení nových JZD, upevňovat stávající, podílet se na přípravě HTÚP a spolupracovat na žňových pracech. V čele agitbrigády stál politický vedoucí, který usměrňoval práci, vedl záznamy o politické situaci v obcích a shromažďoval materiály pro Vesnické noviny. Dalším členem byl filmový pracovník a technik, který obsluhoval filmová a rozhlasová zařízení, gramoradia a ostatní technická zařízení. Za mluvené slovo byl zodpovědný recitátor, který byl zároveň veršotepcem, který okamžitě reagoval na připomínky, zpracovával je v agitky, výstupy, častušky, které následně zhudebňoval další člen agitbrigády v osobě zpěváka, hudebníka, kytaristy a harmonikáře. Dalším členem byl výtvarník-fotograf, který maloval bleskovky, plakáty, agitační tabule a výzdobu místnosti, kde agitbrigáda pracovala. Posledním členem byla herečka, která měla na starosti maňáskové výstupy. Za dopravu a hospodářskou stránku brigády byl zodpovědný šofér.

Počátkem srpna bylo byro seznámeno se stavem členstva na okrese. V tuto dobu měla KSČ Benešov celkem 4 112 členů a kandidátů. Poúnorových bylo 1 906, od roku 1945 do roku 1948 2 114 a před rokem 1945 jich bylo 92. Mimořádně vysoký počet členů byl zároveň i členy církve, 3 200 straníků, což odpovídalo 77,8 %. Bylo vysoký i přesto, že výbor důrazně na členy apeloval, aby z církve vystoupili a tato otázka byla i součástí Roku stranického školení. Za rok 1953 bylo dosud přijato 36 kandidátů – mezi nimi 21 dělníků, tři zemědělci, technický úředník, čtyři administrativní úředníci a žena v domácnosti. Vesnické organizace se na tomto počtu podílely šesti členy a závodní 30. Naopak členů ubylo 145,

většinou poučkových.

Pro ucelený obrázek o fungování Okresního výboru je nutné zaměřit se i na práci Okresního národního výboru, lidosprávy, fakticky podřízené OV KSČ, jehož zprávu o činnosti dostalo byro na stůl v průběhu října. Plénum ONV mělo 35 členů (tři členové do celkového stavu 38 chyběli), tvořilo ho 17 dělníků, šest zemědělců a 12 ostatních členů. KSČ byla zastoupena 16 členy, JZD dvěma, Výbor žen dvěma, Svaz protifašistických bojovníků také dvěma, Československá strana lidová měla jednoho zástupce, Československý svaz mládeže dva a jeden člen pléna zastupoval ROH. Plénum zasedalo pravidelně jednou za tři měsíce a ve třetím čtvrtletí se uskutečnilo zasedání mimořádné za účasti předsedů a tajemníků MNV. Na začátku roku 1953 byly založeny stálé komise pléna ONV ve složení zemědělská, finanční, pro místní hospodářství, pro zdravotnictví a další pro zkoumání činnosti Národních výborů. Rada ONV, složená z referentů jednotlivých referátů, byla 11-členná. Zasedalo v ní šest členů dělnického původu a dva úředníci, přičemž do plného počtu scházeli tři referenti. Pravidelný jednací den rady byl pátek. V každém referátě ONV měla KSČ svou stranickou skupinu, která se scházela, když bylo nutné přenést úkoly z byra do lidosprávy, popřípadě při jiných významných situacích. Na ONV rovněž fungovala závodní organizace KSČ, jejíž výbor se scházel pravidelně jednou týdně. Jeho členové zároveň působili na okrese jako instruktoři při žňových pracech a při výkupu. V zaměstnaneckém aparátu ONV pracovalo 69,4 % komunistů. 30 % zaměstnanců byly dělnické kádry, 8 % zemědělské a 48 % úřednické. Místní národní výbory spravovaly 86 obcí a 180 osad a měly dohromady 1 421 členů, z toho 165 žen. Spojení mezi ONV a MNV se provádělo prostřednictvím pravidelných měsíčních poradad předsedů MNV na ONV a pomocí instruktorského sboru. Z členů MNV bylo 60 % komunistů. Práci tajemníků MNV řídil předseda a tajemník ONV a scházeli se dvakrát měsíčně na půdě ONV. Závěrem roku se byro v souvislosti s novými stanovami zabíralo otázkou závodních organizací ve školství. Bylo utvořeno 15 závodních organizací, do kterých většina členů přešla z bývalých místních organizací. V těchto závodních organizacích pracovalo 136 členů a kandidátů. Organizace byly podle nových stanov vytvořeny všude tam, kde byly alespoň tři členové strany, což bylo v Choceradech, Čerčanech, Poříčí, v Týnci, Netvořicích, Neveklově, Bystřici, v Postupicích, v mateřské škole v Benešově, na škole v Karlově a v devítiletce v Benešově. Úkolem těchto organizací bylo zlepšení prospěchu žactva, který stále zaostával pod celostátním průměrem, a

upevňování autority ředitelů škol. Výborové schůze se konaly 2x do měsíce a členské schůze každý měsíc. Snahou výborů bylo také to, aby se učitelstvo veřejně angažovalo. Na vesnicích byli učitelé zapojeni do Osvětových besed. Byro OV se prostřednictvím závodních organizací nadále snažilo snižovat počet žáků zapsaných na hodiny náboženství. Oproti roku 1952 tak kleslo procento žáků na náboženství o 18,5 % na 45 %, což bylo stále neuspokojivé číslo. U dětí učitelů se počet žáků na náboženství snížil z 52 na 23. Závěrem roku bylo na svém zasedání hodnotilo činnost OV KSČ od IX. okresní konference. Výraznou změnou ve fungování OV byly nové stanovy strany a konference uložila výboru, aby zvýšil ideologickou, politickou a organizační aktivitu všech členů a kandidátů organizací. Byro výsledky této práce hodnotilo jako neuspokojivé, protože aktivita okresní organizace postupně upadla, Okresní výbor neměl dostatečné spojení se základními organizacemi, komunisté se mnohde nestali mluvčími strany a nepřesvědčovali bezpartijní masy o správnosti politiky strany a vlády.¹²⁸ Nejviditelněji se to projevilo při měnové reformě, při žních a výkupu a v rámci Roku stranického školení, kde se kritizovala nedostatečná aktivita propagandistů a nepříznivá docházka posluchače. Vlivem měnové reformy byl zaznamenán i pokles odběru stranického tisku, úbytek členů KSČ a JZD. Z JZD podalo odhlášku celkem 282 členů s cca 800 ha půdy. Výkup obilí byl splněn jen na 63 % a u brambor dokonce pouhých 60 %. Tímto konstatováním lze charakterizovat i stav okresu na konci námi zkoumaného období. Realita měla do proklamovaných hesel a plánů podstatně daleko. Naplno se začala projevovat nespokojenost občanů – a to i straniců – s politikou strany a vlády a hospodářský stav okresu – a koneckonců i celého státu – zdaleka neodpovídal přáním a plánům řídicích orgánů.

Lze říci, že nejmocnější politický (a fakticky i správní) orgán na okrese bylo předsednictvo OV v čele s vedoucím tajemníkem. Usnesení předsednictva byla závazná pro celý výbor, který je uváděl do praxe (a v podstatě pro celý okres a jeho obyvatele). Tento orgán disponoval nebývalými pravomocemi v oblasti bezpečnosti, soudnictví, školství, hospodářství, kultury a dalších oblastí společnosti. Do značné míry řídilo a kontrolovalo lidovou správu, včetně personálního obsazení rady i jednotlivých referátů. Mělo významný vliv i na složení pléna, jehož členy samo navrhovalo. O tom, jak bude vypadat život v benešovských vesnicích a městech, se rozhodovalo na každotýdenním zasedání

¹²⁸ SOkA Benešov, f. OV KSČ Benešov, *Zápis z předsednictva OV KSČ 1. 12. 1953*, neinvent.

předsednictva OV KSČ.

Závěr

Zkoumané období zakladatelského období komunistického mocenského monopolu v měřítku okresu Benešov umožňuje důkladně nahlédnout dopady vlády KSČ na běžné venkovské obyvatelstvo a jejich každodenní život. Jestliže jsme dospěli k závěru, že veškeré dění na okrese ve sledovaných letech řídil Okresní výbor KSČ, nebudeme daleko od pravdy. OV KSČ řídil, úkoloval, prověřoval, hlídal a trestal. V některých otázkách si vystačil sám, v jiných využíval jako prostředníka Okresní národní výbor, místní národní výbory, Okresní akční výbor Národní fronty a jemu podřízené masové organizace. Podobně jako v celostátním měřítku byl preferovaným ideálem dobového člověka pracující dělník či rolník, organizovaný v KSČ, který si svědomitě plnil stranou určené úkoly, ideologicky a politicky se vzdělával, docházel na školení, pro stranu pracoval, agitoval, přesvědčoval bezpartijní masy o správnosti komunistické politiky, vůči které byl nekritický a bez obtíží se jí podřizoval. OV KSČ jakožto vůdčí instituce na okrese směle uskutečňovala socializaci vesnice, dohlížela na plnění plánů, zvyšování norem, socialistické soutěžení, odpovídající oslavu státních svátků, starala se o řádný průběh polních prací a dodávek, hříšníky trestala a loajální občany odměňovala. Při všudypřítomném strachu z reakce režimu, z třetí světové války a těžkých trestů i za z dnešního pohledu drobné prohřešky se občané na odpor nezmohli. Jedinou výjimkou byla stávka v Mrači po měnové reformě, která byla obratem potlačena a stávkující potrestáni. Pakliže politika strany nemohla být realizována bez loajálních a podřízených institucí, věnovali jsme se v textu i jim, abychom dosáhli komplexnějšího pohledu na život na okrese, protože bez nich by ani všemocná KSČ svou ideologii v život uvádět a při životě udržovat nemohla. Snahou bylo vytvořit mozaiku, ve které sice okresní výbor zabíral největší plochu, avšak bez zbývajících střípků by byl obraz neúplný a nepochopitelný. Cílem autora nebylo vynášet kritické soudy z pohodlí téměř sedmdesátiletého odstupu od zkoumaných událostí, naopak, snahou bylo vnímat události optikou tehdejší doby. Věřím, že práce alespoň částečně poslouží bádání o činnosti KSČ na regionální úrovni, které se po vyčerpání a popsání celostátních témat jistě dostane do popředí zájmu historiků.

Příloha 1:

*Program okresní konference z roku 1949*Sobota 9. dubna:

- | | | |
|----|---|---------------|
| 1/ | Zahájení: Státní hymny (vojenská hudba)
Uvítání delegátů předsedou | 9:00 – 9:15 |
| 2/ | Volba čestného předsednictva
Volba pracovního předsednictva
Volba návrhové komise
Volba mandátové komise | 9:15 – 9:30 |
| 3/ | Zpráva politického tajemníka | 9:30 – 11:00 |
| 4/ | Zpráva revizní komise | 11:00 – 11:15 |
| 5/ | Diskuze a zprávy o plnění závazků k IX. sjezdu | 11:15 – 12:30 |

Polední přestávka

- | | | |
|----|--|---------------|
| 6/ | Odpolední zahájení a pokračování diskuze | 14:00 – 16:30 |
| 7/ | Závěr sobotního jednání | 16:30 – 17:00 |

Večer:

Společná návštěva divadla, které pro účastníky konference sehraji soudruzi z Neveklova (divadelní hra Matka)

Neděle 10. dubna:

- | | | |
|----|---|---------------|
| 1/ | Slavnostní zahájení
Pičmanův pěvecký sbor, recitace | 8:30 – 9:00 |
| 2/ | Zdravice základních organizací | 9:00 – 9:30 |
| 3/ | Politický referát zástupce KV | 9:30 – 10:30 |
| 4/ | Pokračování diskuze a hlášení o plnění
závazků z jednotlivých organizací | 10:30 – 11:45 |
| 5/ | Několik technických zpráv | 11:45 – 12:00 |

Polední přestávka

- | | | |
|-----|---|---------------|
| 6/ | Diskuze | 13:00 – 14:00 |
| 7/ | Závěr a zhodnocení diskuze zástupcem KV | 14:00 – 15:00 |
| 8/ | Zprávy komisí
Volba okresního výboru a revizní komise
Volba delegátů na krajskou konferenci | 15:00 – 16:00 |
| 9/ | Schválení usnesení | 16:00 – 16:30 |
| 10/ | Závěrečný projev nového předsedy
Zakončení Internacionálou | 16:30 – 17:00 |

VESNICKÉ NOVINY BENEŠOVSKA



14. června 1952.

Cena 2 Kčs.

Vydává ONV Benešov.

Ročník III. Vychází týdně.

Číslo 6.

Svazáci z Nesvačil vzorem.

Socialisace vesnice je předním úkolem našeho okresu. Všichni víme, že naši družstevníci jsou předními bojovníky za světový mír, neboť svojí prací na širokých lánách zajišťují výživu národa. Výživa národa je však věcí všeho lidu. Proto je morální povinností všeho občanstva družstevníkům pomáhat, JZD rozšiřovat a zkvalitňovat, jak o tom hovoří usnesení strany a vlády z posledních dnů.

Toto usnesení strany a vlády pochopili velmi dobře příslušníci ČSM v Nesvačilech. Na své členské schůzi vypracovali usnesení o pomoci JZD v Nesvačilech. Toto usnesení dnes otiskujeme, aby i ostatní složky Národní fronty vzaly si příklad z našich Svazáků v Nesvačilech.

USNESENÍ

místní skupiny ČSM v Nesvačilech k mírovým žním 1952, schválené na členské schůzi dne 12. 6. 1952.

My členové místní skupiny ČSM v Nesvačilech jsme si vědomi důležitosti vybudování socialismu na vesnici. Abychom pomohli zpevnit naše JZD, usnášíme se:

I. Politické práce:

1. Za pomoci místní organizace KSČ vytvoříme dvojice, které provedou nábor do JZD mezi občany. Nábor provedeme do 15. 8. 1952. — Zodpovídá s. Zd. Vosátka.
2. K propagaci úspěchů JZD, k boji proti vesnickým boháčům a k ukázování cesty do JZD malým a středním rolníkům zavedeme v míst. rozhlasě pravidelně v pondělí, počínaje dnem 16. 5. 1952, relace ČSM — Svazácké okénko. — Zodpovídá s. Zd. Kouba.
3. K propagování společného hospodaření v JZD budeme plně využívat i svazáckou skříňku. Postaráme se o to, aby její obsah byl měněn alespoň dvakrát za měsíc. Zodpovídá s. Nováková Zd. ml.
4. Do žňové komise při MNV vyšleme s. Zd. Kouba. Zástupcem bude s. Zd. Vosátka. Budeme zde uplatňovat zásadu řádného využití strojů, i to, aby přednost měli malí a střední rolníci. — Zodpovídá s. Zd. Kouba.
5. Abychom zamezili nešetrnému zacházení se stroji, případným nedostatkům při žňových pracích, které by způsobovaly ztráty na obilí, utvoříme do 1. 7. 1952 hlídku hospodárnosti. S úkoly této hlídky seznámíme družstevníky na nejbližší jejich schůzi a ostatní občany ve svazáckém okénku. — Zodpovídá s. Procházková Zd.
6. Do protipožárních nočních hlídek zapojíme všechny svazáky. Zodpovídá s. Fr. Batha.
7. K zajištění dobrého nástupu do mírových žní i v jiných obcích vytvoříme agitkolonu, která se svým programem bude okolní obce navštěvovat. — Za pomoci OVČSM zajistíme k těmto zájezdům schopného referenta, který seznámí přítomné s úkoly letošních žní. První turnus těchto zájezdů provedeme již do konce června. Druhý turnus provedeme v průběhu žní. — Zodp. s. Nováková Zd. st.
8. Na ukončení žní uspořádáme společně s JZD a ostatními složkami NF dožínkovou slavnost, na které zhodnotíme naši práci o letošních mírových žních — Zodpovídá s. Zd. Kouba.

II. Pracovní pomoc:

1. Abychom zajistili dobrý průběh výmlatu i při nedostatku elektr. proudu, zapojíme všechny naše členy do provádění nočních výmlatů. — Zodpovídá s. Zd. Vosátka.
2. Budeme pomáhat při nárazových pracích v JZD v době žní. (Stavění panáků, svoz obilí, pohrabování atd.) — Zodpovídá s. Procházková Zd.

3. Zapojíme členy 818. pionýr. skupiny v Nesvačilech na sběr klásků v době žní. Zodp. s. L. Kouba.
4. Aby mohlo JZD uložiti úrodu ve stodole u Petrovic, postaráme se o její vyčištění (do 15. 7.). Zodpovídá s. Nouzková.
5. Před svozem obilí prohlédneme všechny potahové vozy JZD, kterými se bude svážet obilí, řádně je promažeme a upozorníme předsetu JZD na případnou nutnost větších oprav. Do 15. 7. 1952. Zodp. s. J. Fuřín
6. Rovněž stroje, které bude JZD používat v době žní, prohlédneme a připravíme k provozu. Zodp. s. Zd. Kouba.

Toto usnesení jsme vytvořili na počest krajské konference o knize Žatva, a chceme jím dokázat, že i my, svazáci z Nesvačil se učíme od sovětských lidí — kolchozníků a komsomolců.

Předkládáme jej ke kontrole JZD v Nesvačilech a OV ČSM v Benešově.

Toto je jistě velmi krásná pomoc JZD a věříme, že ostatní vesnické skupiny ČSM nezůstanou pozadu za Svazáky z Nesvačil. Těšíme se, že i ostatní skupiny ČSM a ostatní složky Národní fronty zašlou naši redakci příspěvek, jak oni pomohou k zajištění letošních mírových žní. Jahr.

Konference o knize G. Nikolajevové: Žatva.

22. června 1952 bude v zámeckém parku v Konoopišti konference o slavné knize Galiny Nikolajevové »Žatva«. Mladí traktoristé STS, pracovníci JZD, ČSSS a lidospřávy sejdou se, aby pohovořili o knize, která poutavým a kritickým způsobem pojednává o problémech při znovubudování kolchozů po druhé světové válce. Setkáme se zde s prací STS, sovětských stran, mládežnických organizací a žen. Setkáme se zde s problémy, které se vyskytují i u nás při budování socialismu. Zkušenosti Sovětského svazu pomohou odstraňovat nedostatky, které se vyskytují při naší práci. Diskutéři promluví o práci jednotlivých oborů, jak je líčena v knize a promítnou práci do našich poměrů. Ukáží na nedostatky i kladné výsledky našeho budování. Je mnoho a mnoho věcí, které si musíme nejen ukázat, ale najít i cestu, jak práci zlepšit. — Referát o knize přednese zástupce Svazu čsl. spisovatelů a závěr diskuse provede referent IX. ref. KNV - Praha J. Burian. Konference se zúčastní delegát ze SSSR, který budování kolchozu viděl přímo v Sovětském svazu a může podat konkrétní poznatky o práci v sovětském kolchozu. — Konference bude doplněna výstavou o postavení rolnictva v době feudální a kapitalistické a o budování nové vesnice v současné době.

Konference bude nástupem do našich mírových žní. Se sovětskými zkušenostmi radostně do mírových žní. Pský.

Vydává ONV Benešov. Vychází týdně. Zodpov. redaktor Jar. Hruška. Stredočeské tiskárny, n. p., závod 27, Benešov, tř. Kl. Gottwalda 738, telefon 34.

Obrázek č. 1 (zdroj: Vesnické noviny Benešovska, 14. 6. 1952)

Zvláštní vydání  **ZDARMA!**



Vesnické noviny
BENEŠOVSKA

17. října 1952. Vydává ONV Benešov. Ročník III.

**Sláva XIX. sjezdu VKS(b),
čest a sláva 35. výročí velké říjnové socialistické revoluce.**

J. V. STALIN

XIX. sjezd VKS(b) skončil

Jedenáct dní jednali nejlepší lidé světa o cestě k lepšímu, plnějšímu a radostnějšímu životu — o výstavbě komunismu v jedné šestině světa, o komunismu, který se stane opět vzorem budování nové etapy ve vývoji lidstva ostatním národům.

Před ukončením slavného XIX. sjezdu promluvil s. J. V. Stalin, největší člověk této vývojové epochy, která po něm je nazývána epochou stalinskou.

Pro závažnost slov, která Stalin řekl, uveřejňujeme celý projev:

Projev soudruha J. V. Stalina

Soudruzi!

Dovolte, abych jménem našeho sjezdu vyjádřil dík všem bratrským stranám a skupinám, jejichž představitelé poctili náš sjezd svou přítomností nebo které poslaly sjezdu pozdravná poselství — za přátelské pozdravy, za přání úspěchů, za důvěru. (Bouřlivý dlouhotrvající potlesk, přecházející v ovace.)

Pro nás je zejména cenná tato důvěra, která svědčí o oddanosti podporovat naši stranu v jejím boji za světlou budoucnost národů, v jejím boji proti válce, v jejím boji za zachování míru. (Bouřlivý, dlouhotrvající potlesk.)

Bylo by chybné se domnívat, že naše strana, která se stala mohutnou silou, nepotřebuje už podporu. To není

pravda. Naše strana a naše země vždy potřebovaly a budou potřebovat důvěru, sympatie a podporu bratrských národů za hranicemi.

Zvláštnost této podpory tkví v tom, že jakákoli podpora, kterou poskytuje mírovému úsilí naší strany kterákoli bratrská strana, znamená zároveň podporu jejího vlastního lidu v jeho boji za zachování míru. Když angličtí dělníci v letech 1918—1919, v době ozbrojeného útoku anglické buržoasie na Sovětský svaz, organizovali boj proti válce pod heslem »Ruce pryč od Ruska«, byla to podpora, podpora především boje vlastního lidu za mír, a potom i podpora Sovětského svazu. Když soudruh Thorez nebo soudruh Togliatti prohlašují, že jejich národy nebudou bojovat proti národům Sovětského svazu (bouřlivý potlesk), je to pod-

Obrázek č. 2 (zdroj: Vesnické noviny Benešovska 17. 9. 1952)

Vesnické noviny



BENEŠOVSKA

Cena 1 Kčs. Vydává ONV Benešov. Ročník III. Vychází týdně. 21. listopadu 1952. Číslo 33.

**Za vedení soudruha Gottwalda, po vzoru vítězných bolševiků,
vybudujeme socialismus v naší vlasti**



23. XI. 1896 - 23. XI. 1952

A když hrdinná sovětská armáda, pod vedením geniálního vojevůdce soudruha Stalina, zlámala vaz Hitlerovi, bylo i nám usnadněno, že jsme se vypořádali s vlastními kapitalisty, zlomili a rozdrtili jejich pokus o kontrarevoluční puč, zřídili Československo lidově demokratické a přistoupili k budování socialismu v naší zemi.

(Z pozdravného projevu soudruha Klementa Gottwalda na XIX. sjezdu KSSS.)

Praha - Brno - Benešov - Vlašim

Tak jako náš okres benešovský soutěží v rámci soutěže Praha-Brno s okresem Vlašim, tak i naše MNV soutěží ve dvojicích, jež byly vyhlášeny na okresní konferenci lidové správy v Benešově. Zrovna tak naše JZD jsou spojena v soutěži ve dvojicích. Prozatím je soutěž málo rozvinuta. Okresní národní výbor dostal se již dne 14. listopadu 1952 na okresní národní výbor ve Vlašimi, aby zde zhodnotil doavadní výsledky v soutěži Praha-Brno a zjistil, který z obou jmenovaných MNV plní lépe své úkoly. A tak je i třeba, aby týdně se MNV navštěvovaly a výsledky hodnocení zasílaly na MNV. To samé je třeba, aby učinily JZD. Pro informaci uvádíme dvojice, jež byly na okresní konferenci navrženy a schváleny, jak pro MNV, tak i pro JZD. Výsledek hodnocení v soutěži Benešov - Vlašim uvedeme v příštím čísle.

Benešov - Vlašim, Bystřice - Nesvačily, Bělčice - Vran. Lhota Bělčice - Jablonná, Blaževice - Blažim, Bořeňovice - Býkovice, Břežany - Lešany, Bukovany - Pecerady, Maršovice - Nespeky, Čakov - Čeňovice, Čelivó - Milovanice, Čerčany - Bedřč, Čtyřkoly - Lštění, Dalešice - Nahoruby,	Dl. Pole - Okrouhlice, Cháfovice - Podělusy, Chleby - Krusičany, Chocerady - Poříčí, Choratice - Vodslivy, Chrástany - Stranný, Jemniště - Jezero, Jinošice - Nová Ves, Jírovice - Tuchyň, Konopiště - Úročnice, Tvoršovice - Teplýšovice, Křchleby - Týnec, Krňany - Třebšín, Netvořice - Neveklov, Ostředek - Samechov,	Mrač - Václavice, Myslič - Struhařov, Kozmice - Vranov, Petroupím - Soběhrdy, Neštětice - Vlkonice, Popovice - Postupice, Pozov - Žižňany, Líšno - Přestavky, Tatouňovice - Vestec, Tisem - Příbyšice, Vlkovec - Hvězdonic, Zahradka - Zderadice, Rabyň - Roub. Lhota, Vys. Újezd - Teletín.
---	---	---

Okresní národní výbor v Benešově těže. — Zprávy o tom, který MNV a očekává co nejdříve zprávy MNV a JZD si lépe vede v soutěži budeme u JZD o hodnocení této socialistické soutěže veřejňovat.

Čest a sláva lidové republiky Mongolské
25. XI. 1924 . 25. XI. 1952

Obrázek č. 3 (zdroj: Vesnické noviny Benešovska 21. 11. 1952)



Cena 2 Kčs.
Vydává ONV Benešov.
Ročník IV. Vychází týdně.
31. ledna 1953.
Číslo 5 - 6.

Zdar I. celostát. sjezdu zeměděl. družstevníků 14. - 15. II. 1953



s. Hrušková z JZD Chocerady
byla vyhodnocena v celoroční socialistické soutěži v zemědělství jako nejlepší ošetřovatelka prasat na JZD okres Benešov.



s. Kurešová z ČSSS Žabovřesky
byla vyhodnocena v celoroční socialistické soutěži v zemědělství jako nejlepší ošetřovatelka dojnic na ČSSS okres Benešov.



s. Tomková z JZD Nesvačily
byla vyhodnocena v celoroční socialistické soutěži v zemědělství jako nejlepší ošetřovatelka dojnic na JZD okres Benešov.

Soudružka Kurešová ze Žabovřesk

Chumelí se. Padá sníh. Míňorek s. Mífy pomalu stoupá špatnou silnicí. Kola se protáčí. Jsme ochotni každou chvíli vystoupit a potlačít. Ale není toho třeba. Dojíždíme k cíli naší cesty. Tabule na okraji silnice hlásí: Žabovřesky. Přijíždíme do osady, kterou celou koupil arcivévoda Ferdinand d'Este, a to z toho důvodu, aby rozšířil svoje konopištské panství o další kus katastru. Známy znak státních statků oznamuje, že jsme na místě. Provozovna Žabovřesky. Pracoviště soudružky Kurešové, která byla v r. 1952 vyhodnocena soutěžní komisí ČSSS Benešov jako nejlepší ošetřovatelka dojnic. — Přes špatné počasí je na statku život. Zimního křidu je využíváno k úpra-

vám a opravám hospodářství. Vidíme tesaře a na konsoli visícího elektrikáře, kteří opravují vedení. Vedoucího provozovny jsme nenalezli doma a proto se ptáme soudružky, za níž právě přicházíme, kde bychom našli soudružku Kurešovou. »Ve chlévě nebo na dvoře« odpovídá soudružka. A jen vykročíme z chodby, setkáme se s ní. Soudružka Kurešová je asi čtyřicet let stará. Na první pohled nás překvapuje to, nač jsme nebyli v soukromém sektoru zvyklí. Soudružka je čistě a pěkně oblečena. A soudružka, aniž by nás znala, nás vítá. »No, jen se pojdte podívat. Věřím, že nejste lidé, kteří by nám chtěli škodit«. To teda nejsme a tak se ocitáme v příjemném prostředí.

A zase ne tak, jak jsme byli zvyklí z dřívějších dob. Byli jsme již v mnoha chlévěch, které se vždy vyznačovaly stejnými znaky: tmou, stuchlinou, plísní, desetiletým prachem, černými stěnami a stropem, a záclonami pavučin. Ve větších hospodářstvích nezbytné pryčny pro noc, odpočinek čeledě. Neřeknete se, že z takovýchto chlévů jsme vždy rychle prchali anebo se drželi ve dveřích, kam proudil čerstvý vzduch. Vždy jsme si říkali: Ubohý dobytek. Ale co dobytek! Spalí zde na přýčnách lidí. Spalí a odpočívali v těchto hnízdech a prožili v nich tři čtvrtiny svého života. A nyní vidíme zde rozdíl. Čisto a sucho. Divíte se jen, že zde nejsou za-

Obrázek č. 5 (zdroj: Vesnické noviny Benešovska 31. 3. 1953)



Vydává ONV Benešov. Ročník IV. Vychází týdně. 17. března 1953. Číslo 10.

*Věčně bude žít v československém lidu jméno s. Kl. Gottwalda.
Bude žít v našich srdcích, v našich myslích, v našich činech*

SOUDRUH KLEMENT GOTTWALD ZEMŘEL



Ústřední výbor Komunistické strany Československa, vláda republiky Československé a Ústřední akční výbor Národní fronty oznamují v nejhlubším zármutku straně a všemu československému lidu, že dne 14. března 1953 v 11 hodin ráno zesnul po krátké těžké nemoci prezident Československé republiky, předseda Komunistické strany Československa soudruh Klement Gottwald

Obrázek č. 6 (zdroj: Vesnické noviny Benešovska 17. 3. 1953)

Benešovští občané uctili památku zesnulého J. V. Stalina



Dne 9. 3. 1953 před budovou OV KSČ v Benešově.



Občané v den pohřbu s. J. V. Stalina na náměstí v Benešově.

Benešovští občané uctili památku zesnulého s. Klementa Gottwalda



Mladí i staří, muži i ženy přinášeli své podpisy, jimiž vyjadřovali svoji lásku k zesnulému.



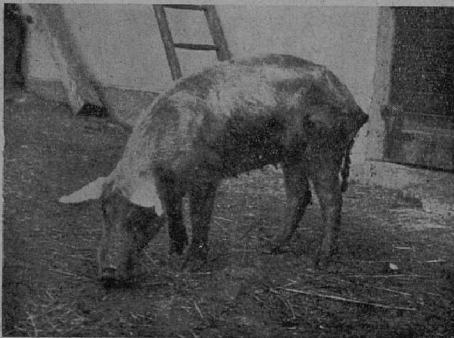
Sta a sta dětí vyjadřovaly svoji lásku k prvnímu prezidentu pracujících donášenými věnci a květinami.

Tůma z Neštětic

V 16 čísle Vesnických novin jsme přinesli zprávu o záškodnickém hospodaření a hromadění zásob kulaka Tůmy z Neštětic. Dnes přinášíme dva obrázky jako malou ukázkou jeho záškodnické činnosti. Přesto, že měl kulak Tůma dostatek krmení, tak jak bylo již v první zprávě uvedeno, krmil

dobytek tak, jak ukazuje první obrázek prasnice. Další obrázek ukazuje část zásob, které kulak Tůma měl. V rohu obrázku nahoře, jsou nové boty. V konvích na mléko, — majetku to mlékařského družstva v Benešově, — je cukr, sádlo a máslo. V hrncích opět sádlo. Nahoře v kufru zásoby mýdla

z roku 1935. V putně mák. Dále z vařené maso, vejce a med. Kulak Tůma, je toho času v zajišťovací vazbě. Výsledek celého šetření jeho záškodnické činnosti a výši trestu který mu byl za tuto činnost vyměřen, našim čtenářům oznámíme.



Kulak - třídní nepřítel

V Bystřici žije kulak Karel Jiroušek čp. 27, výměra 19,50 ha, o kterém je známo že se snaží podryvat morálku družstevníků tím, že mluví řeči které budí nedůvěru k představenstvu JZD. Kulak Jiroušek jedná celkově tak, jako všichni kulaci. V měsíci lednu dodával od 7 dojnic 33 litrů mléka, avšak v měsíci dubnu od 10 dojnic již jen 14 litrů. Rozdělit své hospodářství na dva díly. Polovinu nechal přepsat na manželku, domníváje se, že tak bude středním zemědělcem.

Jmenovaný vstoupil také do JZD. Tomuto předal 3 prasnice, které ještě dnes po čtyřech měsících řádného ošetřování jsou v takovém stavu, že nebudou schopny dalšího chovu. Předal

dojnicí o které tvrdil že je březí. Dle zjištění byla tato připuštěna před 17 měsíci. Krmné dávky pro sváděný dobytek neodevzdal žádné, jen nepatrnou část slámy. Rovněž nepředal žádné osivo a sádlo a JZD bylo nuceno tyto na přinesené pozemky koupit. Zaplatilo za ně 11.000 Kčs. Valníky které měl při soupise hlásit, schoval do stodoly. Byly nalezeny teprve při odebrání slámy. Přičinil se o to, že v celoročním výrobním plánu úmyslně zvýšil potřebný počet pracovních jednotek, čímž výše pracovní jednotky byla snížena, s úmyslem vyvolat u družstevníků nespokojenost.

Ptáme se bystřických družstevníků: Patří tento kulak do družstva?

Je to pravda, děvčátka . . .

JZD Netvořice má skutečně velké potíže se společným ustájením dobytka. Není zde větších objektů a dobytek je ustájen na mnoha místech. Tím samozřejmě dochází i k tomu, že dobytek není ošetřován tak jak by měl být, není ani dobrého poměru k práci a tak JZD Netvořice docíluje nízké dojmivosti u dojnic. Práce jednotlivců nemůže být kontrolována tak jako při řádném společném ustájení. Někteří jednotlivci tohoto nedostatku potom využívají a dobří družstevníci kteří to myslí s JZD poctivě jsou na tom škod-

ni. Tím se i stalo, že JZD Netvořice splnilo dodávku mléka za I. čtvrtletí jen na 73%.

Lidová správa v obci, spolu s výborem, žen se snaží přesvědčiti občanstvo v obci o nutnosti pomoci JZD neboť toto má i nedostatek pracovních sil. Je ovšem nutno aby družstevníci samotní šli příkladem vstříci a tak ukázali že na prosperitě JZD mají skutečný zájem. Předseda JZD s. Vaněček s některými dobrými družstevníky se všemožně stará, aby JZD šlo kupředu. Má však potíže i s tím, aby

družstevníci přijali potřebné funkce tak pomohli soudruhu předsedovi k šití dosavadní nedostatky.

Ani v dodávce masa nesplnilo JZD Netvořice úkol. Zde se však již podmínky zlepšili natolik, že pololetní kol ve vepřovém masu bude splněno. Dodávka vajec byla již v prvním čtvrtletí dobře plněna. Horší již je situace v plnění dodávky mléka. V tom musí všichni družstevníci uvědomit že právě tato dodávka vyžaduje řádného plnění. Většina našich JZD v den ze dne stupňuje dodávku mléka. Podmínky k plnění dodávky mléka zde jsou.

O dodávku mléka starají se již děti, což vidíme v případě kterýžto mě stal. Jdu po ulici a zastaví mě děvčátka ze školy z otázkou: Soudruhu tajemníku je to pravda, že Lesánské JZD plní dodávku mléka vysoko nad svůj úkol a že naše JZD v dodávce mléka vázne? Jak mám odpovědět? Je to pravda děvčátka ale já věřím že i Netvořičtí družstevníci nyní při našem krmení zvýší dodávku mléka splní i dodávku, kterou dluhují. Budou řádně čistiti konve na mléko a chovat mléko aby nekysalo, neboť by potom měli srážky jak na penězích tak i na dodaných litrech.

Brabec Fr.

Vydává ONV Benešov. Vychází týdně. Povoleno vln. min. infor. a osvěty ze dne 14. srpna 1952, č. j. 2657/II.—2.12.48. Vede redakce Ant. Hruška. Průmyslová tiskárna, n. p., závod 11, Benešov č. 118.

Vesnické noviny

BENEŠOVSKA

Cena 6 hal. Vydává ONV Benešov. Ročník IV. Vychází týdně. 27. července 1953. Číslo 28.

Žatva započala

Stroje STS jsou připraveny. Připraven je sovětský bohatýr kombajn Stalнец 4. Připraveni jsou všichni pracovníci STS. Nyní záleží jen na řádné práci družstevníků, pracovníků státních statků, drobných a středních rolníků, aby letošní bohatá úroda byla včas sklizena, vylácela a dodávky rychle splněny.



STS v Konopišti uspořádala ve čtvrtek 4. 7. 1953 v Benešově na náměstí pro družstevníky a zemědělce besedu u kombajnu.



Zástupce ředitele STS pro politickou práci s. Slabihoud vysvětlil zemědělcům četné dotazy.



Sta a sta zemědělců a ostatních občanů prohlédlo si sovětského bohatýra Stalince 4, který letos po prvé sklízí bohatou úrodu na scelených láněch JZD na našem okrese.



Stroj kombajn, ale i traktory byly v letošním roce ve STS řádně opraveny a připraveny. Před nástupem do žniť promluvil s. Krejčí, agronom STS, s každým traktoristou.



Jako hodiny pracuje kombajn Stalнец 4. Zabírá klasy v šíři čtyř metrů a jenom sláma vychází do kupkovače, aby



Za traktory byly zapojeny řádně opravené samovazy a první bohaté klasy jsou sečeny. — Traktoristé a vazačáři věnují práci plnou pozornost.



Žatva sáberů kombajnu v JZD Bystřici. Žatva ještě nebylo. Na okrese Benešov pracoval nikdy tak dokonalý stroj.



... ji kombajn vystavil v pravidelných kostkách na lánu jako vojáky. — Čistě nízké strniště zůstává jen na poli.



Vesnické noviny

BENEŠOVSKA

Cena 6 hal. Vydává ONV Benešov. Ročník IV. Vychází týdně. 27. srpna 1953. Číslo 33.

Deska cti a deska hany ve výkupu obilovin ku dni 23. VIII. 1953

Deska cti

	%	Předseda MNV	Tajemník MNV	Instruktor MNV
Konopiště	105.—	Posel	—	Pudil
Týnec	90.80	Lomoz	Fulin	Procházka
Přestavky	74.32	Svoboda	—	Kratochvíl
Lešany	74.—	Váňa	Sýkora	Drda
Samechov	71.05	Svoboda	Slavík	Soukup
Jemniště	56.80	Paták	Lizner	Kadlec

Deska hany

	%	Předseda MNV	Tajemník MNV	Instruktor MNV
Nahoruby	6.10	Vondráček	—	Petera
Příbyšice	7.72	Šimůnek	Váňa	Šmejkal
Bělčice	8.72	Procházka	—	Pecka
Vlkonice	9.43	Český	Sládek	Stejskal
Milovanice	12.—	Bednár	—	Vítek
Vodslivy	12.27	Menzlík	Budák	Barták

Středisko STS Městečko

Při hodnocení průběhu žňových prací ku dni 18. 8. 1953 bylo vyhodnoceno jako nejlepší středisko STS, středisko Městečko. Soudruzi traktoristé ve středisku Městečko dohlížejí nejlepšího výkonu na jednotku, to je na traktor o síle 15 Hp. K uvedenému dni má středisko Městečko výkon na 15 Hp 58.6 průměrných ha. Jako druhé nejlepší středisko je Bystřice s výkonem 51.3 průměrných ha na stroj o síle 15 Hp. Třetí středisko STS je Tloskov s výkonem na 15 Hp 50.6 průměrných ha, čtvrté Konopiště s výkonem na 15 Hp 49.2 průměrných ha, páté je střed. STS Netvořice s výkonem 15 Hp 49.2 ha, a na posledním místě je středisko Kozmice s výkonem 47 průměrných hektarů na stroj o síle 15 Hp.



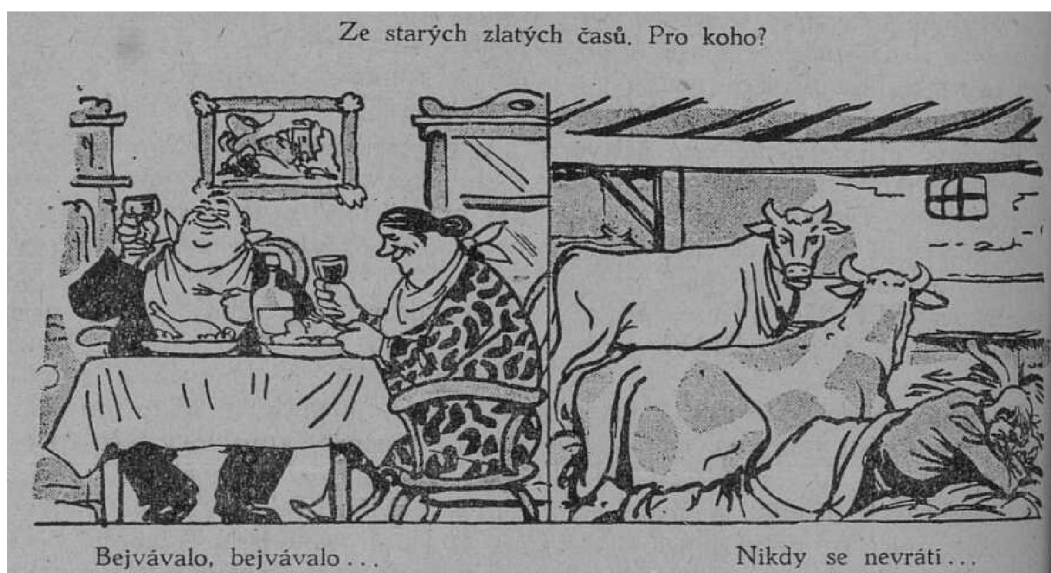

V letošních žních byl náš okres držitelem krajské putovní žňové standardy. Ovšem jen krátce. Jen pět dní. Putovní standard převzal okres Dobříš a za pět dní po něm okres Nové Strašecí. — Mnoho našich zemědělců nepochopilo svoji povinnost.

Výkup nás zařadil na poslední místo mezi okresy Pražského kraje. — Pomalu přibývají procenta na okresní tabuli výkupu. — Od 12. 8. vyzývá červená čára obce Konopiště naše zemědělce: »Kupředu, za splnění státních dodávek«.

Obrázek č. 11 (zdroj: Vesnické noviny Benešovska 27. 8. 1953)



Obrázek č. 12 (zdroj: Jiskra Benešovska 29. 10. 1953)



Obrázek č. 13 (zdroj: Vesnické noviny Benešovska 16. 10. 1953)



Obrázek č. 14 (zdroj: Vesnické noviny Benešovska 6. 11. 1953)



Obrázek č. 15 (zdroj: Vesnické noviny Benešovska 26. 11. 1953)

**Tak žije a pracuje
naše nová zemědě-
lská mládež ve Stře-
disku pracujícího
dorostu
v Bezejovicích**



Ve stáji.



Obrázek č. 16 (zdroj: Vesnické noviny Benešovska 14. 6. 1952)

Seznam použitých zkratk:

AV NF – Akční výbor Národní fronty
 ČSA – Československá armáda
 ČSL – Československá strana lidová
 ČSM – Československý svaz mládeže
 ČSR – Československá republika
 ČSS – Československá strana socialistická
 ČSSS – Československé státní statky
 HTÚP – Hospodářsko-technická úprava půdy
 JSČZ – Jednotný svaz československých zemědělců
 JZD – Jednotné zemědělské družstvo
 MAV NF – Místní akční výbor Národní fronty
 MNV – Místní národní výbor
 MV KSČ – Místní výbor Komunistické strany Československa
 KNV – Krajský národní výbor
 KSČ – Komunistická strana Československa
 KV KSČ – Krajský výbor Komunistické strany Československa
 LUT – Lidová umělecká tvořivost
 MČSP – Měsíc československo-sovětského přátelství
 MOD – Městské oblastní divadlo
 neinvent. – neinventarizováno
 NF – Národní fronta
 NS – Národní shromáždění
 ONV – Okresní národní výbor
 OPaS – Okresní poradna a studovna
 OSN – Organizace spojených národů
 OÚNZ – Okresní ústav národního zdraví
 OV – Okresní výbor
 OV KSČ – Okresní výbor Komunistické strany Československa
 OV ČSM – Okresní výbor Československého svazu mládeže
 POV – Předsednictvo okresního výboru
 PPO – Průmysl, peněžnictví a obchod
 ROH – Revoluční odborové hnutí
 RSŠ – Rok stranického školení
 SČSP – Svaz československo-sovětského přátelství
 SNB – Sbor národní bezpečnosti
 SRN – Spolková republika Německo
 SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
 STB – Státní bezpečnost
 STS – Strojní a traktorová stanice
 ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa
 VKS(b) – Všesvazová komunistická strana (bolševiků)
 VŘSR – Velká říjnová socialistická revoluce

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

Státní oblastní archiv v Praze:

Státní okresní archiv Benešov, fond Okresní výbor KSČ Benešov

zápisy z předsednictva OV KSČ 1948–1953

zápisy z pléna OV KSČ 1948–1953

zápisy z okresních konferencí KSČ 1949–1953

Středočeská vědecká knihovna v Kladně:

Vesnické noviny Benešovska/Jiskra 1952–1953

Literatura:

BÍLÝ, Matěj – LÓŽI, Marián – ŠLOUF, Jakub, *Nervová vlákna diktatury, Regionální elity a komunikace uvnitř KSČ 1945–1956*, Praha 2019.

ČORNEJOVÁ, Alžběta, *Odborové rekreace v Československu v padesátých a šedesátých letech*, in: *Každodenní život v Československu 1945/8–1989*, ed. J. Pažout, Praha 2005, s. 116–133.

CUCHRA, Josef – KSČ, *Stát a římskokatolická církev (1948–1989)*, in: *Soudobé dějiny*, 2002, roč. VIII, č. 2–3, s. 267–293.

HEJL, Vilém, *Zpráva o organizovaném násilí*, Praha 1990.

JECH, Karel, *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*, Praha 2008.

KAPLAN, Karel, *Československo v RVHP 1949–1956*, Praha 1995.

KAPLAN, Karel, *KSČ a Československo I., 1948–1960*, Praha 2003.

KAPLAN, Karel, *Stát a církev v Československu 1948–1953*, Praha 1993.

KAPLAN, Karel, *Únor 1948, Komentované dokumenty*, Praha 2018.

KAŠKA, Václav, *Indoktrinace členů KSČ během tzv. Dnů komunistické výchovy 1948–1949: Organizace, ideologické zázemí, lokální průběh*, in: *Dějiny, teorie, kritika*, 2008, č. 1, s. 39–78.

MACOURKOVÁ, Anna, *Naučíme lidi milovat socialistický život, Komunistická propaganda a agitace v období kolektivizace*, in: *Kolektivizace v Československu*, edd.: J. Rokoský a L. Svoboda, Praha 2013, s. 139–150.

PERNES, Jiří, *Kolektivizace zemědělství v Československu v letech 1948–1960*, in: *Forum Historiae*, 2016, roč. 10, č. 1, s. 5–34.

RATAJ, Jan – HOUDA, Přemysl, *Československo v proměnách komunistického režimu*, Praha 2010.

RUPNIK, Jacques, *Dějiny komunistické strany Československa. Od počátků do převzetí moci*, Praha 2003.

Stanovy Komunistické strany Československa, Schválené celostátní konferencí KSČ dne 18. prosince 1952, Praha 1953.